केल्यानें होत आहे रे । आधीं केलेंची पाहिजे ।।

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था, अंबाजोगाई संचलित

श्री सिध्देश्वर महाविद्यालय

माजलगाव ता.माजलगाव जि.बीड ४३१ १३१

स्व. दत्तोपंत ठेंगडी जन्म शताब्दी

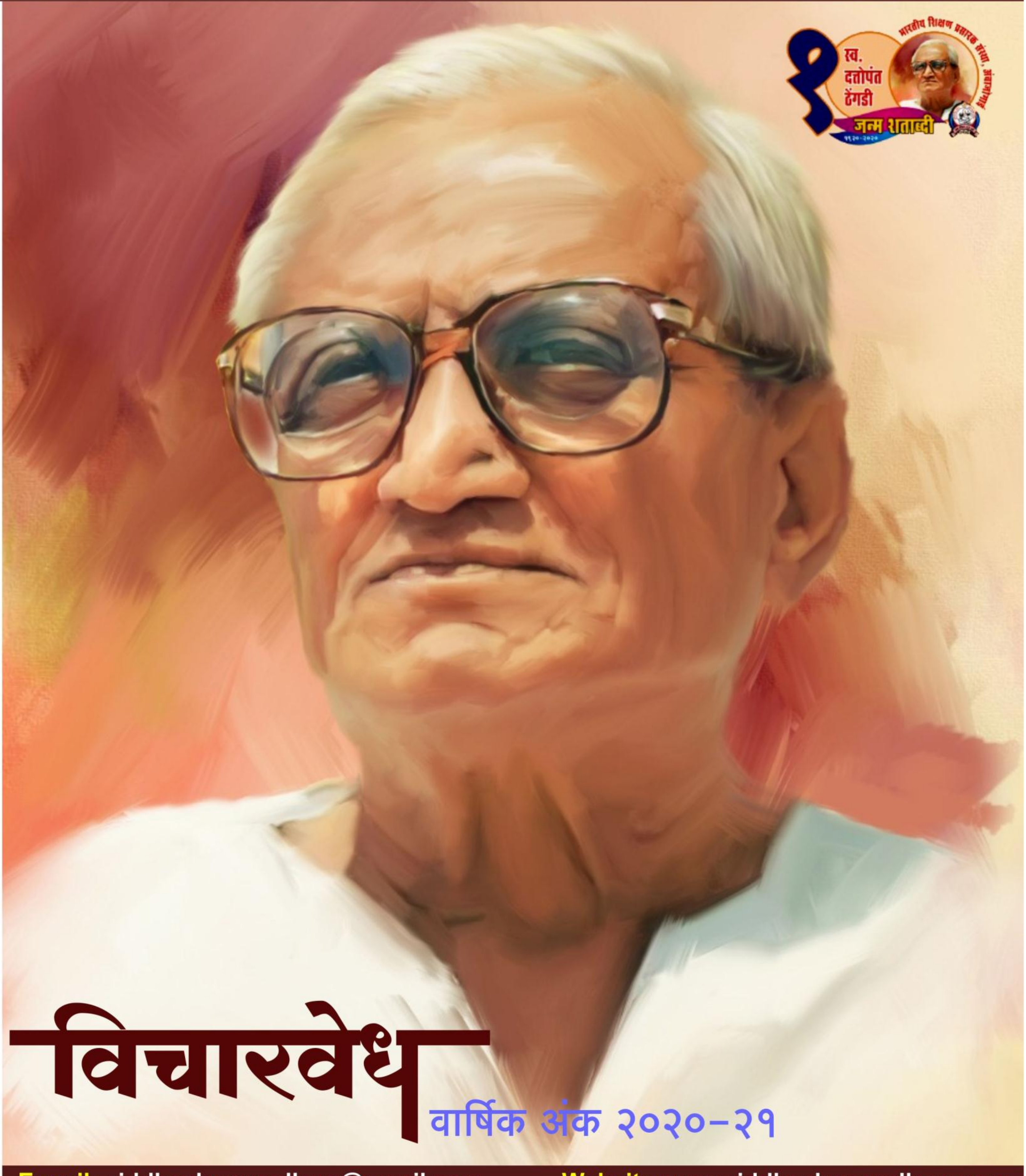

विचारवेध

वार्षिक अंक २०२०-२१

E-mail: siddheshwar.college@gmail.com Website:www.siddheshwarcollege.com

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था, अंबाजोगाई

केंद्रीय कार्यकारिणी

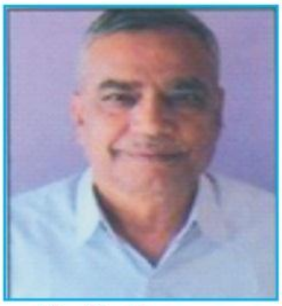

मा.डॉ.सुरेंद्रजी आलुरकर
अध्यक्ष

मा.राधेशामजी लोहिया
उपाध्यक्ष

मा.नितीनजी शेटे
कार्यवाह

मा.प्रा.चंद्रकांतजी मुळे
सहकार्यवाह

मा.सौ.डॉ.कल्पनाताई चौसाळकर
सहकार्यवाह

मा.डॉ.हेमंतजी वैद्य
सहकार्यवाह

स्थानिक समन्वय समिती

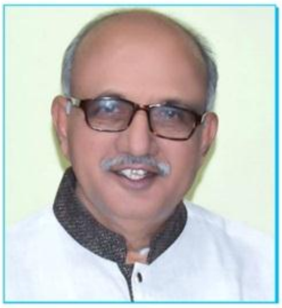

मा.प्रकाशजी दुगड
अध्यक्ष, स्थानिक समन्वय समिती

मा.अमरनाथजी खुर्पे
कार्यवाह, स्थानिक समन्वय समिती

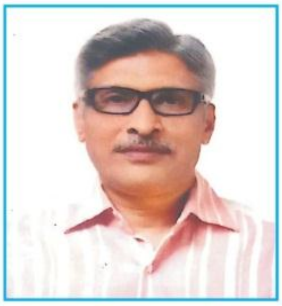

मा.सुनिलजी लोढा
कें.कार्य.सदस्य, भा.शि.प्र.सं.अंबाजोगाई

मा.अभयजी कोकड
अध्यक्ष, महाविद्यालय विकास समिती

मा.सुमंतरावजी कुलकर्णी
सचिव, महाविद्यालय विकास समिती

डॉ.महेश देशमुख
प्राचार्य

प्रा.डॉ.गजानन होन्ना
उपप्राचार्य (वरिष्ठ विभाग)

प्रा.युवराज मुळये
उपप्राचार्य (वरिष्ठ विभाग)

प्रा.संतोष लिंबकर
उपप्राचार्य (कनिष्ठ विभाग)

केल्यानें होत आहे रे । आधीं केलेचीं पाहिजे ।।

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था, अंबाजोगाई संचलित

श्री सिध्देश्वर महाविद्यालय,माजलगाव
ता.माजलगाव जि.बीड.

विचारवेध

वार्षिक अंक २०२०–२१

Website- www.siddheshwarcollege.com

Email- siddheshwar.college@gmail.com

- **मार्गदर्शक**

प्राचार्य डॉ.महेश प्रभाकरराव देशमुख

- **संपादक मंडळ**

डॉ.गंगाधर उषमवार
डॉ.रमेश गटकळ
डॉ.कमलकिशोर लड्डा
प्रा.लक्ष्मीकांत सोन्नर
प्रा.राजाराम जाधव
प्रा.राघवेंद्र मुळी
कु.सना आत्तार
चि.ऋतिक पट्टेकर

मुद्रक व अक्षर जुळवणी
श्री.राघवेंद्र शिर्षीकर
माजलगाव.

प्रकाशक
प्राचार्य, श्री सिध्देश्वर महाविद्यालय, माजलगाव.
Website-www.siddheshwarcollege.com
Email-siddheshwar.college@gmail.com

हा अंक केवळ खाजगी वितरणासाठी.
या अंकात प्रकाशित साहित्याशी महाविद्यालय सहमत असेलच असे नाही.

संपादकीय...

महाविद्यालयाचा १८वा वार्षिक अंक 'विचारवेध' आपल्या हाती देतांना अतिशय आनंद होत आहे. विद्यार्थ्यांना आपल्या भावनांची अभिव्यक्ती करता यावी, आपल्या अंगी असलेल्या लेखन क्षमता प्रत्यक्ष लेखन करून जोपासता याव्यात तसेच लेखनाविषयी त्यांच्या मनात असलेला न्युनगंड दूर व्हावा आणि त्यांच्या लेखन क्षमतांचा सर्वांगींण विकास व्हावा यासाठी महाविद्यालयाने 'विचारवेध'सारखा वार्षिक अंक विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून दिलेला आहे. महाविद्यालय पुस्तकी ज्ञान तर देतच असते पण चार भिंतींच्या आत दिल्या जाणाऱ्या शिक्षणाबरोबर सामाजिक, धार्मिक, राजनैतिक आणि सांस्कृतिक शिक्षणास देखील आज महत्व प्राप्त झाले आहे. आधुनिक युगात ज्ञानाबरोबरच मुल्याधिष्टीत समाज निर्मिती महत्वाची आहे. दरवर्षी प्रमाणे याही वर्षी भाषेतील साहित्य विद्यार्थ्यांनी उपलब्ध करून दिले. त्यापैकी जे दर्जेदार लेखन आहे ते या अंकातुन प्रकाशित होत आहे. कथा, कविता, लेख, निबंध इत्यादी प्रकारातून विद्यार्थ्यांनी आपल्या भावना व्यक्त केल्या आहेत.

'विचारवेध' या अंकाचे दरवर्षी प्रकाशन व्हावे म्हणून आम्हाला सातत्याने प्रेरणा देणारे आमच्या संस्थेचे केंद्रीय अध्यक्ष मा.श्री.डॉ.सुरेंद्रजी आलुरकर, कार्यवाह मा.श्री.नितीनजी शेटे, उपाध्यक्ष मा.श्री.राधेशामजी लोहिया, सिध्देश्वर शैक्षणिक संकुलाचे पालक मा.श्री.सुनिलजी लोढा, स्थानिक समन्वय समिती अध्यक्ष मा.श्री.प्रकाशजी दुगड, स्थानिक कार्यवाह मा.श्री.अमरनाथजी खुर्पे,महाविद्यालय विकास समितीचे अध्यक्ष मा.श्री.अभयजी कोकड, सचिव मा.श्री.सुमंतराव कुलकर्णी,महाविद्यालयाच्या सर्वांगिण विकासा साठी सतत प्रयत्नशील असलेले प्राचार्य डॉ.महेश देशमुख यांची प्रेरणा व मार्गदर्शन मोलाचे आहे. हा अंक तयार करण्यासाठी संस्थेचे सर्व सभासद महाविद्यालयाचे तिन्ही उपप्राचार्य, महाविद्यालयातील प्राध्यापक, कार्यालयीन कर्मचारी व विद्यार्थी–विद्यार्थिनी तसेच आम्हाला प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष सहकार्य करणाऱ्या सर्वच जणांचे सहकार्य मोलाचे वाटते. तसेच या अंकाची सुबक अक्षरजुळवणी व छपाई करणारे श्री राघवेंद्र शिर्षीकर या सर्वांचे याप्रसंगी मी ऋण व्यक्त करतो.

संपादक

केल्यानें होत आहे रे । आधीं केलेची पाहिजे ।।

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था, अंबाजोगाई जि.बीड.

केंद्रीय कार्यकारिणी समिती

अनु.क्र.	नाव	पद
१	मा.डॉ.श्री.सुरेंद्र गोविंदराव आलुरकर	अध्यक्ष
२	मा.श्री.राधेशाम छगनलाल लोहिया	उपाध्यक्ष
३	मा.श्री.नितीन विजयकुमार शेटे	कार्यवाह
४	मा.प्रा.श्री.चंद्रकांत अनंतराव मुळे	सहकार्यवाह
५	मा.डॉ.श्री.हेमंत वसंतराव वैद्य	सहकार्यवाह
६	मा.डॉ.सौ.कल्पना गोपाळराव चौसाळकर	सहकार्यवाह
७	मा.डॉ.श्री.अशोक लक्ष्मणराव कुकडे	सदस्य
८	मा.श्री.विकास रामचंद्र डुबे	सदस्य
९	मा.श्री.रावसाहेब राधाकृष्ण कुलकर्णी	सदस्य
१०	मा.श्री.शंकर विश्वनाथराव लासूने	सदस्य
११	मा.श्री.वसंतराव त्रिंबकराव पुराणिक	सदस्य
१२	मा.श्री.बाबुराव दगडुबा आडे	सदस्य
१३	मा.श्री.विष्णु तुकाराम सोनवणे	सदस्य
१४	मा.श्री.आप्पाराव तुकाराम यादव	सदस्य
१५	मा.श्री.सुनिल कचरूलाल लोढा	सदस्य
१६	मा.सौ.सुनिता श्रीकांत देशपांडे	स्विकृत सदस्य
१७	मा.श्री.विजय प्रभाकरराव चाटुफळे	स्विकृत सदस्य
१८	मा.श्री.मनोज माधवराव पत्की	स्विकृत सदस्य
१९	मा.श्री.विलास नरसिंगराव टोंगे	स्विकृत सदस्य

Website- **www.siddheshwarcollege.com**
Email- **siddheshwar.college@gmail.com**

केल्यानें होत आहे रे । आधीं केलेची पाहिजे ।।

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था, अंबाजोगाई जि.बीड

स्थानिक व्यवस्था मंडळ, माजलगाव

अनु.क्र.	नाव	पद
१	मा.श्री.प्रकाश भिकचंदजी दुगड	अध्यक्ष
२	मा.श्री.अमरनाथ प्रभाकरआप्पा खुर्पे	कार्यवाह
३	मा.श्री.नंदकिशोर गोपिकिशनजी भुतडा	सदस्य
४	मा.श्री.प्रेमकिशोर नंदलालजी मानधने	सदस्य
५	मा.ॲड.श्री.विश्वास सोमेश्वरराव जोशी	सदस्य
६	मा.श्री.नंदकुमार लक्ष्मणराव कुलकर्णी	सदस्य
७	मा.श्री.तेजस प्रकाशजी महाजन	सदस्य
८	मा.श्री.जगदिश रामेश्वरजी साखरे	सदस्य
९	मा.डॉ.श्री.महेश प्रभाकरराव देशमुख, प्राचार्य महाविद्यालय	सदस्य
१०	मा.श्री.बाबुराव दगडुबा आडे, मुख्याध्यापक माध्यमिक	सदस्य
११	मा.श्री.प्रदीप रंगनाथराव जोशी मुख्याध्यापक प्राथमिक	सदस्य

कायम निमंत्रित सदस्य, माजलगाव

अनु.क्र.	नाव	पद
१	मा.श्री.राधेशाम छगनलालजी लोहिया	कायम नि.सदस्य
२	मा.श्री.सुनिल कचरूलालजी लोढा	कायम नि.सदस्य

Website- www.siddheshwarcollege.com
Email- siddheshwar.college@gmail.com

केल्यानें होत आहे रे । आधीं केलेची पाहिजे ।।

भारतीय शिक्षण प्रसारक संस्था, अंबाजोगाई जि.बीड

महाविद्यालय विकास समिती

अनु.क्र.	नाव	पद
१	श्री.अभय औदुंबर कोकड	अध्यक्ष
२	श्री.सुमंतराव दगडोपंत कुलकर्णी	सचिव
३	श्री.डॉ.कमलकिशोर कल्याणदास लड्डा	सदस्य (विभाग प्रमुख)
४	श्री.डॉ.सिताराम बापुराव इंगोले	सदस्य (प्राध्यापक प्रतिनिधी)
५	श्री.डॉ.सतिश सुरेशराव हिवरेकर	सदस्य (प्राध्यापक प्रतिनिधी)
६	प्रा.डॉ.श्रीमती छाया शिवरूपराव कोदरकर	सदस्य (महिला प्रतिनिधी)
७	श्री.उत्तरेश्वर गोपाळराव आनेवार	सदस्य (शिक्षकेत्तर प्रतिनिधी)
८	श्री.डॉ.संजय गोविंदराव शिरोडकर (प्राचार्य)	सदस्य (संशोधन तज्ज्ञ)
९	श्री.लक्ष्मीनारायण मिठ्ठुलालजी मुंदडा	सदस्य (उद्योजक तज्ज्ञ)
१०	श्री.तुकाराम मुरलीधरराव येवले	सदस्य (समाजसेवक)
११	श्री.संदीप दत्तात्रय कुलकर्णी	सदस्य (शिक्षणतज्ज्ञ)
१२	श्री.डॉ.विनायक पुंडलिकराव देशमुख	सदस्य (समन्वयक IQAC)
१३	कु.राखी राजकुमार सोनवणे	सभापती (विद्यार्थिनी प्रतिनिधी)
१४	चि.कृष्णा बजरंग चौरे	सचिव (विद्यार्थी प्रतिनिधी)
१५	श्री.डॉ.महेश प्रभाकरराव देशमुख (प्राचार्य)	पदसिध्द सचिव

प्राध्यापक वृंद वरिष्ठ विभाग
कला शाखा

अनु. क्र.	नाव	विषय	ई-मेल	संपर्क
१	डॉ.म.प्र.देशमुख (प्राचार्य)	अर्थशास्त्र	mpdeshmukh77@gmail.com	9158553597
२	प्रा.यु.रा.मुळये (उपप्राचार्य)	हिंदी	yrmuley2012@gmail.com	9890785810
३	प्रा.डॉ.गं.बा.उषमवार	हिंदी	gbushamwar@gmail.com	9623785477
४	प्रा.डॉ.र.व.गटकळ (विभाग प्रमुख)	मराठी	gatkalramesh@gmail.com	9970414300
५	प्रा.डॉ.ज्ञा.कों.गवते	मराठी	gavatednyaneshwar@gmail.com	9421505398
६	प्रा.डॉ.क.क.लड्डा (विभाग प्रमुख)	इंग्रजी	laddakk2008@gmail.com	8275521760
७	प्रा.डॉ.ता.प.सोंडगे (विभाग प्रमुख)	समाजशास्त्र	tpsondge@gmail.com	9423473852
८	प्रा.जि.श्री.बागल (विभाग प्रमुख)	राज्यशास्त्र	bjijaram@gmail.com	9764846756
९	प्रा.डॉ.गो.पां.फसले (विभाग प्रमुख)	इतिहास	gpf1969@rediffmail.com	9890121846
१०	प्रा.डॉ.के.का.मालू	इतिहास	kedar.malu@gmail.com	9689970564
११	प्रा.डॉ.सु.हि.पाटील (विभाग प्रमुख)	लोकप्रशासन	spsarthak2008@gmail.com	9422192459
१२	प्रा.सु.मा.बनसोडे	ग्रंथपाल	smbansode21@gmail.com	9637538772
१३	प्रा.डॉ.उ.रा.साडेगावकर	शा.शि.निर्देशक	umesh.sadegaonkar@gmail.com	9422231612

वाणिज्य विभाग

१	प्रा.अ.का.होके (विभाग प्रमुख)	वाणिज्य	ashokhoke@rediffmail.com	9850047312
२	प्रा.सं.लो.एडके	वाणिज्य	se12868@gmail.com	9890590072

विज्ञान विभाग

अनु. क्र.	नाव	विषय	ई-मेल	संपर्क
१	डॉ.ग.बा.होन्ना (उपप्राचार्य)	वनस्पतीशास्त्र	gbhonna@gmail.com	9890486288
२	प्रा.डॉ.प्रे.गो.घडसिंग (विभाग प्रमुख)	वनस्पतीशास्त्र	ghadsingsadhna@gmail.com	9767926503
३	प्रा.डॉ.सि.बा.इंगोले (विभाग प्रमुख)	प्राणीशास्त्र	sbingole@yahoo.com	9890103310
४	प्रा.डॉ.सु.रा.नाईक	प्राणीशास्त्र	srn0708@yahoo.com	9423168247
५	प्रा.डॉ.शं.रा.मिटकरी (विभाग प्रमुख)	पदार्थविज्ञान	mitkarisr@gmail.com	9422244176
६	प्रा.डॉ.छा.शि.कोदरकर	पदार्थविज्ञान	chaya.kodarkar@gmail.com	9421440975
७	प्रा.डॉ.वि.पुं.देशमुख	पदार्थविज्ञान	dvinayaka@gmail.com	9325028239
८	प्रा.डॉ.वि.वि.बोरगावकर (विभाग प्रमुख)	रसायनशास्त्र	vikas.borgaonkar@rediffmail.com	9423716705
९	प्रा.सं.रा.पवार	रसायनशास्त्र	pawarsanjay62@yahoo.com	9850428436
१०	प्रा.डॉ.प्रे.म.राठोड (विभाग प्रमुख)	गणित	premrathod1971@gmail.com	9421337528
तासिका तत्वावरील प्राध्यापक				
१	प्रा.डॉ.स.ना.दाभाडे	संगणकशास्त्र	sanskar2786@gmail.com	9763978188

प्राध्यापकेत्तर कर्मचारी

अनु. क्र.	नाव	विषय	ई-मेल	संपर्क
१	श्री उ.गो.आनेवार	अधिक्षक	anewar72@gmail.com	9403830015
२	श्रीमती स्वा.गो. धर्माधिकारी	मुख्य लिपिक		9403041059
३	श्री सं.व्यं.मोती	वरिष्ठ लिपिक	smoti30@gmail.com	9420017445
४	श्री सु.रा.कुंभकर्ण	वरिष्ठ लिपिक	srkumbhakarn@gmail.com	9421279039
५	श्री अ.रा.गुजर	वरिष्ठ लिपिक	anandrgujar@rediff.com	9423716247
६	श्री श.सु.कुलकर्णी	प्र.शा.सहाय्यक	sharadkulkarni69@gmail.com	9422887743
७	श्री रा.ए.काळे	प्र.शा.सहाय्यक		9405466448
८	श्री र.ना.चांभारे	प्र.शा.परिचर		9422265870
९	श्री रा.वा.पांडागळे	प्र.शा.परिचर		8605227244
१०	श्री वि.दे.पंडीत	प्र.शा.परिचर	vdpandit7548@gmail.com	9422696295
११	श्री प्र.कु.नांदगावकर	प्र.शा.परिचर		8208082602
१२	श्री द.न.मोटे	प्र.शा.परिचर		9175609592
१३	श्री शै.सु.उजडे	प्र.शा.परिचर	shaileshujade98@gmail.com	8956568615
१४	श्रीमती अ.वि.डोंगरे	ग्रंथालय परिचर		9890591117
१५	श्री अ.रा.गुगले	ग्रंथालय परिचर		9403788118
१६	श्री रा.बा.कोपनर	ग्रंथालय परिचर		9405488470

कनिष्ठ विभाग प्राध्यापक वृंद

अनु.क्र.	नाव	विषय	ई-मेल	संपर्क
१	प्रा.सं.बा.लिंबकर (उपप्राचार्य)	रसायनशास्त्र	limbkar1@gmail.com	9421347311
२	प्रा.बा.ह.परळकर	मराठी	paralkar948@gmail.com	9623523623
३	प्रा.रा.बा.जाधव	हिंदी	sjadhav5752@gmail.com	9028953637
४	प्रा.प.खे.पवार	हिंदी	parmeshwarpawar69@gmail.com	7588566946
५	प्रा.ल.न.सोन्नर	संस्कृत	lnsonnar111@gmail.com	9421347610
६	प्रा.सु.सु.नेळगे	संस्कृत	nelgesuresh1981@gmail.com	8600466462
७	प्रा.रा.सं.मुळी	इंग्रजी	raghav.muli@gmail.com	9890172404
८	प्रा.प.लिं.खेत्री	समाजशास्त्र	rutujapkhetri@gmail.com	9637753195
९	प्रा.शं.सु.राठोड	समाजशास्त्र	rathodss1980@rediffmailcom	9923542508
१०	प्रा.श्रीमती प्र.सु.जाधव	इतिहास	Jadhavpratibha95@gmail.com	7709964294
११	प्रा.कि.रा.ठाकुर	राज्यशास्त्र	kishorbhau.s@rediff.com	9975208216
१२	प्रा.ना.श्री.हेडे	अर्थशास्त्र	nshede08@gmail.com	8421990138
१३	प्रा.अं.तु.साबळे	जीवशास्त्र	atsable1973@gmail.com	9404023758
१४	प्रा.प्र.प्र.जोशी	जीवशास्त्र	prassana.joshi884@gmail.com	9403882568
१६	प्रा.नि.ज्ञा.चामले	भौतिकशास्त्र	nitinchamle21@gmail.com	7447881243
१७	प्रा.श्रीमती स.ग.मद्रेवार	रसायनशास्त्र	sgmadrewar1964@gmail.com	8446529367
१८	प्रा.सं.बा.गायकवाड	रसायनशास्त्र	sanjeevgaikwad@gmail.com	7620966068
१९	प्रा.चि.ल.दिक्षीत	गणित	chintaman.dixit@gmail.com	9421272448
२०	प्रा.श्रीमती प्रि.ज.कळसणे	गणित		9511515115
२१	प्रा.अ.वा.येवतेकर	वाणिज्य	abhayyevtekar@gmail.com	9765338634
	प्राध्यापकेत्तर कर्मचारी वृंद			
१	श्री मो.कों.भिसे	प्रयोगशाळा सहाय्यक	mohanbhise48@gmail.com	9421344125
२	श्री वि.वि.घेवारे	प्रयोगशाळा सहाय्यक	vikrantgheware@gmail.com	9923587595

अंतरंग

१	सामाजिक पुनर्रचनेचे प्रणेते भारतरत्न श्रद्धेय नानाजीं देशमुख	कु.सोनल गजानन होन्ना
२	संत ज्ञानेश्वर	चि.किशोर फपाळ
3	वन्यजीवांच्या संरक्षणासाठी वन्यजीव सप्ताह	चि.प्रसाद गुंजकर
४	बहिणाबाई चौधरी	चि.अनुज प्रभाकर पोटभरे
५	देशाचे भविष्य आहे युवा पिढी	कु.गायत्री धनंजय पाटील
६	प्रेमामध्ये पडला आहात	चि. दिग्विजय अशोकराव आगरकर
७	बाजूला करा इगोला	कु. मोनाली चंदनलाल बनगे
८	स्त्री जन्माची कथा	कु.गौरी सुरेशराव जोशी
९	बाप	कु.क्रांती गुणाजी ढगे
१०	आई मी ताण नाही ग	कु.स्नेहा नारायण गायकवाड
११	गोस्वामी तुलसीदास	कु.संजना जयवंतराव डोखळे
१२	संत कबीर	चि. सुनिल विष्णू भोजने
१३	पिता और बेटा	कु.सय्यद तस्कीन जाकेर
१४	सकारात्मकता	चि.सोहेल गफार अत्तार
१५	उम्मीद	कु.सय्यद तस्कीन जाकेर
१६	पढ़ाई	कु.सना गफार अत्तार
१७	जीवन क्यों महत्वपूर्ण है?	कु.नेहा राम पोतदार
१८	संगत	कु.अंजली प्रविण खळगे
१९	पहली मुलाकात	चि.खिजर नजीर सय्यद
२०	कामयाबी	चि.जफिरोद्दिन शफियोद्दिन सिद्दिकी
२१	कोरोना	कु.सना गफार अत्तार
२२	आज की नारी	कु.आरती बबन माने
२३	Online Education	Ku. Vaibhavi Vinayak Deshmukh
२४	IMPACT OF COVID-19 PANDEMIC ON ENVIRONMENT	ku. Shailaja S. Ingole
२५	Covid-19 : World Fatal Disease	ku.Neha Shaikh

काव्यफुले- कु.मोनाली बनगे,कु.भाग्यश्री साळवे,कु.रुचा देशमुख,कु.गौरी जोशी,कु.पल्लवी गायगवे, कु.रमा घनघाव कु.समरीन शेख,कु.बुशरा सय्यद,कु.पूनम तुपसमुद्रे,कु.उजमा देशमुख,चि.चंद्रकांत अलझेंडे,चि.ऋतिक पट्टेकर,चि.सचिन राक्षे, चि.सुनील जाधव,कु.साक्षी डाके,कु.राधिका उरुणकर,चि.शेख अरबाज,कु.भाग्यश्री साळवे,चि.आकाश चव्हाण.

प्राचार्यांचे मनोगत...!

केल्यानें होत आहे रे। आधीं केलेंची पाहिजे ।। या समर्थ रामदासांच्या उक्ती प्रमाणे राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाच्या विचार कुलाशी निगडित असलेल्या भा.शि.प्र.संस्थेचे श्री.सिध्देश्वर महाविद्यालय हे संस्कार केंद्र १९९६ ला स्थापीत झालेले असुन स्थापने पासून ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगिण विकासाठी कार्यरत असलेले हे एक संस्कार केंद्र म्हणून मराठवाडयात सुप्रसिध्द आहे. संस्था व महाविद्यालय गुणवत्ता आणि सामाजिक बांधीलकी जपण्यासाठी नेहमीच प्रयत्नशील असते. कोरोनाच्या संकट काळात अनेक सामाजिक कार्य हाती घेऊन लोकांना मदत करण्याची आणि दातृत्वाची भावना विद्यार्थ्यांत निर्माण केली आहे. हे वर्ष श्रध्देय दत्तोपंत ठेंगडी जन्मशताब्दी वर्ष म्हणून साजरे करण्यात आले या अंतर्गत ही महाविद्यालयात बरेचशे ऑनलाईन व ऑफलाईन समाजपोयोगी कार्यक्रम घेण्यात आले.

माझ्या महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांचा सर्वांगिण विकास व्हावा यासाठी कलोपासक मंडळ, बलोपासक मंडळ, ज्ञानोपासक मंडळाकडून विविध कार्यक्रमाचे आयोजन केले जाते. त्यातुन कनिष्ठ व वरिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना प्राध्यापक वेळो वेळी मार्गदर्शन करत असतात. महाविद्यालयास नॅक मूल्यांकनात 'B' दर्जा प्राप्त झालेला आहे.

विद्यासभा हे संस्था व महाविद्यालयाचा आत्मा असून या अंतर्गत गुणवत्तेत सुधार करण्यासाठी विद्यासभेचे सात विभाग कार्यरत आहेत. देशाला उच्चप्रतिचे मनुष्यबळ मिळावे त्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या अंगी प्रखर राष्ट्रभक्ती, चारित्र्य संपन्नता, सदाचार, लोकशाही निष्ठा, संस्कारक्षमता निर्माण व्हावी यासाठी महाविद्यालय नेहमीच प्रयत्नशील असते.

विचारवेध हा १८ वा वार्षिकांक आपल्या हाती देताना मनापासून आनंद होत आहे या अंकात विद्यार्थी व विद्यार्थिनी यांनी खूप कष्टाने मेहनतीने कथा, कविताचे स्वबळावर लेखन केलेले आहे व संपादक मंडळाने अतिशय कष्टाने हा अंक तयार केलेला आहे त्या सर्वांचे महाविद्यालय प्रमुख या नात्याने कौतुक करतो व अंकास शुभेच्छा देतो...

विद्यार्थिनीनां आवश्यक साहित्याचे वाटप समारंभ व सर्टिफिकेट कोर्सेस उद्घाटन समारंभात मार्गदर्शन करताना केंद्रीय अध्यक्ष मा.डॉ.सुरेंद्रजी आलुरकर व्यासपीठावर उपाध्यक्ष मा.राधेशामजी लोहिया, सकार्यवाह मा.प्रा.चंद्रकांतजी मुळे, सहकार्यवाह मा.डॉ.हेमंतजी वैद्य, संकुलाचे पालक मा.सुनिलजी लोढा, स्थानिक कार्यवाह मा.अमरनाथजी खुर्पे

विद्यार्थिनींना आवश्यक साहित्याचे वाटप करताना श्री सिध्देश्वर संकुलाचे पालक मा.सुनिलजी लोढा.

विद्यार्थिनीनां आवश्यक साहित्याचे वाटप समारंभ व सर्टिफिकेट कोर्सेसच्या उद्घाटन सोहळा प्रसंगी मार्गदर्शन करताना श्री सिध्देश्वर संकुलाचे पालक मा.सुनिलजी लोढा व संस्था पदाधिकारी.

माजी विद्यार्थी संघटनाव्दारे आयोजित कोविड-१९ घ्यावयाची काळजी व उपाय या विषयावर मार्गदर्शन करताना माजलगाव ग्रामीण रुग्णालयाचे आरोग्य अधिकारी डॉ.गजानन रुद्रवार व्यासपीठावर म.वि.स.अध्यक्ष अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड, माजी विद्यार्थी ॲड.अखिलेश घाडगे, बाबासाहेब आगे.

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ नाशिक उद्घाटन सोहळा प्रसंगी केंद्रीय कार्यवाह मा.नितीनजी शेटे, स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकाशजी दुगड, स्थानिक कार्यवाह मा.अमरनाथजी खुर्पे.

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ नाशिक फलक उद्घाटन प्रसंगी केंद्रीय कार्यवाह मा.नितीनजी शेटे, स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकाशजी दुगड, स्थानिक कार्यवाह मा.अमरनाथजी खुर्पे, महाविद्यालय वि.स.अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, प्राचार्य व मान्यवर.

हिंदी विषयात विद्यावाचस्पती पदवी प्रदान झाल्याबद्दल प्रा.डॉ.गंगाधर उषमवार यांचा सत्कार करताना स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकाशजी दुगड, स्थानिक कार्यवाह मा.अमरनाथजी खुर्पे, महाविद्यालय विकास समिती अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड व मान्यवर.

राष्ट्रमाता राजमाता जिजाऊ माँ साहेब व स्वामी विवेकानंद जयंती प्रसंगी मार्गदर्शन करताना मा.सच्चिदानंद आहेर, महाविद्यालय विकास समिती अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड व प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड.

सामाजिक पुनर्रचनेचे प्रणेते भारतरत्न श्रद्धेय नानाजीं देशमुख

श्रद्धेय नानाजींचा जन्म कडोळी गावात हिंगोली जिल्हा येथे 11 ऑक्टोबर 1916 मध्ये झाला. वडील अमृतराव व आई राजाबाई पण बालपणी माता-पित्याचे छत्र हरपले व मामांनी सांभाळ केला बालपण खूप गरीबीत गेले प्राथमिक शिक्षणाची सोय गावात नव्हती म्हणून त्यांना ते अकरा वर्षाचे असताना रिसोड येथील तिसऱ्या वर्गात टाकण्यात आले तेथेच त्यांचा संबंध राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाशी आला पुढे दहावी करिता वाशिम येथे गेले. तेथे ते संघ कामात सक्रिय झाले व प.पू. डॉ. हेडगेवार यांनी 1934 मध्ये 17 स्वयंसेवकांना संघाची प्रतिज्ञा दिली त्यामध्ये नानाजी सर्वात वयाने छोटे होते. 1937 मध्ये मॅट्रिक पास झाल्यानंतर दोन वर्ष मित्रांसोबत गावात लहान लहान उद्योग करून थोडे पैसे मिळवले व राजस्थानमधील पिलानी येथे बिर्ला कॉलेजमध्ये दाखल झाले तेथे त्यांनी आपल्या असलेल्या नेतृत्व गुणांची झलक आपल्या कार्यकुशलतेने दाखवायला सुरुवात केली. कॉलेजचे संस्थापक श्री घनश्याम बिर्ला यांनी नानाजीना स्वीय सहाय्यक पद देण्यास व चांगला पगार देण्यास तयार झाले पण नानाजींनी संघ मार्गाने राष्ट्र सेवा करण्याचा संकल्प केला असल्यामुळे ते या प्रलोभनापासून दूर राहिले.1940 साली झालेल्या संघ शिक्षा वर्गाकरिता नानाजी उपस्थित होते त्याकाळी डॉ.हेडगेवार असाध्य आजाराशी झुंजत असताना त्यांचे शेवटचे भाषण नानाजींनी ऐकले होते व लगेच डॉक्टरांच्या चितेला धगधगताना पाहावे लागले. या सर्व गोष्टींचा नानाजीच्या संवेदनशील राष्ट्रभक्त मनावर फार खोलवर परिणाम झाला. व त्यांनी शिक्षण अर्धवट सोडून स्वतःला पूर्णपणे संघ कार्याला समर्पित केले व पुढे 1940 मध्ये आग्रा येथे पूर्णकालीन प्रचारक म्हणून बाहेर पडले. डॉ.हेडगेवार यांच्या आकांक्षा नुसार संपूर्ण समाजाला आपला परिवार मानण्याच्या संकल्पनेशी नानाजी सहमत होते. पंडित दीनदयाळ यांनी मांडलेल्या एकात्म मानव दर्शन हे देशाच्या सामाजिक,आर्थिक व राजनैतिक क्षेत्रात पूर्ण समन्वय व युगानुकुल दर्शन मांडले त्याकरिता तेच काम करावे असे त्यांना वाटे व या मार्गाने ते दीनदयाळ शोध संस्थानच्या माध्यमातून सामाजिक पुनर्रचनेच्या व ग्रामीण विकास या कार्यास त्यांनी वाहून घेतले. नानाजींनी ग्रामीण भागांचा विकास करण्याकरता अपार कष्ट घेतले अर्थ ,तंत्र आणि समाज हे तिन्ही घटक परस्परांशी जोडले गेलेले आहेत. तंत्रज्ञान बदलले की अर्थकारण व समाज बदलतो पण तंत्रज्ञानाबदल नंतर समाजाची पुनर्रचना ही भारतीय मूल्यावर व्हावी असा नानाजी यांचा आग्रह होता. शहरीकरण, ऊर्जा संकट, प्रदूषण, प्राकृतिक साधनांचा होणारा परिणाम व सुख शांती चा अभाव हे पश्चिमी सभ्यतेचे अवगुण नानाजींनी हेरले होते. परंतु नवीन तंत्रज्ञान पूर्णपणे नाकारणे हा त्यांचा स्वभाव नव्हता. नवीन तंत्रज्ञान यावर आधारित भारतीय मूल्य रचना कायम ठेवून विकेंद्रित विकासाचा नमुना उभा करण्याचे प्रयोग गोंडा, बीड व नंतर चित्रकुट येथे केले. व्यक्ती, परिवार, व्यवसाय व समाज यामध्ये परस्परपूरकता निर्माण करणे त्यांचा सामाजिक पुनर्रचनेचा मूळ आधार होता. प्रकृतीदत्त मानवी सन्मानाच्या संवेदनशीलतेचा विकास, परिवार व्यवस्थेचे दृढीकरण, व्यवसायांचे आधुनिकीकरण आणि संपूर्ण समाजाचे

भारतीयीकरण म्हणजेच राष्ट्र निर्माणाचे कार्य जुन्या परंपरेच्या मार्गदर्शक तत्वांना धरून व्हावे हा त्यांचा आग्रह होता. सर्व काही सरकारने करावे या मताचे ते घोर विरोधक होते. ग्रामविकासाच्या कल्पनेचा केवळ आर्थिक विकास व भौतिक विकास एवढा त्यांनी सीमित विचार केला नसून मानव एकात्म प्राणी आहे त्याच्यात शारीरिक, मानसिक, बौद्धिक व आत्मिक शक्ती विद्यमान आहेत या चारही शक्तींचा संतुलित विकास व व्यक्तिगत, पारिवारिक,व्यवसायिक,सामाजिक व जीवनात परस्परपूरकता निर्माण करणे हे कार्य ग्रामविकासाच्या कार्याचे अंग मानत. भारतीय विचारांच्या प्रकाशात निसर्ग संतुलनातून ग्रामविकास ही त्यांची कल्पना होती. श्रद्धेय नानाजींनी ग्रामीण भारत उन्नत झाला पाहिजे याकरिता ग्राम विकासाच्या कार्यक्रमांची आखणी केली त्यात प्रामुख्याने रोजगार प्रकल्प ,शिक्षण प्रकल्प, आरोग्य प्रकल्प सुरु केले.

रोजगार प्रकल्प

ग्रामीण भागातील ग्रामवासी च्या परिस्थितीची दैन्य व दुःखाची नानाजींना जाण होती. कारण नानाजी फार संवेदनशील होते रोजगारामुळे आपले गाव सोडून शहरात रोजगार मिळवण्यासाठी ग्रामवासी शहराकडे वळत होते त्यामुळे गावातच त्या ग्रामवासीला रोजगार मिळावा व लाभ न देणारी शेती लाभ देणारी व्हावी हे त्यांचे विकासाचे केंद्र होते.त्याच वेळी सरकारच्या शिक्षा आयोगाने ग्रामीण भागातील युवकांना व्यवसाय प्रशिक्षण मिळावे याकरिता सण 1964-66 यादरम्यान रिपोर्ट दिला,त्यानुसार 1973 मध्ये प्रत्येक जिल्ह्यात या योजनेनुसार केंद्र सुरू करावे असे कृषी मंत्रालयाला सांगण्यात आले. त्यानुसार कृषी मंत्रालयाने प्रत्येक जिल्ह्याच्या ठिकाणी असे केंद्र सुरू केले व त्यास कृषी विज्ञान केंद्र असे नाव देण्यात आले व श्रद्धेय नानाजींनी या योजना सुरू केल्या व ग्राम विकास कार्यात या योजनेचा खूप मोठा उपयोग सुरू झाला असा प्रकल्प आपल्या बीड जिल्ह्यातील अंबाजोगाई येथील डिघोळआंबा येथे 1992 पासून कृषी विज्ञान केंद्राच्या रूपाने चालू झाला.यामध्ये खासकरून कृषी संबंधित योजनेद्वारे ग्रामीण भागाचा विकास झाला पाहिजे असे आहे. त्यामुळे रोजगार निर्मिती होऊ शकते. अशा माध्यमातून धान्याचे उत्पादन वाढविणे, कीडनियंत्रण, रोगनियंत्रण, भाजीपाला उत्पादन, प्रशिक्षण, माती परीक्षण इत्यादी विषयांचे प्रशिक्षण शेतकऱ्यांना देणे व महिला करता गोड सुपारी,आवळा,जाम,कँडी,मुरांबा, सोयाबीनच्या चकल्या इत्यादी विषयांचे प्रशिक्षण देऊन महिला बचत गटाद्वारे असे प्रयोग करून ते यशस्वी झाले. शेती बरोबर पूरक व्यवसायास प्रोत्साहन देण्यासाठी गोरक्षण व संवर्धन करणे पशुपालन करिता नेपियर जातीचे व जयवंत जातीचे गवत यांचे उत्पादन घेण्यास प्रवृत्त केले असे प्रकल्प त्यांनी गोंडा,अंबाजोगाई व चित्रकुट येथे सुद्धा उभे केलेले आहेत

शिक्षण प्रकल्प:-

नानाजीची शिक्षणाविषयी कल्पना फार व्यापक होती,ते म्हणत घरातील कुटुंबाचे केंद्र हे मूल आहे कारण ते त्या कुटुंबाचा व देशाचा भावी आधार आहे जनशिक्षण संस्थेच्या नावे व्यवसाय मार्गदर्शन वर्ग सुरू केले एक शिक्षकी शाळा सुरु केली. जी मुले शाळेत जात नसत त्या करीता या पद्धतीची शाळा सुरू झाली. गावातील होतकरू तरुण सहाय्यक शिक्षक म्हणून नियुक्त केले,त्याचे मानधन संपूर्ण गाव मिळवून देत असे. या सोबतच वाचनाची आवड वाढवण्याचा दृष्टीने वाचनालयाची स्थापना करण्यात आली. उत्तरप्रदेशमधील 'सरस्वती विद्या मंदिर' यांची कल्पना ही श्रद्धेय नानाजीची आहे.

आरोग्य प्रकल्प:-

ग्रामीण भागातील बांधवाचे आरोग्य चांगले राहावे व तो सुदृढ भारत मातेचा पुत्र असला पाहिजे या उद्देशाने व कोणत्याही प्रकारचा शासनाचा लाभ न घेता ही योजना सुरू करण्यात आली. नानाजी म्हणत कोणताही समाज पूर्णपणे शासन आधारित राहू नये याकरिता नानाजींनी पुण्यातील खडीवाले वैद्य व त्यांच्या संस्थेच्या मदतीने शंभर गावातून 'आजीबाईचा बटवा' हा प्रकल्प सुरू केला. गावागावातून आरोग्यरक्षक प्रशिक्षण वर्ग घेतले प्रत्येक गावातील परंपरागत जे वैद्य होते त्या सर्वांचे एकत्रीकरण करून वनौषधीचा शोध घेऊन त्यावर आधारित सोप्या प्रक्रिया करून औषध निर्मितीचा प्रयोग केला व त्यासोबत चलन चिकित्सालय याची व्यवस्था करून तज्ञ डॉक्टरांचे मार्गदर्शन गावाला उपलब्ध करून दिले. चित्रकूट येथील आरोग्यधाम उभारणीत अशा प्रकारचे प्रयोग होत असताना दिसतात. या सर्व प्रकल्पांचा मुख्य उद्देश हाच होता की प्रत्येक व्यक्ती हा व्यक्तिगत जीवनात स्वावलंबनावर व सामूहिक जीवनात परस्परांवर अवलंबून असेल तर त्या व्यक्तीच्या विकासाच्या प्रक्रिया जसे आर्थिक, शैक्षणिक, सांस्कृतिक, बौद्धिक सुरू होऊन ती व्यक्ती विकासाच्या मुख्य प्रवाहात येऊन भारत मातेचा विकास होऊ शकतो. श्रद्धेय नानाजींच्या ग्रामोदय योजना प्रकल्पाचे चार मुख्य पैलू अधोरेखित करण्यासारखे आहेत यामध्ये शिक्षण, आरोग्य ,स्वावलंबन व सदाचार या चतु:सूत्री वर आधारित अनेक योजना राबवून गावांच्या आणि टंचाईग्रस्त ग्रामस्थांचा सर्वंकष विकास कसा करता येईल याचा नानाजी सतत शोध घेत असत. केवळ चिंतन करणे हा त्यांचा पिंड नव्हता 60 वय असताना जाहीर भाषणात त्यांनी ग्राम उद्धाराच्या नव्या संकल्पनांची दिशा दिली व त्यासाठी साठ वर्ष पूर्ण होताच सक्रिय राजकारणातून निवृत्ती घेऊन रचनात्मक कार्याला वाहून घेतले ग्राम विकासाच्या विविधांगी योजना राबवणारे अनेक प्रकल्प उभे करून प्रत्यक्ष कामाला सुरुवात केली. यामध्ये विशेष उल्लेख असलेले ओरिसातील सुंदरगढ, बिहारमधील सिंहभूम, गुजरातमधील अहमदाबाद ,मध्यप्रदेशातील चित्रकूट येथे वयाच्या 81 व्या वर्षी देहदानाची घोषणा केली. 1991 मध्ये माननीय राष्ट्रपती द्वारे राज्यसभा नियुक्त सदस्य झाले. जीवनभर भारत मातेच्या सेवेत राहून अथक कष्ट करून देह थकला होता अशा अवस्थेत 27 फेब्रुवारी 2010 रोजी सद्गुरू सेवा संघ चित्रकूट येथे अखेरचा श्वास घेतला. या सर्व कार्याची दखल घेऊन

भारत सरकारने 2010 ला श्रद्धेय नानाजीना ‘भारतरत्न’ पुरस्कार देऊन सन्मानित केले. 'जे का रंजले गांजले त्यासी म्हणे जो आपुले' याची प्रचिती देणारी कृती ज्यांच्या हातून घडली असे विसाव्या शतकातील संत म्हणजे नानाजी देशमुख. 'माझ्या भूमीचा देव ‘माणूस’ आहे' असे म्हणत त्या माणसाच्या उन्नतीसाठी तन, मन आणि धनाने सर्वस्व अर्पण करणाऱ्या नानाजीना जयंतीदिनी विनम्र अभिवादन.

कु.सोनल गजानन होन्ना
बी.एस्सी.टी.वाय

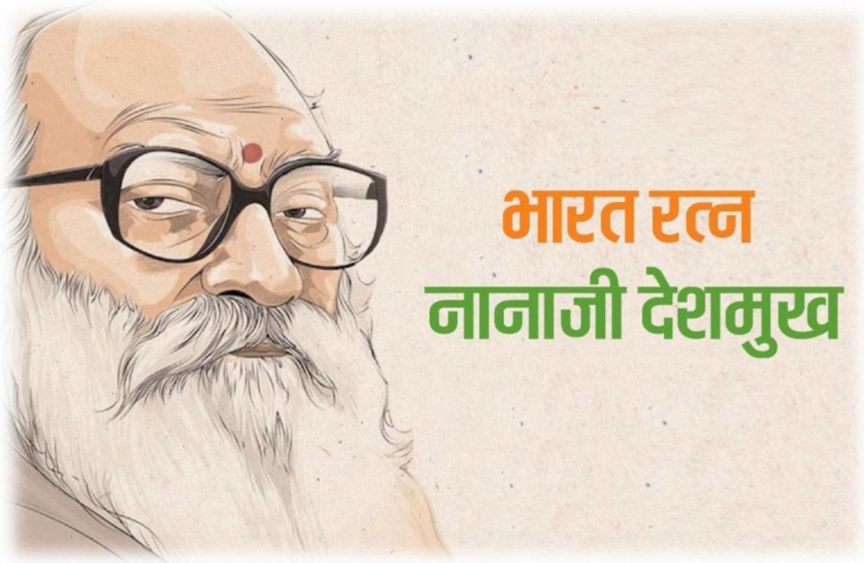

नानाजी देशमुखांना देशातील सर्वोच्च बहुमान ’भारत रत्न’ मरणोत्तर देऊन त्यांच्या कार्याचा गौरव करण्यात आला आहे. भारताचे राष्ट्रपती रामनाथ कोविंद यांच्या तर्फे त्यांना हा पुरस्कार देण्यात आला. नानाजी देशमुख हे संघ स्वयंसेवक आहेत ज्यांना हा ’भारतरत्न’ पुरस्कार देण्यात आला आहे.

संत ज्ञानेश्वर

संत ज्ञानेश्वर हे महाराष्ट्राच्या महान संतांपैकी एक होते. ते महाराष्ट्रातील एक थोर योगी, तत्त्वज्ञानी आणि संतकवी होते. भागवत तथा वारकरी संप्रदायाचे तत्त्वज्ञ प्रवर्तक. अंधाराकडून प्रकाशाकडे घेऊन जाणारा ज्ञानमार्ग त्यांनी सर्वसामान्यांना दाखवला. त्यांनी योगसामर्थ्याने आपले प्रभुत्व सिद्ध केले. आध्यात्मिक समतेवर आधारलेल्या वारकरी संप्रदायाची सुरुवात केली. आणि वारकरी संप्रदायाला जन्म देणारे ज्ञानदेव सर्व संतांची माउली झाले. आजही ज्ञानेश्वरांची पालखी खांद्यावर घेऊन संत मोठ्या भक्तिभावाने ज्ञानेश्वर माउलीच्या नावाचा गजर करत नामसंकीर्तनात दंग होऊन पंढरपूरला जातात.

ज्ञानेश्वरांचा जन्म आणि कुटुंब

तेराव्या शतकात आपेगाव येथे, श्रावण कृष्ण अष्टमी, शके 1197 (इ.स 1275) रोजी ज्ञानेश्वरांचा जन्म झाला. विठ्ठलपंत कुलकर्णी हे त्यांचे वडिल तर रुक्मिणीबाई हे आईचे नाव होते. औरंगाबाद जिल्ह्यातील पैठण तालुक्यातील आपेगाव हे त्यांचे जन्मगाव, पैठणजवळ गोदावरी नदीच्या काठावर वसलेले आहे.संत ज्ञानेश्वर महाराजांचे वडील विठ्ठलपंत हे संस्कृत अभ्यासक आणि धार्मिक मनाचे होते. विठ्ठलपंत ते नंतर गाव लेखापाल होते. ते मुळात विरक्त् संन्यासी होते. त्यांनी विवाहित असतानाच संन्यास घेतला आणि ते काशीला गेले. ते विवाहित असल्याचे गुरूंना समजले. म्हणून गुरूंनी त्यांना घरी परत पाठवले. विठ्ठलपंतांनी त्यांच्या आज्ञेनुसार पुन्हा गृहस्थाश्रम स्वीकारला. विठ्ठलपंत व रुक्मिणीबाईंना चार अपत्ये झाली. निवृत्ती, ज्ञानदेव, सोपान व मुक्ताबाई अशी त्यांची नावे.लहान वयातच वडिलांकडून चारही भावडांना ब्रह्मविद्येचे बाळकडू मिळाले. त्याचबरोबर आईकडून चांगले संस्कार मिळाले.

संत ज्ञानेश्वरांचे बालपण

एकदा संन्यास घेतल्यानंतर कौटुंबिक जीवन सुरू करणे त्याकाळी समाजाला मान्य नव्हतं. त्यामुळे आळंदीच्या शास्त्री-पंडितांनी त्यांच्यावर बहिष्कार टाकला. विठ्ठलपंतांनी ब्राह्मणांना निरनिराळ्या मार्गांनी विनवणी केली आणि त्यांच्याद्वारे केलेल्या पापाबद्दल प्रायश्चित करण्यासाठी काहीतरी सुचवावे अशी विनंती त्यांनी केली; परंतु ब्राह्मणांमधील रूढीवादी घटक एका इंचाची घसरण करण्यास आणि धागा समारंभास परवानगी देण्यास तयार नव्हते शेवटी त्यांनी सर्व धार्मिक पुस्तकांचा उल्लेख केला आणि ते म्हणाले की, जर विठ्ठलपंतने केलेल्या महान पापापासून मुक्त झाले असेल तर, त्यांनी आणि त्यांची पत्नी रुक्मिणीबाई यांनी गंगा आणि यमुना नदीत आपल्या प्राणाची आहुती दिली पाहिजे. विठ्ठलपंत व रुक्मिणीबाई गावापासून दूर एक झोपडी बांधून राहू लागले. विठ्ठलपंत व रुक्मिणीबाई मुलांसह त्र्यंबकेश्वरला गेले. वाटेत ब्रह्मगिरीला प्रदक्षिणा घालताना निवृत्ती आणि त्यांची चुकामूक झाली. निवृत्ती सात दिवस गहिनीनाथांच्या गुहेत राहिले. पुढे

भावंडांची भेट झाल्यानंतर निवृत्तीनाथांनी त्यांना मिळालेलं सर्व ज्ञान ज्ञानेश्वरांना दिले. त्याचवेळी ज्ञानेश्वरांनी निवृत्ती नाथांना गुरू केले.संन्याशाची मुले असे म्हणून त्यांच्याच समाजातील लोक अतिशय निष्ठूरपणे त्यांची हेटाळणी करीत असत. त्यांची केलेली विटंबना, उपेक्षा, हाल विठ्ठलपंत व रुक्मिणीबाई यांना सहन होत नसे. त्यांनी प्रायश्चित्त म्हणून जलसमाधी घेतली. त्यांना वाटले, आपल्या मृत्यूनंतर तरी मुलांना ब्राह्मणसमाजात स्थान मिळेल; परंतु तसे घडले नाही. आपल्या आईवडिलांच्या मृत्यूमुळे खचलेल्या निवृत्तीनाथांनी मोठ्या धाडसाने दोन लहान भाऊ व बहिणीचे सांत्वन केले आणि आपल्या वडिलांच्या इतर नातेवाईकांकडून कमीतकमी आधार मिळावा म्हणून आपेगावला गेले; परंतु विठ्ठलपंत यांच्या अनुपस्थितीत आपेगाव येथील सर्व नातेवाईकांनी या बेघर आणि निर्जन अनाथांसाठी दरवाजे बंद केले.

त्यानंतर ही भावंडे परत आळंदीला गेली तिथे गेल्यावर समाज त्यांचा स्वीकार करेल असे वाटले होते; परंतु असे झाले नाही. उलट त्यांना अन्न आणि पाणी यासारख्या मूलभूत गोष्टीही नाकारण्यात आल्या. पुढे ही भावंडे शुद्धिपत्र मिळविण्यासाठी पैठणला गेली. तिथे ब्रह्मसभेत प्रार्थना करूनही त्यांना शुद्धिपत्र मिळाले नाही.

संत ज्ञानेश्वरांचे चमत्कार

संन्याशाची मुले म्हणून कुत्सित नजरेने लोक त्यांच्याकडे पाहू लागले. तुमच्या मुंजीस धर्मशास्त्राची परवानगी नाही असे शेवटी त्यांना सांगण्यात आले. धर्माचे ठेकेदार पुढे असेही म्हणाले की, “ब्रह्मचर्याचे आचरण करा, संसार वाढवू नका, परमेश्वराची भक्ती करा. यामुळे तुमचे पाप नाहीसे होऊन मुक्ती मिळेल.” ब्रह्मसभेची आज्ञा त्यांनी निमूटपणे मान्य केली.तिथून बाहेर पडल्यानंतर त्यांना एकाने नाव विचारले. ज्ञानेश्वर शांतपणे म्हणाले, “ज्ञानदेव” त्यावर “नावात काय आहे? तो समोरून रेडा येत आहे, त्याचेही नाव ज्ञाना आहे; परंतु पखाली वाहण्याचं काम करतो.” असे बाजूला असलेला एक ब्राह्मण कुचेष्टेने म्हणाला, यावर शांतपणे ज्ञानदेव म्हणाले, “हो” पण त्याच अन् माझा आत्मा एकच आहे. हो का? म्हणतोस आहेस तर तू या रेड्याच्या तोंडून वेद बोलवून दाखव. मग आम्ही तुझं म्हणणं मान्य करू.” ज्ञानोबा रेड्याच्या जवळ गेले आणि रेड्याच्या मस्तकावर हात ठेवला. त्याबरोबरच रेड्याच्या तोंडून भराभर वेदातील ऋचा बाहेर पडू लागल्या. कित्येक लोकांनी हा चमत्कार पाहिला. तेथे ज्ञानेश्वरांनी आपली विद्वत्ता सिद्ध केली.

एक चमत्कार केल्यानंतर ज्ञानेश्वर नेवासे येथे गेले आणि तेथे आणखी एक चमत्कार त्यांची वाट पाहत होता. नेवासेचा उल्लेख ज्ञानेश्वरीत सापडतो, जिथे हे उत्तम पुस्तक लिहिले गेले होते. ही मुले नेवासेमध्ये प्रवेश करीत असताना त्यांना आढळले की एक माणूस मृत अवस्थेत होता आणि त्याची पत्नी त्याच्या मृतदेहाच्या शेजारी ओरडत होती. ज्ञानेश्वरांनी त्या व्यक्तीचे नाव काय आहे हे विचारले आणि ते सच्चीतानंद असल्याचे सांगण्यात आल्यावर ते म्हणाले की ते नाव धारण करणारी व्यक्ती कधीही निर्जीव असू शकत नाही. म्हणूनच त्यांनी त्या निर्जीव शरीरावर आपल्या अमृत हाताने

स्पर्श केला आणि त्या व्यक्तीला उठण्यास सांगितले, आणि सच्चीतानंद उठले. याच सच्चीतानंदाने नंतर ज्ञानेश्वरीचे लेखक म्हणून काम केले, जेव्हा ज्ञानेश्वरांनी त्यांच्या उत्तम पुस्तकांची रचना केली.

संत ज्ञानेश्वरांचे आध्यात्मिक कार्य

तो भाग्याचा दिवस उजाडला, जेव्हा पैठणवरून आळंदीला जाताना ही भावंडे नेवाशाला थांबली. मुळातच दैवी प्रतिभेचे देणे लाभलेल्या ज्ञानेश्वरांच्या हातून गीतेचा प्राकृत भाषेत अनुवाद असलेला 'भावार्थ दीपिका' हा ग्रंथ तिथेच लिहिला गेला. किती कल्पनांचा, उपमांचा, अलंकारांचा वापर त्यांनी केला आहे. ती वाचताना माणूस मंत्रमुग्ध होतो. त्यांचे साहित्य म्हणजे आत्मानुभवाचा सागरच आहे. तत्कालीन अस्तित्त्वात असलेल्या सर्व तात्विक पुस्तकांचे ज्ञान, जीवनाचे वेगवेगळे सिद्धांत, त्यांच्या काळातील लोकांच्या प्रथा व शिष्टाचाराचे ज्ञान आणि पुस्तकातून स्पष्ट झालेल्या अशा सर्व गोष्टी वाचकांना आश्चर्यचकित करतात.

खूप प्राचीन काळापासून विश्वाच्या रहस्याचा शोध विज्ञानाने घेतला. अध्यात्माने आत्मसात केला तो असा, ज्या पंचमहाभूतांपासून ही जीवसृष्टी निर्माण झाली, त्याच पंचमहाभूतांपासून माणूस निर्माण झाला. जी शक्ती पंचमहाभूतांच्या ठिकाणी आहे, तीच शक्ती माणसांच्या ठिकाणीही आहे.

'जे पिंडी ते ब्रह्मांडी' हे मान्य करून या विश्वातील मानवाचं स्थान काय आहे? ती शक्ती कुठे आहे? याचा शोध कसा घ्यायचा त्यासाठी जप, तप, ध्यान-धारणा ही तंत्रं शोधून काढली. या तंत्राचा वापर केल्यानंतर लक्षात आलं की, जर या शक्तीचा वापर केला तर माणसाच्या मूळस्वरूपाचं रहस्य मिळू शकतं. यावर विचार करून आत्मशोधाला सुरूवात झाली.

आत्मिकशक्तीचा वापर करून 'असाध्य ते साध्य करण्याचे सामर्थ्य माणसामध्ये आहे हे ज्ञानेश्वरांनी केलेल्या अनेक चमत्कारावरून लक्षात येते. कधी रेड्याच्या तोंडून श्लोक बोलवून घेतले, कधी पाठीवर मांडे भाजवले, तर कधी भिंत चालवली. विज्ञानाचा आणि अध्यात्माचा उद्देश एकच, तो म्हणजे मानवाचे कल्याण. ज्ञानाच्या मार्गाने जीवन सुखी करणे. "जगाच्या कल्याणा संतांच्या विभूति" याचा प्रत्यय ज्ञानेश्वरांच्या आध्यात्मिक प्रवासातून सर्व संतांनी व सामान्यांनी अनुभवला.भावार्थदीपिका (ज्ञानेश्वरी) अमृतानुभव, चांगदेवपासष्टी व हरिपाठाचे अभंग अशा विश्वकल्याण करणाऱ्या साहित्याची (काव्याची) निर्मिती केली. सर्वसामान्यांना समजेल, उमजेल अशा भाषेत रचना करून अध्यात्माचे ज्ञानामृत समाजाला दिले. संत ज्ञानेश्वरांनी अत्यंत रसाळ भाषेत 'भावार्थदीपिका' हा ग्रंथ लिहिला, तोही वयाच्या सोळाव्या वर्षी. खरंतर हा चमत्कार वाटावा असे असंभव कार्य त्यांनी केले. त्यांच्याकडे अफाट बुद्धिमत्ता होतीच, वेद, पुराणं, गीता याचे ज्ञान त्या चारही भावडांना बालवयातच वडिलांनी दिले.

ज्ञानेश्वरांनी पसायदान लिहिले जे लोकांच्या सामान्य आरोग्यासाठी प्रार्थना आहे. ज्ञानेश्वरीच्या शेवटी पसायदानचा समावेश आहे. भागवत धर्म हा सर्वांसाठी समान आहे असे सांगितले. सर्व एकाच ईश्वराची लेकरे आहेत. वारकरी संप्रदायाचा जो आचारधर्म आहे, तो कोणीही आचरणात आणून ईश्वरप्राप्ती करू शकतो, अशा साध्या सोप्या शब्दांत त्यांनी रंजल्या गांजल्या लोकांना भक्तीचा मार्ग दाखवला.

बुद्धीच्या पलीकडे जाऊन मनाला जागवण्याचं काम अध्यात्माद्वारे होते. अध्यात्म म्हणजे माणसाच्या अंतर्जगातला शोध होय. या शोधातच चैतन्याचे सरोवर मिळते. ते चैतन्य म्हणजे परमेश्वर; ही जाणीव जेव्हा होते, तेव्हा जगण्याची परिभाषाच बदलते. संत ज्ञानदेवांना जी विश्वरूपाची अनुभूती आली, ती त्यांनी विश्वकल्याणासाठी वापरली. ईश्वराला प्रार्थना करून पसायदानाची निर्मिती केली.

हरिपाठामध्ये ज्ञानेश्वरांनी 27 अभंगांमध्ये हरिभक्तीची श्रेष्ठत सांगितली आहे. हरीचं नामस्मरण करण्यासाठी ‘रामकृष्णहरी’ हा मंत्र सांगितला. जर या मंत्राचे उच्चारण केले तर अनंत जन्माची पुण्यप्राप्ती त्यातून होते. संजीवनी मंत्र असलेलं हे नामस्मरण माणसाचं जीवन सुखसमृद्धीकडे घेऊन जाईल असेही ज्ञानदेवांनी या अभंगातून सुचवलं आहे.

हरी मुखे म्हणा, हरी मुखे म्हणा ।पुण्याची गणना कोण करी ।

अतिशय तरल शब्दांत ज्ञानदेवांनी अभंगरचना केल्या. ज्ञानदेवांचे शब्द म्हणजे, जसे ‘अमृत कण कोवळे’ इतके नाजूक आहेत. त्या शब्दांचे सामर्थ्य इतके प्रचंड आहे की, सातशे वर्षांपेक्षा जास्त काळ लोटला तरी त्या अभंगांची गोडी तेवढीच अवीट आहे. ते आजही सर्वांच्या मनावर राज्य करतात.

संत ज्ञानदेवांची भाषा इतकी काही मधाळ आहे, की त्या शब्दांची गोडी एकदा चाखली की, कायमच अंतःकरणात भिनत जाते. त्यांच्या मुखातून निघालेले शब्द सुगंधित होतात. त्या शब्दांचा नाद मनात रुंजी घालतो. त्यांच्या शब्दांचा स्पर्श जेव्हा कानाला होतो, तेव्हा मन आपोआप शांत होते. ज्ञानदेवांच्या शब्दांचे सौंदर्य रूप, रंग, गंध घेऊनच जन्माला येते. त्यांचे अभंगातीलच नव्हे, तर ज्ञानेश्वरी, अमृतानुभव, चांगदेवपासष्ठी या सर्व ग्रंथांतील शब्दांना मधुरता लाभली आहे.

“चांगदेव पासष्टी” या ग्रंथाद्वारे त्यांनी योगी चांगदेवांचा अहंकार दूर करण्यासाठी त्यांना उपदेश केला आहे. त्याकाळी चांगदेव हे महान योगी समजले जात. त्यांना त्यांच्या विद्वतेचा गर्व झाला. हे ज्ञानेश्वरांच्या लक्षात आले, तेव्हा त्यांनी उपदेशपर लिहिलेले 65 ओव्यांचे पत्र चांगदेवांना पाठविले. पत्रामध्ये त्यांनी अद्वैतसिद्धांताचे अप्रतिम वर्णन केले आहे.

देवदर्शनामुळे देवाच्या प्रती मनात भाव उत्पन्न होतो. देवाचा जो भाव मनामध्ये निर्माण झाला आहे, त्यातून भक्ती प्रकट होते आणि हीच भक्ती देवाला आवडते. परमेश्वरनामस्मरणामुळे मन आणि चित्त कर्मठपणापासून परमेश्वर लांब राहतो.

परमेश्वराला शुद्ध भाव आवडतो. अहंकारी मनात देव कधीच वास करत नाही. सांसारिक मोहमाया माणसाला सदैव जखडून ठेवते. म्हणून ज्ञानेश्वर महाराज म्हणतात,

आपुली आपण करा सोडवण। संसार बंधन तोडा वेगी ।।

प्रत्येकाने ही गोष्ट लक्षात घेतली पाहिजे. प्रत्येक व्यक्तीला मोहमायेतून स्वतःलाच सोडवून घेता आले पाहिजे जेवढ्या लवकर ही गोष्ट कळेल तेवढ्या लवकर परमेश्वरप्राप्ती होऊ शकेल. संसारिक गरजा कधीच संपत नाहीत. एक संपली की दुसरी उभी राहते. सुखाच्या मागे लागलं की मनुष्य सदैव वस्तू जमा करण्यात आपला सर्व वेळ वाया घालवतो. धन कमावतो आणि या जगातून निघून जातो.

ज्ञानेश्वरांनी शके 1212 ते शके 1218 च्या दरम्यान विशुद्ध तत्त्वज्ञानाचा, जीव-ब्रह्म ऐक्याचा "अमृतानुभव" हा ग्रंथ लिहिला. सुमारे 800 ओव्या या ग्रंथात आहेत. तत्त्वज्ञानाच्या दृष्टीने हा श्रेष्ठ ग्रंथ आहे. त्यांच्या प्रज्ञेचा अगदी स्वतंत्र असा उत्कर्ष 'अमृतानुभव' हा ग्रंथ आहे. ज्यामध्ये त्यांनी योग आणि तत्वज्ञानातील आपले अनुभव सांगितले आहेत, ज्यायोगे आम्हाला अमृतचा अनुभव मिळेल.

संत ज्ञानेश्वर यांनी कर्माच्या तीन पायऱ्या सांगितल्या आहेत. प्रथम आपण संकल्प करतो, मग कार्य करतो आणि त्यानंतर फळ मिळते. जे कार्य आपण करतो, ते करण्यासाठी परमेश्वराने माझी नेमणूक केली आहे या भावनेतून करावे. कर्मासाठी प्रभूची मदत घेऊन जे फळ मिळेल, ते फळही त्या ईश्वरालाच अर्पण करावे

एकदा एक साधक ज्ञानेश्वरांना विचारतात, "हे माउली काय केले असता देव लवकर प्रसन्न होईल? तो रस्ता तुम्हीच आम्हाला दाखवा." या प्रश्नाला उत्तर देताना ज्ञानेश्वर महाराज म्हणतात,

कैसेनि दैवत प्रसन्न त्वरित । उगा राहे निवांत शिणसी वायां ।।

म्हणजेच काय तर, देवाच्या प्राप्तीचा मार्ग अतिशय सरळ आणि सोपा आहे तो म्हणजे नामस्मरण. परमेश्वरप्राप्तीसाठी कुठेही जाण्याची गरज नाही. कुठलीही धावपळ करायची गरज नाही उगाच स्वतःला दमून घेतलं म्हणजे परमेश्वर मिळतोच असं नाही. तो आपल्या हृदयात आहे. फक्त आपण त्याच्यापर्यंत पोहोचत नाही किंवा त्याला जाणून घेत नाही, म्हणून तो आपल्याला दिसत नाही.

वरील कामांशिवाय ज्ञानेश्वरांनी बनवलेल्या सुमारे 1200 अभंगांची रचना असल्याचे सांगितले गेले आहे, परंतु त्यांच्या जवळच्या तपासणीत असे दिसून आले आहे की त्या सर्व समान दर्जाच्या नाहीत. शब्दाच्या वापराच्या शैलीनुसार त्यातील कल्पना आणि तत्त्वज्ञानाने आपण असे म्हणू शकतो की यापैकी केवळ दोन ते तीनशे अभंग ही ज्ञानेश्वरांनीच रचलेली असावी आणि इतरांनी इतर लेखकांनी रचले आणि त्यास छेदलेले आहेत.

वारकरी संप्रदायासह ज्ञानेश्वरांना सर्वच भक्त प्रेमाने "माउली" म्हणतात. त्यांनी वाङ्मय निर्मितीचे अभूतपूर्व कार्य केले. चंद्रभागेच्या भूमीत आध्यात्मिक लोकशाहीचे बीज

रोवण्याचा यशस्वी प्रयत्न केला. त्यांनी वारकरी संप्रदायाचा व भागवत धर्माचा पाया रचण्याचे अभूतपूर्व कार्य केले. संत नामदेव, संत गोरोबा कुंभार, संत सावतामाळी, संत नरहरी सोनार, संत चोखामेळा यासमकालीन संतप्रभावळीचे अनौपचारिक नेतृत्व करत, संत ज्ञानेश्वरांनी अध्यात्माच्या क्षेत्रात समानता प्रस्थापित करण्याचा प्रयत्न केला.

समाधी

'अमृतानुभाव' रचल्यानंतर ज्ञानेश्वर नामदेव आणि आपल्या काळातील इतर संतांसह पवित्र ठिकाणी भेट देण्यासाठी गेले. "तीर्थावली" म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या अभंगांमध्ये नामदेव यांनी त्यांच्या पवित्र स्थळांना दिलेल्या भेटीचे ग्राफिक वर्णन दिले आहे ज्यावरून आपल्याला माहिती आहे की ज्ञानेश्वरांनी आपल्या काळातील अनेक पवित्र ठिकाणी भेट दिली होती.

त्यांनी पवित्र ठिकाणी भेटी पूर्ण केल्यावर ज्ञानेश्वरांना वाटले की आपल्या जीवनाचे ध्येय संपले आहे. म्हणूनच त्यांनी थेट समाधी घेण्याचा मानस व्यक्त केला. जेव्हा त्यांच्या सर्व सहकार्यांना हे माहित झाले तेव्हा त्यांना ज्ञानाचा हा महासागर त्यांच्यातून सोडत असल्याबद्दल त्यांना वाईट वाटले; पण ज्ञानेश्वर आपल्या निर्णयावर ठाम होते.

शेवटी, 1296 मधील कार्तिकच्या उत्तरार्धात दिवशी ज्ञानेश्वर महाराजांनी आळंदी येथे थेट समाधी घेतली. नामदेवाने त्याच्या या अभंगात "समाधीचे अभंग" म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या या हृदयद्रावक घटनेचा अहवाल चित्रित केला आहे. ज्ञानेश्वर निघून गेल्यानंतर त्यांच्या भावंडांनीही या जगात आपले अस्तित्व संपविण्याचे ठरविले आणि ज्ञानेश्वर महाराजांच्या समाधीपासून एका वर्षाच्या आतच ते सर्व या नाशवंत जगाला सोडून गेले. अशा प्रकारे विठलपंतांच्या या चारही मुलांचे दुःखद जीवन संपले.

चि.फपाळ किशोर
बी.ए.टी.वाय

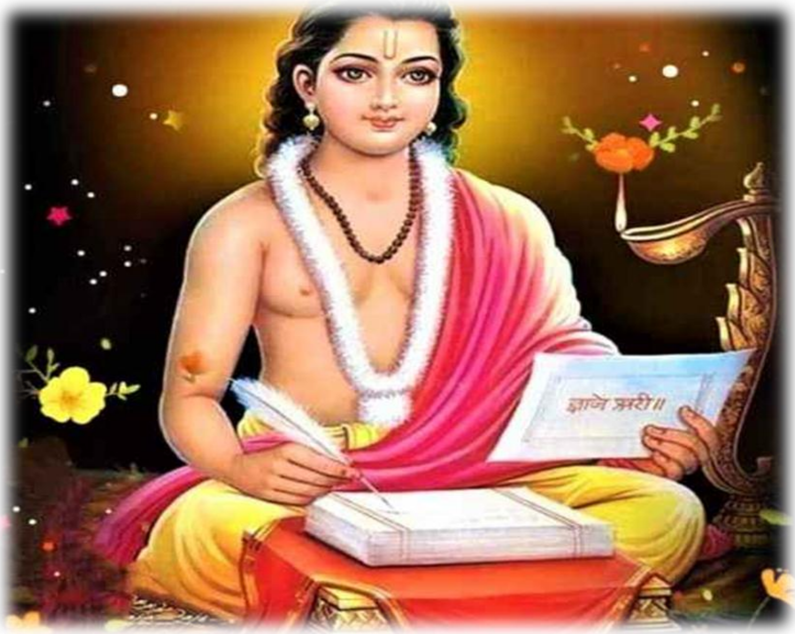

वन्यजीवांच्या संरक्षणासाठी वन्यजीव सप्ताह

2ऑक्टोबर- 8 ऑक्टोबर - वन्य जीव सप्ताह

भारत हा वनांचा देश आहे. या ठिकाणी भरपूर प्रमाणात मुबलक अशी वनसंपदा उपलब्ध आहे. या वनसंपदेचा उपयोग पर्यावरणाचे संतुलन राखण्यासाठी होत असतो. निसर्ग चक्रानुसार या वनांचा प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष फायदा संपूर्ण सजीवसृष्टीला मिळतो व त्यातून सजीव सृष्टी मध्ये असणारे ज्याकाही जे काही चक्र आहेत ते चक्र व्यवस्थित पूर्ण होतात व सजीव सृष्टीमध्ये असणारे जे काही प्राणी वनस्पती आहेत. त्यांचे जीवन व्यवस्थित निसर्गाचे संतुलन राखत अन्नाची उपलब्धता होत असते. जगामध्ये एकूण पंचवीस संपन्न प्रदेश आहे ज्याला आपण हॉटस्पॉट म्हणतो त्यातील महत्वपूर्ण तीन हॉटस्पॉट व संपन्न अशी ठिकाणे भारतामध्ये आहेत. ती साधारणत ईशान्य भारत, पश्चिम घाट आणि अंदमान आणि निकोबार द्वीपसमुह यावर मुबलक आणि भरपूर प्रमाणात प्राण्यांची आणि वनस्पतींची जैविक विविधता आपल्याला पाहायला मिळते. जैविक विविधता ही निसर्गाने मानवाला दिलेली देणगी असून मानवाच्या अस्तित्वासाठी आणि प्रगतीसाठी आवश्यक आहे. मानवाच्या सभोवताली विविध प्रकारच्या वनस्पती प्राणी व सूक्ष्मजीव यांचा समावेश होतो आणि या सर्व सजीवांचा आकार-प्रकार,संरचना यामध्ये भिन्नता दिसून येते तरी देखील एका विशिष्ट वातावरणात विविध प्रकारचे आणि वेगवेगळ्या संख्येचे सजीव दिसून येतात. सजीवांच्या या एकत्रित अधिवासास आज आपण जैविक विविधता असं म्हणतो. जैविक विविधता ही पर्यावरणाचा आत्मा असून वन व वन्यजीव एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत. त्यामुळे संतुलित पर्यावरणासाठी जैवविविधतेचे संरक्षण करणे ही सध्या काळाची गरज आहे. वाढती लोकसंख्या नैसर्गिक साधन संपत्तीचा अमर्याद वापर वृक्षतोड भूमीच्या वापरात होत जाणारे बदल यामुळे सजीवांच्या अनेक प्रजाती नष्ट झाल्या आहेत व बऱ्याच प्रजाती नष्ट होण्याच्या मार्गावर सुद्धा आहेत. सध्या जैवतंत्रज्ञान हे शास्त्र विकसित झालेले असून यामुळे मानवाला हवे ते अनुवंशिक बदल घडवून आणता येत आहेत. पारंपारिक पैदास पद्धतीने जे शक्य नव्हते ते तंत्रज्ञानाने शक्य केले आहे म्हणजे काय तर दोन वेगवेगळ्या जातीतील जनुकांची आदलाबदल ही या तंत्रज्ञानाने आज शक्य झाली आहे.

जैविक विविधतेच्या प्रकारांमध्ये आनुवंशिक विविधता,प्रजातींची विविधता,परिसंस्था विविधता अशा प्रकारांमध्ये त्याची विभागणी केली जाते आणि त्याचा अभ्यास या शास्त्रांमध्ये केला जातो. एकाच जातीच्या समूहामध्ये एकच प्रकारचा जनुक आढळतो. त्यामुळे एकाच जातीच्या प्राण्यांमध्ये साम्य दिसून येते. बऱ्याच वेळा अशा प्रकारचा अधिवास ही एकच असतो. परंतु अशा अधिवास पोषक द्रव्यांची उपलब्धता वाढल्यास अनेक सजीव त्या ठिकाणी गोळा होतात. सजीव घटक व पर्यावरणातील घटक यांच्यातील क्रमबद्ध आंतरक्रिया यांचे वैशिष्ट्यपूर्ण संघटन म्हणजेच परिसंस्था अशी आपण ढोबळमानाने व्याख्या करतो आणि या प्रत्येक परिसंस्थेमध्ये पर्यावरण अधिवास व त्यातील सजीव

प्रजातींचे प्रकार ठराविक असतात. या परिसंस्थेच्या बदलाबरोबर हे सर्व घटकही बदलतात. त्यामुळे याला परिसंस्थेतील जैविक विविधता असे म्हणतात. जैविक विविधतेचे आपल्याला काय महत्त्व आहे. तर मानव प्राचीन काळापासून वनस्पती आणि प्राण्यांच्या शोषण करत आलेला आहे आणि सध्याच्या परिस्थितीत मानवाच्या जीवनामध्ये ज्या उपयोगाच्या वस्तू आहेत त्या अनेक वस्तू प्राणी जगतावर अवलंबून आहे. या विविधतेतून मानवाने स्वतःसाठी खाद्यपदार्थ, औषधे, सौंदर्यात्मक व सांस्कृतिक दृष्टीने महत्त्व आहे. म्हणजे उपभोगता उत्पादकता सामाजिकता आणि व्यवहारिक तिच्या दृष्टीनं अतिशय महत्त्व या जैविक विविधतेचा आहे.

आपल्या भारतामध्ये नैसर्गिक साधन संपदा जी आहे त्यात वनसंपदा ,वन्यजीव संपदा त्यातील मानवाने वनसंपदेचे प्रत्यक्ष उपयोग शेतीची अवजारे असतील वाहने, इंधन म्हणून लाकडाचा वापर कोळसा व त्यापासून वीजनिर्मिती, घरबांधणीसाठी, कागद तयार करण्यासाठी असा केला आहे. या वनसंपदेचा अप्रत्यक्ष उपयोग हा हवामान थंड राहण्यासाठी, पावसाचे प्रमाण वाढण्यासाठी, जलसंवर्धनासाठी आणि धूप नियंत्रणासाठी होत असतो. त्याबरोबरच जंगलामध्ये पशुपक्ष्यांना संरक्षण व त्यांना अभय मिळत असते. ही वनसंपदा म्हणजे वन्यजीवांची आश्रयस्थाने आहेत.

वन्यजीवांच्या संरक्षणासाठी आणि संवर्धनासाठी ज्या वनसंपदेचा नैसर्गिक रित्या वापर होतो. त्या वनांचा ऱ्हास होत आहे आणि यासाठी कारणीभूत नेमकी कोणता घटक आहेत तर पर्यावरणातील तापमान वाढलेला आहे .ज्याला आपण ग्लोबल वार्मिंग असे म्हणतो. वातावरणात हरितगृह वायूचे प्रमाण वाढले आहे. वाहनातून आपण जीवाष्म इंधन वापरतो त्यामुळे त्यातून कार्बन डायऑक्साइड ,कार्बन मोनॉक्साइड सारखे घातक वायू बाहेर पडत आहेत. तेल शुद्धीकरण कारखान्यातून किंवा रासायनिक कारखान्यातून वेगवेगळे वायू बाहेर पडतात. शीत गृहामध्ये तयार होणारा क्लोरोफ्ल्युओरोकार्बन हा बाहेर पडतो. दगडी कोळसा आणि खनिज तेल उत्पादनातून नायट्रोजन ऑक्साइड बाहेर पडतो. जगामध्ये अणू चाचण्या घेतल्या जात आहेत.त्यामुळे तापमानाचे प्रमाण हे अतिशय जास्त वाढत आहे. त्याचा परिणाम म्हणून व अन्य वायुमुळे ओझोनच्या थराला छिद्र पडत आहेत. त्यामुळे या वाढत्या तापमानामुळे वनस्पती व प्राण्यांच्या जाती नामशेष होत आहेत. काही प्रजातींचे संतुलन बिघडण्याची शक्यता आहे .बिघडत आहे व यांना अनेक संकटांना तोंड द्यावे लागत आहे.

वन्यजीवांच्या जैवविविधतेमध्ये भारताचे 1867 मध्ये हूकर आणि थॉमसन या अभ्यासकांनी दहा विभागांमध्ये विभागणी करून पश्चिम हिमालय, पूर्व हिमालय, वाळवंटी भाग ,गंगेचा मैदानी भाग, पश्चिम घाट ,दख्खनचा भाग, पूर्वांचलचा भाग, समुद्रकिनाऱ्यावरील भाग आणि द्वीपसमूह वरील भाग असे विभाग ने केली आणि या वेगवेगळ्या भागात तेथील वातावरणानुसार त्या ठिकाणी असणाऱ्या वनसंपदा नुसार ठराविक ठिकाणी विविध प्रकारचे ठराविक प्राणी आणि वनस्पती यांची वाढ होते. त्यांचे जीवन चक्र त्या

वातावरणामध्ये व्यवस्थित आणि सुरळीत चालतं. म्हणजे आपणास एक शिंगी गेंड्याची प्रजाती पाहण्यासाठी काझीरंगा अभयारण्य आसाम या ठिकाणी भेट द्यावी लागेल. हिमालया चित्ता पाहायचा असेल तर हिमाचल प्रदेश मध्ये जावे लागेल. नील माकडे पाहायचे असेल तर निलगिरी जंगलात जावे लागेल .अशा प्रकारच्या ठराविक प्रजाती ठराविक ठिकाणी ठराविक विभागांमध्ये वाढतात व आपले वास्तव्य करून राहतात .जर त्यांना एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी हलवले तर त्या ठिकाणी वेगळ्या वातावरणात या वनस्पती वाढणार नाही किंवा प्राणी आपल्या जीवन सुरळीत जगणार नाहीत. मग ही देशातील जैविक विविधता आणि वेग वेगळे जैविक विविधतेचे विभाग यांचा जेव्हा आपण अभ्यास करतो. तेव्हा असे लक्षात येते की, ज्या भागात मोसमानुसार ज्या वनस्पती व प्राणी आपलं जीवन जगताप त्यांना त्या ठिकाणाहून स्थलांतरित न करणे व त्यांचे त्याच ठिकाणी संरक्षण आणि संवर्धन केले तर त्यास आपण मूलस्थानी संरक्षण असे म्हणतो. ते त्यांचे तिथेच करणे कारण वन्य प्राण्यांच्या प्रजाती आणि वनस्पतींच्या प्रजाती ह्या संरक्षित राहतील व त्याचे संवर्धन करणे सोपे होईल. त्यांचे परस्थांनी संरक्षण संवर्धन करणे अवघड आहे जे प्राणी आणि वनस्पती वर परस्थानी संरक्षित होऊ शकतात त्यांनाच त्याठिकाणी ठेवणे उचित असते. कारण ज्या विभागाचा आपण अभ्यास करतो त्या परिसंस्थेमध्ये जैविक आणि अजैविक घटकांना खूप मोठे महत्त्वाचे स्थान आहे .कारण वेगवेगळ्या ठिकाणी वेगवेगळ्या परिसंस्था आपल्याला पाहायला मिळतात. भू परिसंस्था,जल परिसंस्था,गवताळ परिसंस्था, वाळवंटी परिसंस्था या ठिकाणी अजैविक आणि जैविक घटक घटक मिळून आपलं जीवन चक्र त्या ठिकाणी व्यतीत करतात ही अन्नसाखळी सुरळीत राहिली तरच वनस्पती आणि वन्य प्राणी हे जिवंत राहतील अन्यथा साखळी मधला एकही घटक जर नष्ट झाला तर संपूर्ण अन्नसाखळीत बाधा निर्माण होते व पर्यावरणाचे संतुलन बिघडते. ही पर्यावरणाचे संतुलन नीट ठेवायचे असेल सुरळीत ठेवायचे असेल तर आपल्याला अन्नसाखळी ही संरक्षित करावी लागेल.

भारतात 45000 वनस्पती आणि प्राणी यांच्या अंदाजे 8100 प्रजाती ह्या अभ्यासलेल्या आहेत. देशात वनस्पती आणि वन्य प्राणी यांचे संरक्षण करण्यासाठी व संवर्धन करण्यासाठी राष्ट्रीय पातळीवर काही उद्यानांची निर्मिती केलेली आहे. काही अभयारण्य आहेत. काही राखीव वनक्षेत्र आहे.प्राणी संग्रहालय आहेत, वनस्पती गार्डन निर्माण केलेली आहेत. या सर्वांची निर्मिती त्याचे संरक्षण आणि संवर्धन यामध्ये वास्तव्य करणाऱ्या वन्य प्राण्यांचा आणि वनस्पतींचे संवर्धन वन विभागाच्या माध्यमातून नियमित होत असते. त्यासाठी काही सेवाभावी संस्था हे काम करण्यासाठी पुढे येत आहेत मेक अर्थर फाउंडेशन ही पहिली संस्था व अशा अनेक संस्था जैवविविधतेचे संरक्षण करण्यासाठी पुढे येत आहेत. भारतात 8100 प्रजाती पैकी 1500 प्राण्यांच्या प्रजाती या संकटात आहे. जगाच्या क्षेत्रफळापैकी भारताचे वनक्षेत्र हे दोन टक्के आहे आणि जगातील एकूण जीवजंतू पैकी 65 टक्के हे भारतामध्ये निवास करतात.

भारतातील या जैवविविधतेच्या संवर्धनाची गरज का निर्माण झाली 1972 मध्ये स्टॉकहोम या ठिकाणी जागतिक पर्यावरण परिषद झाली पर्यावरणाचे संतुलन बिघडले आहे.प्रदूषणाची वाढ झालेली आहे .तापमानाची वाढ झालेली आहे. ओझोनचा थर नष्ट होत आहे. असे अनेक विषय या परिषदेमध्ये घेण्यात आले व त्यानंतर ब्राझीलची राजधानी रिओडी जानेरो याठिकाणी 1992 मध्ये वसुंधरा शिखर परिषद संपन्न झाली. जैविक विविधतेचे संरक्षण संवर्धन करण्याची गरज आहे कारण पर्यावरणाचा ऱ्हास चालू आहे. पर्यावरणाचं संतुलन बिघडत आहे. त्यासाठी 2010 हे वर्ष जैविक विविधता वर्ष म्हणून साजरे करण्यात आले आणि 22 मे हा दिवस आपण आंतरराष्ट्रीय जैविक विविधता दिवस म्हणून साजरा करतो .यासाठी निसर्गाचा समतोल बिघडू नये म्हणून परिसंस्थेतील अन्नसाखळी नीट चालले पाहिजे. तरच सजीव सृष्टी संतुलित राहील. तसेच जनुक बँक ही संकल्पना सुद्धा गरजेपोटी निर्माण झाली नवीन संकरित जात तयार करण्यासाठी महत्त्वाचे संवर्धन माध्यम म्हणून याकडे पाहिले जाते. त्यासाठी जैवतंत्रज्ञान वापरून संरक्षण व संवर्धन केले जाते. शिक्षणाच्या माध्यमातून विविध राष्ट्रीय उद्याने अभयारण्य वने प्राणी संग्रहालय यांना शैक्षणिक सहलीतून भेटी देणे संरक्षित व संवर्धन करणारे प्राणी आणि वनस्पती यांचे निरीक्षण आणि अभ्यास यातून मिळेल व विद्यार्थ्यांचे आणि पर्यटकांचे या जंगलातून विहार करताना वेगवेगळे प्राणी आणि वनस्पती लोकांना आकर्षित करतील त्यांचं मनोरंजन होईल. या मनोरंजनातून सुद्धा खूप मोठे ज्ञानार्जन घडेल वेगवेगळे पशुपक्षी वेगवेगळी फुलांची जाती असतील वनस्पतीचे प्रकार अशा सहली मधून आपल्याला पाहायला मिळेल. हे एक खूप मोठे प्रबोधनाचे माध्यम आहे. संरक्षण आणि संवर्धनाचा सुद्धा खूप मोठा साठा जतन करून ठेवता येईल.

वनांचे आणि वन्य जीवांचे संरक्षण करण्यासाठी भारत सरकारने विभागाची स्थापना करून या जंगलांचा आणि वन्यजीवांचा त्रास होऊ नये .ती संरक्षित व्हावी त्यासाठी काही कायदे तयार केले. त्यामध्ये वनसंवर्धन कायदा 1980 पासून लागू करण्यात आला. यामध्ये जंगल तोडी वर नियंत्रण आणि जंगलांचे संवर्धन व्हावं ज्या जमिनीची नोंद जंगल म्हणून झाली तिचा उपयोग दुसऱ्या दुसऱ्या कुठल्याही कारणासाठी होऊ नये. म्हणजे शहरीकरण, औद्योगीकरण यासाठी म्हणजे केंद्र सरकारच्या परवानगीशिवाय कुठलाच फेरफार यामध्ये करता आला नाही पाहिजे. तसेच वन्य जीव संरक्षण कायदा 1972 व 1991 मध्ये तयार करण्यात आला. या कायद्याअंतर्गत जंगलातील वन्यजीवांचे संरक्षण आणि संवर्धन करणे हे आपले पहिले कर्तव्य आहे. त्या त्या स्थानिक ठिकाणी वेगवेगळ्या राज्यात या कायद्याअंतर्गत वेगळी सल्लागार मंडळी असावी. त्यामध्ये पर्यावरण तज्ज्ञ, प्राणी तज्ज्ञ, हवामान तज्ज्ञ व इतर अभ्यास अभ्यासक व काही सेवाभावी संस्थेचे सदस्य असावेत व त्यामुळेही अभयारण्य ही राष्ट्रीय उद्यान व त्यात असणारे जे काही वन्य प्राणी, पशुपक्षी आहेत यांच्या शिकारीवर बंदी घालने. प्राण्यांची हत्या करून त्यांच्या व्यापारावर बंदी,

प्रतिबंध करणे व संकटग्रस्त प्राण्यांच्या जाती आणि प्रजाती ह्या संरक्षित करणे यासाठी सल्लागार मंडळीची , वनविभागाची महत्त्वपूर्ण जबाबदारी पार पाडली पाहिजे.

आज भारतामध्ये वन्यजीवांच्या संरक्षणासाठी भारत सरकारने व स्थानिक राज्य सरकारने जी राष्ट्रीय अभयारण्य राष्ट्रीय उद्याने व स्थानिक उद्याने प्राणी संग्रहालय यांची निर्मिती केली. काही वने राखीव ठेवली त्यामुळे आता गरज नेमकी काय आहे. तर या वन्य प्राण्यांचं संरक्षण व संवर्धन करणे कारण पृथ्वीवर असे काही प्राणी नष्ट झाले ज्या प्राण्यांची कुठेही नोंद नाही कुठल्याही अभ्यासकांना त्या प्राण्याला पाहिलेले नाही. पण जे प्राणी ज्ञात आहेत ज्या प्राण्यावर संशोधन, निरीक्षण झालेला आहे. अशा प्राण्यांना तरी आपण संरक्षित कराव, त्याचं संरक्षण करावं ही काळाची गरज आहे.औद्योगिकरणामुळे आणि शहरीकरणामुळे मोठी जंगल कटाई होत आहे. त्यामुळे त्या वनांमध्ये असणारी जी काही वनस्पती आहे. त्यासुद्धा प्रजाती नामशेष होत आहेत. कारण वनस्पती या उत्पादक आहेत. तसेच नैसर्गिक हवेचे शुद्धीकरण करणारी ही यंत्रे सुद्धा आहेत. म्हणून अशा नष्ट होणाऱ्या वनस्पतींना संरक्षीत करावं हीसुद्धा आपली महत्वपूर्ण जबाबदारी आहे.

वन्यजीव सप्ताह साजरे करणे म्हणजे आपली जबाबदारी संपली असं होत नाही. कारण एका सप्ताहामध्ये कुठल्याही वनस्पतींच्या किंवा प्राण्यांच्या संवर्धनासाठी चा कालावधी पूर्ण होऊ शकत नाही. कारण हजारो वर्षापासून या पृथ्वीची निर्मिती झालेली आहे. पर्यावरणाचे संतुलन मानवाने त्याच्या स्वार्थासाठी अन्नासाठी, प्राण्यांच्या हत्या केल्या शिकारी केल्या पैसा कमावण्यासाठी प्राण्यांची शिंगे ,कातडी ,नखे, हस्तीदंत यांचा व्यापार केला. वनस्पती पासून मिळणारे जे काही पदार्थ आहेत त्यात मध, डिंक, मसाल्याचे पदार्थ, फळे, औषधी वनस्पती त्यांचा व्यापार केला. त्यामुळे नष्ट होणारी नैसर्गिक साधनसंपदा हीच संरक्षण करणे पहिलं माझं कर्तव्य आहे. ही भावना जोपर्यंत प्रत्येकाच्या मनामध्ये येत नाही.तोपर्यंत समूहामध्ये ही भावना येणार नाही. जर समूहामध्ये भावना निर्माण झाली तर संपूर्ण राज्य आणि देश इतकच नव्हे तर जगातील सजीव सृष्टी सुरळीत व्हायला, संतुलित हायला वेळ लागणार नाही आणि हे काम सप्ताहाचे नसून अखंडपणे चालू ठेवणे गरजेचे आहे. आपण एक समृद्ध जैवविविधता येतो विविधतेत वास्तव्य करून राहू,आनंदी राहू, स्वच्छंद पर्यावरणाचा आनंद घेऊन निरोगी आणि निकोप जीवन निश्चितच जगू यात शंका नाही.

प्रसाद गुंजकर, निकिता उबाळे, अश्विनी पवार
बी.एस्सी.तृतीय वर्ष

बहिणाबाई चौधरी

विसाव्या शतकाच्या आरंभीची मराठी कविता अभ्यासताना आपल्याला बहिणाबाई चौधरी या कवयित्रीला विसरून चालणार नाही. आधुनिक मराठी कवितेच्या प्रांतातील बहुतेक सर्वच कवी विद्वान, व्यासंगी होते. पण बहिणाबाई चौधरी ह्या अशिक्षित होत्या. तरीही त्यांनी रचलेले काव्य वाचल्यावर एखादा जाणता, शिकलेला आणि चार ठिकाणी फिरून अनुभव घेतलेला कवी असावा असं वाटतं. बहिणाबाईचा जन्म जळगावपासून २ कि. मी. अंतरावरील असोदे गावचा. असोदे गावातील प्रतिष्ठित महाजन घराण्यात त्या जन्माला आल्या होत्या. वयाच्या तेराव्या वर्षीच बहिणाबाई चौधरींचा, जळगावातील नथुजी चौधरी यांच्याशी विवाह झाला. सासरी एकत्र कुटुंबात बहिणाबाईना सर्वांचा स्नेह लाभला. पण अगदी तरुणपणीच त्यांना वैधव्य आले. सुरुवातीचे एकत्र कुटुंब विभक्त झाल्यावर आणि नव-याच्या मृत्युनंतर बहिणाबाईना अतिशय हलाखीच्या परिस्थितीचा सामना करावा लागला. पण त्याही परिस्थितीत त्यांनी आपली एक कन्या काशी आणि दोन पुत्र ओंकार आणि सोपान यांच्यावर चांगले संस्कार घडवले.

घरातील आणि शेतातील कामे करता करता त्यांना काव्य सुचले आणि ते काव्य मराठी कवितेच्या प्रांगणात अजरामर ठरले. मराठी साहित्यात लोकगीतांची परंपरा फार जुनी आहे. पण त्यातही स्त्रीगीतांची आणि ओव्यांची परंपरा नुसतीच जुनी नाही तर अनुभवांनी समृध्द आहे. एकोणिसाव्या शतकाच्या उत्तरार्धात आणि विसाव्या शतकाच्या सुरुवातीला स्त्रियांना सामाजिक जीवनात स्थान नव्हतेच. घराची चौकट आणि अगदीच झाले तर शेत अशा दोनच टप्प्यांत स्त्रियांचे जीवन बांधले गेले होते. अशावेळी माहेरची आठवण, सासरच्यांचे वर्तन आणि वाटयाला आलेले इतर अनुभव व्यक्त करण्याकरता स्त्रियांकडे एकच पर्याय उपलब्ध होता तो होता काव्याचा. वर्षभरातील सणांना एकत्र जमून परस्परांशी साधला जाणारा संवाद हाच काय तो स्त्रियांच्या जीवनातला विरंगुळा होता. हर्ष, खेद, चीड, संताप अशा भावना व्यक्त होण्याचे काव्य हेच माध्यम होते आणि तेच स्त्रियांनी निवडले. त्यामुळेच मराठीला समृध्द अशी स्त्रीगीतांची आणि ओव्यांची परंपरा लाभली. स्त्रीगीतांची मराठीतील परंपरा समृध्द आहे आणि तिच्या अग्रणी आहेत अंगभूत काव्याचं लेणं लाभलेल्या बहिणाबाई चौधरी.

बहिणाबाईच्या कवितांतून आपल्याला निसर्ग भेटतो, नात्या-नात्यांतील परस्परसंबंध जाणवतो, स्त्रीविषयक दृष्टिकोन जाणवतो, उपदेशाचे देशी बोल जाणवतात, सहजसुंदर विनोदाची खोली जाणवते. त्यांच्या कवितांतून गद्य वाक्प्रयोग, बोली भाषेची नाना सुंदर वळणे, बोलीभाषेतील शब्दांचा अचूक वापर आणि सरलता यांचा मिलाफ जाणवतो. त्यांनी लिहिलेल्या कवितांमधून आपण थेट त्या कवितेतील अनुभूतीशीच जाऊन भिडतो. वेडीवाकडी वळणं न घेता येणारी सहजसुंदर अशी बहिणाबाईची कविता आपल्याला शब्दांतून जाणवते.
बहिणाबाईच्या कवितांतून निसर्ग आपल्याला अनेक रुपांनी भेटतो. वारा, पाऊस, शेतीशी निगडीत निसर्गाची कितीतरी रुपं बहिणाबाईच्या कवितांतून भेटतात. बहिणाबाईचे आयुष्य

शेती आणि घर अशा दोन टप्प्यांतले असल्यामुळे निसर्गविषयक काव्य करताना त्यातून आपोआपच आपल्याला शेतीशी संबंधित ब-याच घटनांचे चित्रण जाणवते. पेरणीच्यावेळी पाऊस यावा ही शेतक-यांची इच्छा असते. पाऊस येण्याचीही वेळ झालेली असते. अशावेळी बहिणाबाई सहज म्हणून जातात.

"पेरणी पेरणी भीज भीज धर्ती माते
बिय बियान्याचे भरून ठेवले पोते "
पेरणी चांगली झाली. भरभरून शेती झाली. चांगली पिकं आली. ते बघून बहिणाबाईना काव्य स्फुरले –
बीय टरारे भुईत, सर्वे कोंब आले व-हे,
गह्यरलं शेत जसं, अंगावरती शहारे"

शेतक-यांच्या जीवनाचं यथार्थ चित्रण आपल्याला बहिणाबाईच्या कवितांतून पाहायला मिळते. त्यांच्या दुःखाचे, सुखाचे, कष्टांचे चित्र आपल्या डोळयांसमोर बहिणाबाईचे काव्य वाचताना जिवंत होते.

काव्यातील स्त्रीजीवन –

स्त्री मग ती कुठली असो तिला माहेरची ओढ सदैव लागलेली असते. हीच माहेरची ओढ आपल्याला बहिणाबाईच्याही अनेक कवितांतून जाणवते. जसे,

"लागे पायाला चटके, रस्ता तापीसनी लाल
माझ्या माहेराची वाट, माले वाटे मखमल"

पण माहेराचे कौतुक म्हणजे सासरचा दुस्वास नव्हे. बहिणाबाईच्या कवितांतून माहेरचे वर्णन जितके आणि जसे येते तितक्याच वेळा आणि त्याच सहजतेने त्या सासरचे, सासरच्या माणसांचे वर्णन करतात. उदाहरणार्थ,

"खटल्याची घरामधी, देखा माझी सग्गी सासू,
सदा पोटामधी माया तसे डोयामधी आंसू "

सासर-माहेर ह्या दोन विषयांपुरतेच त्यांनी आपल्याला बांधून घेतलेले नाही. तर त्यापेक्षा कितीतरी अधिक विषय आपल्याला बहिणाबाईच्या कवितांतून जाणवतात.

आत्मविषयक काव्य –

अगदी तरुणपणी वैधव्य आल्यावरही खचून न जाता धीराने ह्या परिस्थितीला बहिणाबाई सामो-या गेल्या. माझी कीव करू नका असं त्या आजूबाजूच्या बायकांना सांगतात.

"नका नका आया बाया
नका करू माझी कीव
झालं माझं समाधान
आता माझा माले जीव"

काव्यातील अध्यात्म –

त्यांनी काही कवितांतून वापरलेल्या उपमा अगदी चपखल आहेत. 'घरोटयाला' म्हणजे 'जात्याला' बहिणाबाई भरल्या आभाळाची उपमा देतात. त्यातून माणसाला जगवणारं पीठ येतं. म्हणून त्या म्हणतात –

"ज्याच्यातून येतं पीठ, त्याले जातं म्हनू नही "

स्वार्थ सोडून माणसाने कधीतरी त्यागाचा मार्गही अवलंबला पाहिजे, असा उपदेशही बहिणाबाई जाता जाता करतात.

"नको लागू जीवा, सदा मतलबासाठी
ही रिताचे देनं घेनं नही पोटासाठी"

'मन' या कवितेत माणसाचं मन कसं आहे हे शब्दांत पकडण्याचा प्रयत्न त्या करतात.

"मन वढाय वढाय
उभ्या पीकातलं ढोरं
किती हाकला हाकला
फिरी येते पिकांवर"

मन किती चपळ आणि ओढाळ असतं याचं यापेक्षा अचूक वर्णन अजूनतरी कोणाला जमलेले नाही. याचं मनाचं वर्णन त्या 'कधी खसखशीएवढं बारीक तर कधी आभाळाएवढं विशाल' असंही करून जातात.

बोधप्रद काव्य –

सुगरणीच्या खोप्याचं उदाहरण देऊन बहिणाबाई माणसांना सुंदर संदेश देऊन जातात –

"अरे खोप्यामधी खोपा, सुगरणीचा चांगला
देखा पिलासाठी तिनं, झोका झाडाले टांगला
पिलं निजले खोप्यात, जसा झुलता बंगला
खोपा इनला इनला, जसा गिलक्याचा कोसा
पाखराची कारागिरी, जरा देख मानसा
तिची उलूशीच चोचं, तेच दात तेच ओठ
तुले देले रे देवाने, दोन हात दहा बोटं"

सुगरणीचा जीव एवढासा असूनही ती आपल्या पिलांसाठी किती सुंदर घरटं बनवते. माणूस हा सुगरणीपेक्षा कितीतरी शक्तिशाली मग माणसा तू तर अधिक काही करून दाखवू शकतोस असा सवाल त्या माणसाला विचारतात. अगदी साध्या शब्दांतूनही फार मोठा अर्थ त्या समजावून देतात.

विनोदी रचना –

बहिणाबाईंनी काही काव्यातून विनोदी रचना केलेली आहे. ह्या विनोदी रचनांतून त्यांनी काही व्यक्तिचित्रे रेखाटली आहेत. 'मुनीर नावाचा शिपाई', 'छोटू भय्याचे पोटाचे

वर्णन' करणारी कविता, 'काळया पोरीला' उद्देशून केलेली कविता अशा काही कविता विनोदी बाजाच्या आहेत.

सामाजिक आणि उपदेशात्मक काव्य –

काही सामाजिक समस्या बहिणाबाईनी काव्यातून मांडल्या आहेत. जसे,

"देख महारवाडयांत, कशी माणसाची दैना
पोटामधी उठे आग, चुल्हा पेटता पेटेना "

किंवा

"ऐका संसार, संसार
दोन्ही जीवाचा इचार
देतो दुःखाला होकार
अन् सुखाले नकार"

ह्या चार ओळींत त्या संसाराचे सारे गुपित सांगून जातात. त्यांची 'कशाले काय म्हनू नही' ही रचना मराठी माणसाच्या मनाला भुरळ पाडणारी आहे. शेतकरी जीवनातल्या अनुभूतींचा ह्यातून प्रत्यय येतो. त्यांच्या सूक्ष्म निरीक्षणशक्तीचा ह्यातून प्रत्यय येतो.

"बिया कपाशीन उले
त्याला बोंड म्हनू नहीं
हरी नामाईना बोले
त्याले तोंड म्हनू नाही
नाही वा-यानं हाललं
त्याले पान म्हनू नाही"

बहिणाबाईच्या या स्फुट ओव्यांतून माणसाला जीवनाचे दर्शन घडते.

एक दिवस शेतात काम करणा-या शेतकरी बायकांनी बहिणाबाईना विचारलं की, "तुम्ही तर आमच्या सारखंच शेतात काम करता? मग तुम्हाला एवढं कसं सुचतं? "
यावर बहिणाबाई उत्तरतात,

"माझी माय सरसोती
माले शिकवते बोली
लेक बहिणाईच्या मनी
किती गुपितं पेरली,
माझ्यासाठी पांडुरंगा
तुझं गीता भागवत
पावसांत समावत
माटी मधी उगवतं"

बहिणाबाईच्या काव्याच्या निमित्ताने जळगाव-धुळे जिल्हयातील अहिराणी बोली प्रकाशात येते. अहिराणीच्या बोलीभाषेचे स्वरूप या काव्यातून समजते.

मराठी साहित्यात ज्या मोजक्या स्त्री साहित्यिकांनी दर्जेदार साहित्यनिर्मिती केली आहे, त्यापैकीच एक असणा-या बहिणाबाई चौधरी. पण अशिक्षित असूनही जे साहित्य त्यांनी निर्माण केले त्याला खरोखरच तोड नाही आणि हे जाणून घेण्याकरता तरी एकदा का होईना बहिणाबाईच्या काव्याचा आस्वाद घेतला पाहिजे.

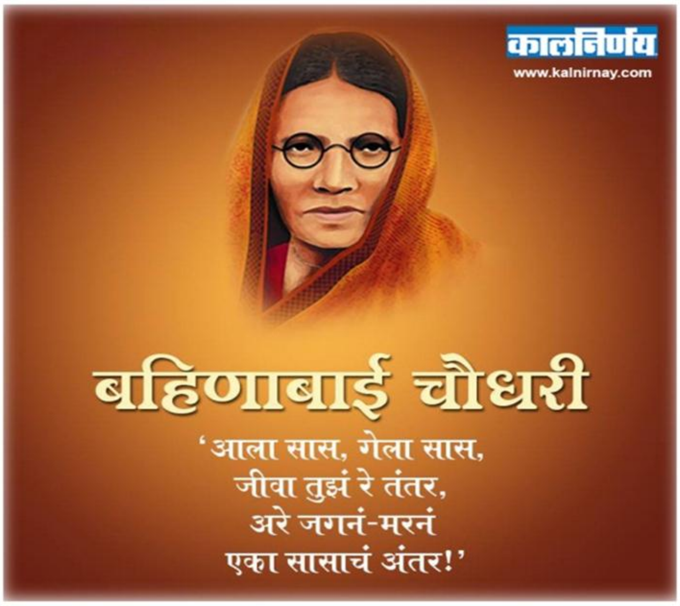

चि.अनुज प्रभाकर पोटभरे
बी.ए.एस.वाय.

आयुष्याला द्यावे उत्तर

असे जगावे दुनियेमध्ये आव्हानाचे लावून अत्तर
नजर रोखुनी नजरे मध्ये आयुष्याला द्यावे उत्तर
नको गुलामी नक्षत्रांची भीती आंधळी ताऱ्यांची
आयुष्याला भिडतानाही चैन करावी स्वप्नांची..
असे दांडगी इच्छा ज्याची मार्ग तयाला मिळती सत्तर...
नजर रोखुनी नजरे मध्ये आयुष्याला द्यावे उत्तर..
पाय असावे जमिनीवरती कवेत अंबर घेताना
हसू असावे ओठांवरती काळीज काढुन देताना..
संकटासही ठणकावुन सांगावे आता ये बेहत्तर
नजर रोखुनी नजरे मध्ये आयुष्याला द्यावे उत्तर...
करुनी जावे असेही काही दुनियेतुनी या जाताना
गहिवर यावा निरोप पसारा जगास शेवट देताना..
स्वर कठोर त्या काळाचाही क्षणभर व्हावा कातर
नजर रोखुनी नजरे मध्ये आयुष्याला द्यावे उत्तर..

कु.माने आरती बबनराव
बी.ए.एफ.वाय.

विद्यार्थिनीनां आवश्यक व उपयुक्त साहित्याचे वाटप समारंभात मार्गदर्शन करताना केंद्रीय कार्यवाह मा.नितीनजी शेटे व्यसपीठावर सौ.पुजा राहुल रेखावार व मान्यवर

विद्यार्थिनीनां आवश्यक व उपयुक्त साहित्याचे वाटप समारंभात मार्गदर्शन करताना स्थानीक कार्यवाह मा.अमरनाथजी खुर्पे व्यासपीठावर केंद्रीय उपाध्यक्ष मा.राधेश्यामजी लोहिया व मान्यवर

विद्यार्थिनीनां आवश्यक व उपयुक्त साहित्याचे वाटप करताना सौ.पुजा राहुल रेखावार

डिजिटल बोर्ड उद्घाटन व शिष्यवृत्ती वितरण सोहळा प्रसंगी मार्गदर्शन करताना केंद्रीय सहकार्यवाह मा.प्रा.चंद्रकांतजी मुळे व्यासपीठावर आय.डी.एफ.सी.चे सहायक मॅनेजर मा.जॉन पॉल अशोक, संस्था पदाधिकारी व मान्यवर.

डिजिटल बोर्ड उद्घाटन प्रसंगी केंद्रीय सहकार्यवाह मा.प्रा.चंद्रकांतजी मुळे, आय.डी.एफ.सी.चे सहायक मॅनेजर मा.जॉन पॉल अशोक व मान्यवर.

शिष्यवृत्ती वितरण प्रसंगी केंद्रीय सहकार्यवाह मा.प्रा.चंद्रकांतजी मुळे, स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकशजी दुगड, स्थानिक कार्यवाह मा.अमरनाथजी खुर्पे, कु.स्नेहा गायकवाड,प्राचार्य व मान्यवर.

१२ वी कनिष्ठ महाविद्यालय पालक मेळावा प्रसंगी मार्गदर्शन करताना स्थानिक कार्यवाह मा.अमरनाथजी खुर्पे व उपस्थित पुरुष तसेच महिला पालक.

रौप्य महोत्सवी वर्ष निमित्त वृक्षारोपण करताना महाविद्यालय विकास समितीचे अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, माजी विद्यार्थी मा.अखिलेश घाडगे, मा.बाबासाहेब आगे, प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड, संस्था पदाधिकारी व प्राध्यापक वृंद.

मराठवाडा मुक्ति संग्राम दिन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना इतिहास विभाग प्रमुख डॉ.गोरखनाथ फसले व्यासपीठावर केंद्रीय उपाध्यक्ष मा.राधेशामजी लोहिया, मा.बाबासाहेब आगे व प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड.

विद्यापीठ नामविस्तार दिन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना डॉ.केदारनाथ मालु व्यासपीठावर स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकाशजी दुगड, महाविद्यालय वि.स.अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड व मान्यवर.

क्रीडा विभागाच्या वतीने जागतिक सूर्यनमस्कार दिन व रथ सप्तमीचे औचित्य साधून सूर्यनमस्कार करताना एक क्षण.

गुरु पौर्णिमा निमित्त मार्गदर्शन करताना प्रा.सुरेश नेळगे व्यासपीठावर महाविद्यालय वि.स.अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.महेश देशमुख, उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना, प्रा.युवराज मुळये, प्रा.संतोष लिंबकर.

स्व.गोपिनाथरावजी मुंडे जयंती प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्रा.प्रसन्ना जोशी व्यासपीठावर स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकाशजी दुगड, प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड, उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना, प्रा.संतोष लिंबकर व प्रा.जिजाराम बागल.

छत्रपती शिवाजी महाराज जयंती प्रसंगी मार्गदर्शन करताना रसायनशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ.विकास बोरगावकर व्यासपीठावर महाविद्यालय वि.स.अध्यक्ष अभयजी कोकड व मान्यवर.

देशाचे भविष्य आहे युवा पिढी

तल्लख बुद्धिमत्ता असलेले भारतीय संस्कृतीचे सखोल अभ्यासक स्वामी विवेकानंद यांच्या 12 जानेवारी हा जन्म दिवस जागतिक युवा दिन म्हणून साजरा केला जातो. आज स्वामी विवेकानंदाचे विचार पुन्हा एकदा नव्याने आत्मसात करताना त्यांच्या विवेकशील मार्गाने रचनात्मक समाजनिर्मितीसाठी युवावर्गाला मार्गदर्शन करण्याची गरज स्पष्ट होते कारण आजचा युवक दिशा व दशा हींन होत चालला आहे. आपल्या आयुष्यात एखादे ध्येय गाठायचे असेल तर त्याची जडण-घडण ही लहानपणापासून पाहिजे.

'उठा जागे व्हा आणि तोपर्यंत थांबू नका
जोपर्यंत तुम्हाला तुमचे ध्येय मिळत नाही'

हा संदेश स्वामी विवेकानंद यांनी तरुणांना दिला. आजच्या तरुणाईला स्मार्ट बनवण्याची गरज आहे. आजची तरुणाई त्यांच्या शैक्षणिक काळात त्यांचा अमुल्य वेळ हा फालतू गोष्टीवर खर्च करताना दिसते. हा वेळ आपलं व्यक्तिमत्व घडविण्याचा आहे पण आजचा तरुण या वेळेचा गैरवापर करतो.टीव्ही,मोबाईल,इंटरनेट ही मनोरंजनाची साधने आहेत पण आजचा तरुण त्याच्या आहारी गेलेला आहे पण या माध्यमातून कोणती गोष्ट घ्यायची आणि कोणती नाही ते आजच्या युवा पिढीला कळलं पाहिजे.

महान हिंदु संस्कृती विसरलेली
आणि पाश्चात्यांचे अनुकरण करणारी दिशाहिन युवापिढी

आजचा तरुण स्मार्ट आहे व स्वतःच्या व्यक्तिमत्त्वाचे कमी-अधिक प्रमाणात त्यांना स्पष्ट भान असलं तरी हे व्यक्तित्व फुलविण्यासाठी केवळ करिअर पैसा जिंदगी एवढेच महत्त्वाचे नाही तर आजूबाजूला घडणाऱ्या गोष्टींविषयी विचारमंथन व स्वतःची भूमिका या गोष्टी देखील आवश्यक आहेत पण त्याकडे दुर्लक्ष तरुणाई करत आहे.

या कडे दुर्लक्ष केल्यास देश मात्र स्मार्ट बनू शकत नाही आजचा तरुणच उद्याची दशा आणि दिशा ठरणार आहे पण तरुणांना फितवणारे खूप आहेत व त्याचा दुरुपयोग घेणारे असंख्य. आजच्या तरुणाईला गरज आहे ती आदर्श विचारांची आणि कुशल नेतृत्वाची आणि कनफ्यूज झालेल्या तरुणांना मार्ग दाखविण्याची. आज प्रत्येक ठिकाणी वेगवेगळ्या पक्ष व इतर संघटना वेगवेगळ्या नावांनी केवळ नावापुरत्या अस्तित्वात आहेत आजच्या तरुणाईला गरज आहे ती योग्य मार्गदर्शनाची योग्य विचारांची. आजचा तरुणच उद्याची दशा आणि दिशा ठरणार आहे. आजचा विषय तरुणांच्या बद्दल आहे म्हणजे तरुण दिशाहीन झालेत किंवा बिघडले तसे काही नाही.

तरुणाई म्हटले की आठवतात स्वामी विवेकानंद आणि तरुणा बद्दलची त्यांची तळमळ ते एक आदर्श गुरू आहेत. आपण स्वामी विवेकानंद तर नाही बनु शकत पण त्यांच्या दिशेवर नक्की चालू शकतो. आजची सामाजिक,राजकीय,मानसिक आणि आर्थिक परिस्थिती पाहता मनातून वाटत आहे की गरज आहे तरुणांना मार्गदर्शन करण्याची व त्यांच्यातून कुशल नेतृत्व व परिपूर्ण व्यक्ती निर्माण करण्याची ही जबाबदारी खरोखर

स्वतःला लोकप्रतिनिधी,समाजसेवक,शिक्षक पत्रकार व असंख्य कार्यकर्त्यांची आहे. कारण देशाची मोठी ताकद असलेल्या तरुणांना जर असेच प्रभावहीन नेतृत्वहीन व दिशाहिन ठेवले तर उद्याचे चित्र आजच्यापेक्षा अधिक किचकट असणार आहे तरुण पिढी देशाचा समाजाचा आणि कुटुंबाचा आधार स्तंभ आहे. तरुणांच्या हाताला काम मिळाले तरच युवक सर्वांगीण विकास करू शकतात युवकांच्या हाताला काम नसेल तर युवक भरकटत जातात दिशाहीन होतात.

आजच्या काळात तरुणांसमोर समस्यांच्या ढीग पडला आहे.समस्येतून आपली कशी सुटका करावी असाच प्रश्न जो तो तरुण स्वतःला विचारत चालला आहे त्यामुळे तरुणांईची दशा अत्यंत बेकार आहे. शहीद भगतसिंग असे म्हणतात.

तरुणांनी शिकावे त्याचबरोबर राजकीय ज्ञान देखील प्राप्त करावे आणि वेळ येईल तेव्हा मैदानात उतरावे आणि आपले जीवन याच कार्यासाठी समर्पित करावे.आजच्या शैक्षणिक काळात तो त्याचा अमूल्य वेळ फालतू गोष्टीवर खर्च करत आहे.ही वेळ आपलं करिअर बनवण्याची आहे परंतु आजचा तरुण या अमूल्य वेळेचा गैरवापर करीत आहे व आपले जीवन मातीमध्ये घालत आहे फालतू गोष्टी च्या नादी लागत आहे. ध्येयाच्या वेदना मनाला होऊ दे

वार तुझ्या प्रत्येक क्षणास होऊ दे
अशक्य सुद्धा म्हणेल शक्य आहे
इतका गर्व तुझ्या बुद्धीच्या मी पणास होऊ दे.

आजचा युवक कसा असावा? असा प्रश्न सर्वांना पडत आहे मित्रांनो जे जाते पण परत येत नाही ते आहे तारुण्य म्हणूनच सर्व संधीचा फायदा सर्व तरुणांनी घेतला पाहिजे आपल्या पुढील आव्हाने स्वीकारली पाहिजेत तरुण हा शारीरिक,मानसिक,बौद्धिक व नैतिक दृष्ट्या समर्थ व संपन्न असला पाहिजे. चांगली माणसे करता येत नाहीत म्हणूनच घडलेल्या तरुणा शिवाय या देशाला तरणोपाय नाही. युवकांचे हात विध्वंस करण्यासाठी नसून उभारण्यासाठी आहेत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात **"आत्मविश्वास ही यशाची गुरुकिल्ली आहे"** तरुणांनी आपला आत्मविश्वास जागृत करायला हवा. ज्याचा आत्मविश्वास जागृत झाला तो जीवनात यश मिळवू शकतो म्हणूनच स्वामी विवेकानंद म्हणतात या देशाचा इतिहास म्हणजे मूठभर आत्मविश्वास असणाऱ्या लोकांचाच इतिहास आहे ज्याचा आत्मविश्वास खचला त्याचे सर्व काही व्यर्थ आहे.

मुठभर आत्मविश्वास असणारे मला मिळाले तर मी या देशाचा विकास घडवून आणेल. आजचा तरुण स्मार्ट आहे आणि असलेच पाहिजे पण स्मार्टनेस आणि झगमगाट यातला फरक देखील ओळखायला पाहिजे. आज फोटोजेनिक असून चालत नाही तर प्रतिभा युक्त असेल तरच प्राधान्य मिळते व हेच वास्तव्य आहे.

आजचा युवक हा उद्याचा उज्ज्वल भविष्याचा शिल्पकार आहे आपलं पुढचं भविष्य तर आपणच रंगवणार आहेत. आपली संस्कृती आजच्या निसर्गाची पूजा करते आणि

आजचा युवक गुटखा,तंबाखू,गांजा हीच त्यांची देवता आणि त्याच सेवन हीच आजच्या युवकांची पूजा.... असं चित्र आहे. आजचा युवक हा भलत्याच गोष्टीच्या मागे लागला आहे, गुंतला आहे. खरंतर एक काळ असा होता की भारत ही सुवर्णभूमी होती. विज्ञान आणि अध्यात्म यामध्ये तो अग्रेसर होता. भारताला स्वामी विवेकानंद,स्वातंत्र्यवीर सावरकर यासारखे आदर्श गुरू लाभले. भारताचा इतिहास उज्वल आहे. निरनिराळे धर्म,तऱ्हेतऱ्हेचे लोक,वेगवेगळे पोशाख,विविध भाषा या विविधतेतून एकता आपण साधली. मग आजचा युवक एवढा निरुत्साही का? आजचा युवक दिशाहीन का? दशाहिन का? **उठ तरुणा जागा हो गरज आहे काळाची संस्काराने फुलवून टाक तू फुलबाग या मनाची** दरवर्षी नोकरीच्या संख्येत वाढ होण्याऐवजी घट होऊ लागली. नोट बंदी मुळे तर नोकऱ्यांत मंदीच आली हजारो तरुण बेकार झाले. देशातील प्रत्येक राज्यात बेकारांच्या फौजा आहेत ह्या फौजा कधी आपल्याला नोकरी लागते याची आतुरतेने वाट पाहत असतात.

थॉमस हक्सले असे म्हणतात मला एक असा तरुण मिळवून द्या की जो शरीराने तंदुरुस्त आहे, ज्याच्या इच्छा व विकार त्याच्या ताब्यात आहेत,त्याचे मन आरशासारखे पारदर्शक व स्वच्छ आहे. आजच्या जगाला विकसित करणारा एकमेव सक्षम घटक म्हणून तरुणाईकडे पाहिले जाते. सामाजिक उत्थानाची जबाबदारी असलेल्या या तरुणांपुढे काय आदर्श व आव्हाने आहेत? हा प्रश्न एखाद्या वयस्कर माणसाला विचारला तर त्याचे उत्तर कदाचित असे असेल आजच्या तरुणांना आदर्श बघवत नाहीत आणि आव्हाने पेलत नाहीत खरीच अशी परिस्थिती आहे का? आजची तरुण पिढी ही उद्याची मार्गदर्शक पिढी असेल त्यामुळे या तरुणांनी दूरदृष्टीने विचार करून काही मूलभूत आव्हाने पेलने आवश्यक आहेत.

१९ व्या शतकात ज्या प्रकारची युरोपची उन्नती झालेली दिसते त्यामध्ये युवा प्रबोधनामुळे झालेला चमत्कार ठळकपणे दिसून येतात. भारतामध्ये ही असे प्रबोधन गेल्या काही वर्षात वेगाने झाले पण या परंपरागत पार्श्वभूमीची सांगड होती त्यामुळे हे प्रबोधन वरचेवर राहिले व त्याची सामान्य तरुणावर तितकीशी पकड बसली नाही. जगात लोकसंख्येच्या बाबतीत भारत दूसऱ्या क्रमांकावर असलेला देश आहे. आज भारत देशाची लोकसंख्या सव्वाशे कोटी च्या वर पोहोचली आहे. यात 20 टक्के बालक आणि 20 टक्के वृद्ध तर बाकी 60 टक्के तरुणांची संख्या आहे, हे विशेष म्हणूनच भारताला तरुणांचा देश असे संबोधले जाते. देशात सध्या दोन प्रकारचे बेरोजगार युवक आढळून येतात अशिक्षित आणि सुशिक्षित बेरोजगार.अशिक्षित मंडळी त्यांना ज्या प्रकारचे काम जमते त्या प्रकारचे काम ढोर मेहनत करतात अशा बेरोजगार युवकांची संख्या भरपूर आहे मात्र सुशिक्षित बेरोजगार युवकांची संख्या भरपूर आहे. ज्याचा विपरीत परिणाम देशाच्या विकासावर होत आहे. हाताला काम नसल्यामुळे हे युवक वाईट व्यसनाच्या विळख्यात अडकले आहेत. दारू पिणे,तंबाखू खाणे,चरस,गांजा,अफू याचे सेवन करणे आणि समाजात गैरवर्तन करणे असे प्रकार वाढीस लागले.याचे फक्त एकच कारण आहे ते म्हणजे युवकांच्या हाताला काहीच

काम नसणे. हे नवयुवका राष्ट्र बघ तुला सहाय्यार्थ बोलावी वाट निरामय आयुष्याची शोधायला हवी,तुझ्या जीवनी चैतन्यमयी पहाट येवो नवी वाट निरामय आयुष्याची शोधायला हवी,युवा शब्दानेच मनात उत्साह आणि ताकद निर्माण करतो. देशातील युवकांच्या साहाय्याने तेथील राष्ट्राचे भविष्य निश्चित केले जाऊ शकते. आजच्या भारताला युवा भारत म्हटले जाते कारण आपल्या देशात असंभवला संभव करणाऱ्या युवकांची संख्या सर्वाधिक आहे.

भारतामध्ये 65 टक्के लोकसंख्या 35 वर्षे युवकांची व 25 वर्षातील युवकांची संख्या 50 टक्क्यांहून अधिक आहे अशा मध्ये एक प्रश्न महत्त्वपूर्ण आहे की युवा शक्ती वरदान आहे की चुनौती ? महत्त्वपूर्ण यासाठी आहे की जर युवा शक्तीचा उपयोग सरळ दिशा मध्ये केला नाही तर त्यांची थोडीशी चूक देशाचे भविष्य बिघडू शकते, पण आजची युवा पिढी या सर्व गोष्टींपासून अनजाण आहे. एकीकडे तरुणाई आपले करिअरला नवी दिशा देण्याचे काम करत आहे, मेहनत करीत आहे तसेच दुसरी युवापिढी नशा,व्यसन,लालच हिंसा यासर्व व्यसनांच्या आहारी गेले आहेत. पैसे वाले लोकांचे एडवेंचर मनोरंजन हा जीवनाचा मुख्य ध्येय बनला आहे. आजचा युवक हा बऱ्याच व्यसनांच्या आहारी गेलेला आहे आजच्या युवकांना उद्याचे भविष्य मानले जाते. आजच्या काळात उच्च शिक्षणात युवकांना मार्गदर्शनाची गरज आहे यामुळे युवक दिशाहीन झालेला आहे. युवकांचे शिक्षण पूर्ण होऊनही तो आज सुशिक्षित बेरोजगार आहे. आज दुर्भाग्य असं झालं की अर्ध्यापेक्षा जास्त युवक खेळ,व्यायाम या सर्वांपासून दूर जात आहे. पूर्ण दिवस मोबाईल,फेसबूक,व्हाट्सअप,ट्विटर इत्यादी साधनांमुळे युवक हा दिशाहीन झालेला आहे. संघर्षाच्या आधीच हार मानलास, तू कर्तबगारा आधीच गमावलास तू जीवन हा संघर्ष आहे तोच नको म्हणतोस तू असे जगण्या आधीच संपलास तू.उपनिषदांमध्ये तरुणांची लक्षणे सांगितलेली आहेत युवा सात साधू युवाध्यासक अशिष्ठी द्रढीष्ठी बलिष्ठी तरुण हा साधू म्हणजे सरळ निष्कपटी निर्मळ आणि खेळाडू असला पाहिजे. गर्वाने झुकून न जाता यशाचा तर सबब न सांगता,अपयशाचा त्याला स्वीकार करता आला पाहिजे. ज्याला जगावे कशासाठी आणि मरावे कशासाठी हे समजते तोच तरुण. मित्रांनो व्यसनांच्या आहारी जाऊ नये. व्यसन हा मनुष्याचा महान शत्रू आहे. आपल्या इंद्रियांना ताब्यात ठेवावे. तरुणांमध्ये विद्यार्थ्यांमध्ये गुरु संपदा असायला हवी. जे कराल ते ज्ञानतृष्णा,गुरुनिष्ठता, सदाअध्ययन, दक्षता,एकाग्रता,महत्वकांक्षा इति विद्यार्थ्यांगुण पंचकृमा खर आहे. आजच्या जगाला विकसित करणारा एकमेव सक्षम घटक म्हणून तरुणाईकडे पाहिले जाते.

सध्या तरुण पिढी वाढत चालल्याचे दिसून येते आणि त्यामुळेच आजचा तरुण युवक बिघडत चाललेला आहे, दिशाहीन होत चाललेला आहे. तरुण वय असे असते की याच वयात धाडस आणि कर्तृत्वाच्या बळावर वैयक्तिक व राष्ट्रीय जीवनात नवनिर्मितीची भर घालून संपन्नता व समृद्धता आखता येते म्हणून डॉक्टर एपीजे अब्दुल कलाम या

शास्त्रज्ञांनी म्हटले आहे की हा युवक मनुष्यबळाच्या सामर्थ्यावर 2020 ते 2025 सालापर्यंत भारत देशाला जगातील एक महासत्ताक बनवेल.

कु.गायत्री धनंजय पाटील
बी.ए.टी.वाय.

मैत्री आम्ही तिघी जनी

मैत्री मैत्री आहे
पण ती नाही तर कसले ग जीवन
जीव नाही एकटीला
सोबत नाही कोणी मला
निर्जीव आहे फक्त तुझ्या सोबतीला
मैत्रिणी आहेत तुम्ही
तिघी मला पण
मन मुक्त करायला
जवळ नाही एकही मला
मैत्रीण म्हणजे फक्त आनंद
मैत्री मैत्री तू आहेस मला
तू नाहीस तर विचार खूप आहेत मला
मैत्री मैत्री आहे जीवन
पण ती नाही तर कसले ग जीवन..

कु.भाग्यश्री वचिष्ट साळवे
१२ वी कला

मोबाईल

कानाला मोबाईल
आजूबाजूचा दिसेना
मोबाईल वाचून
आता कुणाचं चालेना...
सगे सोयरे मित्र ते
एकमेकांशी बोलती
ना प्रत्यक्ष भेटणे
झाली दुर्लभ संगती
मैदानी ते खेळ कुणी खेळे ना
मोबाईल वाचून आता कुणाचं चालेना...
शुभकार्य असताना
वेळेच्या त्या अंती
हात जोडून चिंन्हात
लग्नाला या म्हणती
कशीही जनरीत जायचं राहवेना
मोबाईल वाचून
आता कुणाचं चालेना...
हल्ली शाळेतली पोरं
आता झाली तापट
आई बाप थकला
खर्च करून अफाट
ऑनलाईन नावानं लुटले पालकांना
मोबाईल वाचून
आता कुणाचे चालेना..

चि.कामरान शेख
बी.ए.एफ.वाय.

जोक

आज गण्याने परत एक कमाल केली..
बँकेत जाऊन झोपला..
कारण ...
तिथं लिहिलं होतं
यहा सोने पर लोन मिलता है..

प्रेमामध्ये पडला आहात

सरळ मान्य करा की प्रेमामध्ये पडला आहात
स्वतःच्या वेडेपणा बघून स्वतःवरच चिडला आहात
स्वप्नाचे पंख लावून पिसासारखे उडला आहात
मग सरळ मान्य करा की प्रेमामध्ये पडला आहात..
कुणाशी तरी बोलून बोलून मन हलकं होत आहे
कंटाळा आला तरी मन बोलक बोलक होत आहे ..
जागेपणी स्वप्न पाहून स्वप्न मध्येच पडला आहात
घडविण्यासारखे काहीच नसतानाही संकोचाने दडला आहात
मग सरळ मान्य करा प्रेमामध्ये पडला आहात..
कुणाच्यातरी चाहुलीने मन धडधडत आहे
राहून राहून कानामध्ये कोणी तरी बडबडत आहे
स्वतः च स्वतःला डिस्टर्ब करून स्वतःवरती चिडला आहात
मग सरळ मान्य करा की प्रेमामध्ये पडला आहात..
स्वतःच्या नरड्याला गळा समजून जाहीरपणे गुणगुणू लागलात
आपलीच आपल्याला अक्कल पाजीत उगीच भुनंभुनु लागलात
प्रत्येक स्पर्शामध्ये स्वर्गाचा अर्थ काढता आहात
ऐकून घेणार या प्रत्येकाच्या डोक्याचा भुगा पाडत आहात
मग सरळ मान्य कर की प्रेमामध्ये पडला आहात..
प्रेम बिम म्हटले की सगळ्यांचे सारखे असते
आभाळा होऊन मोठे आणि लहानाहुन लहान असते
सगळे समजू येते तरी कोड्यामध्ये पडला आहात
मग सरळ मान्य करा की प्रेमामध्ये पडला आहात...

चि.आगरकर दिग्विजय अशोकराव
बी.ए.एफ.वाय.

बाजूला करा इगोला

नादाला माझ्या लागू नको
माझा Attitude खराब आहे
पाहिलं तर सगळीकडे
हेच वाक्य गाजत आहे
असा कसला हाAttitude जो
अहंकाराची जाणीव करतो
माणसांनाच एकमेकापासून खूप दूर करतो...
म्हंटलं तर स्वाभिमान
म्हटलं तर अहंकार
एकटेपणाची जाणीव करतो
माणुसकीवर वार
काय करावे ह्या Attitude च
आता मलाच कळत नाही
तसं पाहिलं तर माझ्यातही
काही कमी Attitude नाही
जगणं आहे सोबत आपलं
Attitude ला विसरू या
माणुसकीला जपुया
काही नसलं सोबत तरी
आता अनुभव आहे साथीला
Attitude मध्ये हरवत चाललोय
बाजूला करा इगो ला बाजूला करा इगो ला..

कु.बनगे मोनाली चंदनलाल
बी.ए.एफ.वाय.

क्षण

जाणारा प्रत्येक क्षण
काही तरी देऊन जातो
काहीच नाही देता आलं नाही तर
हुरहूर तरी लावून जातो..

आईचे गुण

माय तिच्या लेकराचे
किती गातीया गुण
तरी भरत नाही तिचं मन..
तिच्या सारखी माया
नाही या जगात कुठ
तिचं तोंड आहे फटकळ
पण मन लय निर्मळ..
रात दिस भर करतीया काम
अन तिच्या चिमुकल्याला आनतिया पकवान
तिला नाही जायला कुठही वाट
तरी बघतीया तिच्या चिमुकल्याला स्वप्नात..
अन उठून बसतीया
तटकन मग होतीया पहाट
अन जातीया कामवाट
तरी ही ती तिच्या चिमुकल्या ची बघतिया वाट
पण दिसत नाही कुठही
तरीही पहातीया वाट
अन जातीय तिच्या चिमुकल्याच्या स्वप्नात...

कु.भाग्यश्री वचिष्ट साळवे
१२ वी कला

वडील म्हणजे काय

बाप बाप म्हणजे मनात खचणारा वरून खुश दिसणारा..
रात्रं दिस काम करणारा कुटुंबाला जगवणारा तो म्हणजे बाप ..
जिवापाड काम अन् वज आहे पाठीवर लय मोठं जाम एवढं सहन करनारा तो म्हणजेच बाप..
पोटाच्या भुकेला टाळणारा अन् बोलणारा मुलांची फी भरायची आहे मला,तू काम करे माझ्या मना,साथ नको सोडू आता माझ्या बळा
असा बोलणारा आणि काम करणारा तो म्हणजेच बाप..
पाठीवरची गोणी ताकतीने उचलून हे तर काहीच नाही असं बोलणारा तो म्हणजेच बाप..

आईचा अर्थ

आई म्हणजे काय दुधावरची साय तू पोटभर खाय गोष्ट सांगून झोपू घालणारी ती माझी माय..
आई म्हणजे काय रात्र दिस काम करणारी माय जीवनातल्या प्रत्येक क्षणाला वाट दाखवणारी माय..
आई म्हणजे काय माझ्या तिचे प्राण देऊन जीवनदान देणारी माय..
आई म्हणजे काय जीवनातल्या प्रत्येक क्षणाला साथ देणारी माय..
आणि मनातलं जाणून घेणारी ती म्हणजे माझी माय..
तर आई म्हणजे काय हे जग दाखवलेली माय..
अन् तिच्या जीवनाचे रान करणारी ती माझी माय..

कु.रुचा जगन्नाथ देशमुख
१२ वी कला

फक्त तुझ्यासाठी

तू हसलीस तर ते जळतील तू रडलीस तर ते हसतील
काही नव केलं तर पाप म्हणतील जुन्यात अडकून राहिलीस तर श्राप म्हणतील
गमावलं तर दरिद्री म्हणतील कमावले तर माज म्हणतील
पुढे निघालीस तर मागे ओढतील मागे राहिलीस तू तर तुडवतील
तू हात दिला तर साथ म्हणतील तू तुझाच विचार केला तर स्वार्थी म्हणतील
कौतुक केलं तर वाह म्हणतील उणीव दाखवली तर जा म्हणतील
काही केलं तर... काय केलं म्हणतील
नाही केलं तर... काय केलं म्हणतील
तू जग तुला हवं तसं
ते काहीही म्हणतील.

कु.दाभाडे वैशाली बाबूराव
१२ वी कला

आईचं मन

नाही रे कळणार बाळा आईचं हृदय तुला
आनंदात लहानाचा मोठा हो हेच मागण देवाला..
नाहि रे कळणार बाळा आईचं हृदय तुला
आनंदात लहानाचा मोठा हो हेच मागण देवाला...
आईच मन कधीच कोणाला कळणार नाही
काळजातली ती हाक कधीच कोणी ऐकणार नाही
जीव तुटतो रे बाळा आईचा तुझ्यासाठी
तू फक्त हसत राहा तेच सर्वस्व माझ्यासाठी..
कळू दे मला नेहमी तुझ्या मनातला गोंधळ
मैत्री सारखं नातं टिकवू..आणि करू मस्त चंगळ
आईचे ते रागावनं मनाला नको लावून घेऊस
तिचं ते बोलन कधी चुकीचं नको समजूस
आईच्या मनातल्या भावना कधीतरी जाणून घे
तिच ते हसण्यामागचं रडण कधी तरी समजून घे..

कु.पल्लवी गायगवे
बी.ए.एफ.वाय.

मैत्री होती **One Time**
आम्ही निभावतो **Sum Time**
आठवण काढत राहा **Any Time**
हीच प्रार्थना देवाकडे **Life Time..**

जगण्याची दिशा

जशी जगण्याची दिशा लवकर मिळत नसते
तशी मरण्याची दिशा उलगडत असते..
स्वतःचे दुःखी जीवन कोणा कोणाला सांगू
सगळे जण स्वतःतच दंग आहेत त्यांच्यापाशी कशी जाऊ..
जीव गेला की शरीर दगडासारखे होते
त्या शरीराला कितीही मारा त्याला दुःख होत नसते...
प्रत्येक शरीरात जीव विराजमान असतो
तोच जीव निघून गेल्यावर ते शरीरही निर्जीव दिसते...
मनाला मोक्ष मिळतो पण शरीराला कधी मिळत नाही
दिवसेंदिवस ते शरीर खाक होऊन जाते पण प्रश्न काही सुटत नाही..

मैत्री कशी असावी

मैत्री कशी असावी मैत्री असते स्वच्छ निर्मळ पाण्यासारखी
मैत्री असते पौर्णिमेच्या लख्ख चंद्रासारखी
मैत्री असते आकाशगंगेतील धूमकेतू सारखी
मैत्री असते कृष्णाच्या प्राणप्रिय राधेसारखी
मैत्री असते वनवासात सोबत जानाऱ्या सीतेसारखी
मैत्री असते कुरुक्षेत्रामध्ये अर्जुनाला मार्गदर्शन करणाऱ्या कृष्णा सारखी
मैत्री असते सुख-दुःखात साथ देणाऱ्या आई वडिलांसारखी
मैत्री असते एकमेकांना जीव लावणाऱ्या बहीण भावासारखी
अशी असते मैत्री अशी असते मैत्री...

कु.सुनिता नित्रुडकर
बी.ए.टी.वाय.

आई

आई तू हस ना रागावल्यावर तू माझ्याकडे रागाने बघतेस
आई तू हस ना खूप गोड दिसतेस..
रात्री थंडी वाजली की मिठीत शिरते मी तुझ्या रोज सकाळी उठून करीन मी तुझी पूजा..
उन्हाळा असो वा हिवाळा तू नेहमी आमच्यासाठी राबतेस
आई तू हस ना खूपच गोड दिसतेस..
आई तू लहानपणापासून पोसले मला आयुष्यात मी कधीच विसरणार नाही तुला..
तुझ्या सर्व इच्छा दूर ठेवून आमच्या इच्छा पूर्ण करतेस
आई तू हस ना खूप गोड दिसतेस..
आई तुझी नेहमी माझ्यावर राहू दे साउली माझ्यासाठी तूच आहेस माझी विठू माऊली..
आयुष्यात पुढे जायला तू आम्हाला शिकवतेस
आई तू हस ना खूप गोड दिसतेस..

कु.जाधव वर्षा हनुमान
बी.ए.टी.वाय.

स्त्री हक्क

आता पुरे झालं घरात बसून उठ हक्कासाठी कंबर कसून
चूल नि मूल यातच गेलं जीवन नारीचे वाया गेलं या जगाची तू जननी असून उठ हक्कासाठी कंबर कसून
मनोविचारी धर्मरूढीने छळ तुझा केला या विश्वाने तोडून कडे.. तोडून कडे हो वाघीन बनवून उठ हक्कासाठी कंबर कसून
स्त्रीमुक्तीच लेऊनी लेणं समानतेचं गाऊनी गाणे या आव्हानाला पेलून
उठ हक्कासाठी कंबर कसून..

कु.घोडे कल्पना दिलीप
बी.ए.टी.वाय.

आयुष्य

जी माणसं ध्येयाकडे नजर ठेवून वाटचाल करत असतात ती सतत धडपडत असतात..
लोकांच्या दृष्टीने ती धड नसतात कारण ती नेहमीच पडत असतात..
पण खरं म्हणजे ती पडत नसतात तर पडता पडता घडत असतात..
त्यामुळे पडत जा घडत जा यशाची प्रत्येक पायरी दिमाखाने चढत जा..

स्त्री जन्माची कथा

पोटात असताना बाबा नका करू वाद कारण तेव्हा देखील ऐकू येईल तुमचा हा संवाद
जन्माला येण्याआधीच करता तुम्ही माझा घात दादा जरी दिवा असला तरी मी आहे वात..
मीच ती जिजाऊ मीच ग आई सावित्री जन्माला आल्यावर लोक म्हणतील हीच
तुमची पुत्री..
मीच आहे कठीण सागर मीच आहे कठीण वाट मीच आहे तुमच्या घरचा भरलेला
गोड ताट..
जेव्हा तू एकटी पडशील गरज वाटेल तुला माझी कारण मला माहित आहे मीच वागवेल
तुझी ओझी..
गाईचं वासरू तसच असतं नागिनीचे पिल्लू तेव्हाच वाटेल आजीला कुळात कोणीतरी आलं..
दादाचा जसा जीव अनमोल तसाच आहे ग माझा एकदाच मला विश्वात आण कमवेलं मी
विश्वास तुझा..
नाव हे असेल ग मरेपर्यंत माझ्या ग ओठी तेव्हाच म्हणशील मुलगीच यावी परत एकदा
माझ्या पोटी..
आई बाबाच्या सोबत तू देखील असशील अपराधी कारण तू देखील आहेस या गर्भपातात
भागीदार अर्धी..

मैत्री..

इच्छा होती बोलण्याची वेळच योग्य येत नव्हती..
दोघांच्या मनाला शब्दाची अनुमती नव्हती..
न बोलता एकमेकांना परिचय देत होतो..
हुशारीचे प्रतिबिंब एकमेकात पाहत होतो..
विचार आमचे जुळायला सुरुवात होत होती
मैत्रीची वाट दोघांकडून निर्माण झाली होती..
न संपणाऱ्या आठवणी एकत्र मनात साठवत होतो
एकमेकांचे सुख दुःख पेलून मैत्रीच्या वाटेवर चालत होतो..

कु.गौरी सुरेशराव जोशी
बी.ए.एफ.वाय.

पूर्ण प्रेमाच अर्धवट कारण

मी नेहमी पावसाच्या सरी सारखी बरसत होते
कधी एकटे रडत होते तर कधी हसत होते
अगदी नकळत मी त्याच्यात गुंतत गेले होते
एका प्रेमासाठी मी अगदी मनापासून जळत होते..
जेव्हा त्यांना पाहते तेव्हा भावना कळल्याच नाही
पण नातं हे तेव्हाच बोलण्याला लागलं हे मानलं नाही
जेव्हा पाहताच मेसेज टाईप केला बरे आहात की नाही
रिप्लाय आल्यावर हे नातं टिकंल हे कन्फर्म झालं होते
एका प्रेमासाठी मी अगदी मनापासून जळत होते..
आमचे नाते पुढे पुढे नेण्यासाठी आईच सहारा होती का
तेव्हा पहिल्यांदा एकच प्रश्न पडला हे मला जमेल का
जेव्हा तो ऑनलाइन आल्यावर वाटायचे टाईप करू का
तेव्हा ही मैत्रीच आहे हे नातं त्याला समजलं होते
एका प्रेमासाठी मी अगदी मनापासून जळत होते..
आमची मैत्री एका वेगळ्याच पटरीवर चालत होती
प्रेमाचा एक एक शब्द अगदी ती चांगलीच बोलत होती
आमच्या सतत होणाऱ्या भांडणात काहीतरी दडलेली होती
हे नात अगदी भावूक पवित्रता हे सारे गुण जुळत होते
एका प्रेमासाठी मी अगदी मनापासून जळत होते..
शेवटी क्षण आला तो एकमेकांशी मॅच्युअर होण्याचा
आमच्या या मैत्री पलिकडच्या छान आयुष्यभराच्या निर्णयाचा
आता मंजुरी होती पण विचार केला मोठ्यांचा
मुलाकडचे अगदी तयार होते मुलीकडचे नाराज होते
पण नेहमीप्रमाणे एका प्रेमासाठी मी अगदी जळतच होते..

कु.गौरी सुरेशराव जोशी कोथाळकर
बी.ए.प्रथम वर्ष

बाप

लहान असल्यापासून आई मुलाला सांगते तिथे जाऊ नको बाबा मारेल.तिथे जाऊ नको बाबा मारेल. झाडावर तोडू नको बाबा मारेल नदीवर जाऊ नको बाबा मारेल. शाळेत जा बाबा मारेल. हे करू नको ते करू नको नाहीतर बाबा मारेल मग मुलंसुद्धा बाबाला घाबरतात. बाबाने मारू नये म्हणून अभ्यास करतात. बाबाच्या दहशतीखाली शिकत राहतात आणि आईवर प्रेम करतात. हळूहळू बाबाला मनातुन काढून टाकतात आणि आई च्या चरणावर ती सर्वस्व अर्पण करतात. बाबा पासून चार हात लांबच राहतात. मुलं आईचं गाणं जातात आईवर कविता करतात कोणतीच मुलं बाबाला दुधावरची साय म्हणत नाहीत.

वासराची गाय म्हणत नाहीत. बाबासाठी मुलाकडे शब्दच नसतात. मुलाच्या पायाला ठेच लागली तर बापरे म्हणत नाही. मात्र आई घरात असली तर घर सगळं भरल्यासारखं वाटतं परंतु बाबा घरात असला तर स्मशान शांतता. मुलं शप्पथ सुद्धा आईचीच घेतात पण काय बाबा हा शपथी च्या लायकीचा पण नसतो का? बाबा असतो मुलाच्या नावाच्या आणि आडनावाच्या मध्ये मुलं विठोबाला माऊली म्हणतात धरणीला माय म्हणतात आणि देशाला माता म्हणतात बाबा मात्र देशातून धरनीतून केव्हाच झालेला असतो बाबा हा असतो कठोर काळीज नसलेला स्वप्नात येणारा निर्दयी आणि मारकुळा.

बाबा मात्र केवळ रुपये पैसे कमवण्याचे यंत्र. तेवढ त्यांनी केलं की त्याचं कर्तव्य संपलं पण असं असूनही बाबा मेल्यावर मुलाच्या छातीत धडकी का असते का ओघळतो मुलाच्या डोळ्यातून पाऊस. का वाटतं मुलाला आपण बे सहारा झालो म्हणून का हंबरतात मुलं बाबा मेल्यावर मुलाला पायाखालची जमीन सरकल्यायासारखी का वाटते बाबा कथा कादंबऱ्यात कधीही नसलेला पत्थर दिल हा बाबा प्रत्यक्षात जेव्हा कधीही नसलेला असतो तेव्हा का वाटत मुलांना कि डोळे मिटुन जी प्रेम करतो तिला प्रेयसी म्हणतात डोळे उघडे ठेवून प्रेम करते तिला मैत्री म्हणतात. डोळे वटारुन प्रेम करते तिला पत्नी म्हणतात आणि स्वतःचे डोळे मिटेपर्यंत प्रेम करते तिला आई म्हणतात. पण डोळ्यात प्रेम न दाखवता प्रेम करतो त्याला बाबा म्हणतात.

कु.क्रांती गुणाजी ढगे
बी.ए.एस.वाय.

अश्रू

हसत मुखाने वावरतांना
अनेक सल पचवावे लागतात
ओघळण्यासाठी असलेले अश्रू
तसेच मनात साचवावे लागतात..

आई मी ताण नाही ग...

आई मी तुझा आता ताण नाही ग अभिमान आहे
आज तू माझी काळजी करून करून रागावशील
पण उद्याला कौतुक करून करून थकशील
आई मी तुझा ताण नाही ग अभिमान आहे..
दुनिया मला कोणत्या नजरेने बघते याचा मला फरक पडत नाही
पण तू काय करते बोलतेस याचा मला फार मोठा फरक पडतो
पण आई मी तुझा आता ताण नाही ग अभिमान आहे..
बाबा नाही म्हणून काय झालं तू आहे ना
तुझा पाठिंबा तुझा विश्वास माझ्या पाठीशी
असला तर नक्कीच प्रगती करेल पण
आई मी तुझा ताण नाही ग अभिमान आहे..
मी तुझा मुलगा नाही ग मुलगी म्हणूनच बोलणार पण
उद्याला मोठे काही करणार पण
आई एक लक्षात ठेव मी तुझा ताण नाही ग अभिमान आहे
एक नव्या दिवसाची शान आहे अभिमान आहे
मी ताण नाही अभिमान आहे..
सगळं काही मुलं करतात असं तू बोलतीस
एक वेळेस विश्वास ठेव मी मुलगी आहे म्हणूनच नाव मोठं करणार
पण मी ताण नाही अभिमान आहे..
देशाची आन बान शान आहे मी अभिमान आहे
पण एक लक्षात ठेव मुली ताण नाही
अभिमान आहेत अभिमान आहेत..

कु.स्नेहा नारायण गायकवाड
बी.ए.एफ.वाय.

मुलींचे स्वप्न

स्वप्न खूप असतात पण पूर्ण करता येत नाही
इच्छा खूप असतात पण व्यक्त करता येत नाहीत..
मनात खुप काही असतं पण सांगता काही येत नाही
उंच भरारी घ्यायची असते पण पिंजरा कोणी खोलत नाही..
पतंगा सारखा उडायचे असते पण ढील काय देत नाहीत
नाव मानाने ऐकायची इच्छा असते पण शिकू कोणी देत नाहीत..
शेवटी आस त्या दिवसाची जेव्हा मुलीच्या स्वप्नांच्या आडवे कोणी येणार नाहीत..

कु.समरीन शेख
बी.ए.एफ.वाय.

ऊन ऊन खिचडी

ऊन ऊन खिचडी खिचडीवर तूप,
ऊन ऊन खिचडीवर तूप वेगळं व्हायचं भारीच सुख..
एक नाही दोन नाही माणसं बारा
घर कसलं मेल ते बाजारच सारा
सासुबाई,मामांजी,नणंद आणि दीर
जावेच्या पोराची सदा पिरपिर
पाहुणे-राहुणे सण नी वार
रांधा वाढा जीव बेजार
दहा मध्ये दिल ही बाबांची चूक
वेगळं व्हायचं भारीच सुख..
सगळ्यांना वाटतं माझं घर प्रेमळ
प्रेमळ प्रेमळ म्हटलं तरी सासू ती सासू
आणि एवढासा झाला तरी विंचू तो विंचू
चिमुकली ननंदबाई चुगलीत हलकी
वितभर लाकडाला हातभर झेलपी
बाबांची माया काय मामाजी ना येते
पाणी तापवले म्हणून साय काय धरते
बहिण जाऊ यात नंतरच खूप
बहिण जाऊ यात अंतरच खूप
वेगळं व्हायचं भारीच सुख
दोघांचा संसार सदा दिवाळी दसरा
दोघात तिसरा म्हणजे डोळ्यात कचरा
दोघांनी राहायचं,छान-छान ल्यायचं
गुलू गुलू बोलायचं आणि दूर दूर फिरायचं
आठवड्याला सिनेमा महिन्याला साडी
फिटतील बाई साऱ्या आवडी निवडी
दोघांचा असा स्वयंपाकच काय
पावडर,मेतकूट अन् दह्याची साय
त्यावर लोणकढ साजूक तूप
वेगळं व्हायचं भारीच सुख..
रडले पडले नि अबोला धरला
तेव्हा कुठे वेगळा संसार मांडला
पण मेल याचं काही कळतच नाही
महिन्याचा पगार कसा पुरतच नाही
साखर आहे तर चहा नाही
तांदूळ आहेत तर गहू नाही
यांच्याही वागण्याची तऱ्हाच नवी
घोटभर पाणी द्यायला पण बायकोच हवी
बाळ रडलं तर ते खपायचं नाही
मिनिटभर कसं त्याला घ्यायचं नाही
स्वयंपाक करायला मीच
बाळ रडलं तरी मीच
भांडी घासायची मीच
आणि यांची मर्जीपण राखायची मीच
जीवाच्या पलीकडे काम झालं खूप
वेगळं राहायचं कळालंय सुख..
सासुबाई रागवायचं,पण बऱ्याच होत्या
सकाळचा स्वयंपाक निदान करीत तरी होत्या
मामाजी दिवसभर बाळाला घ्यायचे
बाजारहाट करायला भाऊजी व्हायची
ननंद बिचारी उर नि पुर निस्तरायची
आता काय कुठल्या हौशी नि आवडी
बारा महिन्याला एकच साडी
थंडगार खिचडी संपलय तूप
वेगळं व्हायचं कळलं सुख

कु.पल्लवी अर्जुन गायगवे
बी.ए.एफ.वाय.

मराठी विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ.रमेश गटकळ, डॉ.ज्ञानेश्वर गवते उपस्थित महाविद्यालय समिती अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड व संपादक मंडळ.

हिंदी विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा.युवराज मुळ्ये, डॉ.गंगाधर उषमवार, प्रा.राजाराम जाधव, प्रा.परमेश्वर पवार, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ.

इंग्रजी विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग पमुख डॉ.कमलकिशोर लड्डा, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ.

संस्कृत विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी प्रा.लक्ष्मीकांत सोन्नर, प्रा. सुरेश नेळगे ,उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ.

समाजशास्त्र विभागाच्या वित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ.तात्याराम सोंडगे उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ.

राज्यशास्त्र विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा.जिजाराम बागल, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ.

इतिहास विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ.गोरखनाथ फसले, डॉ.केदारनाथ मालु, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ.

लोकप्रशासन विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ.सुनिल पाटील, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ.

क्रिडा विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ.उमेश साडेगावकर, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ

भौतिकशास्त्र विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ.शिवशंकर मिटकरी, डॉ.विनायक देशमुख, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ

रसायनशास्त्र विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ.विकास बोरगावकर, प्रा.संजय पवार, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ

गणितशास्त्र विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ.प्रेम राठोड, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ

प्राणीशास्त्र विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ.सिताराम इंगोले, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ

वाणिज्य विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख प्रा.अशोक होके, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ

संगणकशास्त्र विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ.सचिन दाभाडे, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ

वनस्पतीशास्त्र विभागाच्या भित्तीपत्रक विमोचन प्रसंगी विभाग प्रमुख डॉ.साधना घडसिंग, उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना, उपस्थित मान्यवर व संपादक मंडळ

आंतरराष्ट्रीय योग दिन प्रसंगी प्रतिमा पूजन करताना स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकाशजी दुगड, महाविद्यालय वि.स.अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.महेश देशमुख व डॉ.उमेश साडेगावकर

योगासन करताना एक क्षण

मैत्री...

चांगल्या मैत्रीचा ठेवा भाग्यवंतांनाच मिळतो
गर्दीतल्या थोड्यांशीच आपला सूर जुळतो
सुरात गायलेलं मैत्रीचं गीत आयुष्याला सुरेल करतं
अशा गीताचं माधुर्य आयुष्यभर पुरुन उरतं
सुदैवाने आपल्यातही असंच मधुर नातं आहे
ज्याच्या आधाराने आयुष्य सुखात व्यतीत होत आहे
आपलं नातं कायम राहो हीच एक सदिच्छा
जीवनातील प्रत्येक क्षणासाठी तुला खूप खूप
शुभेच्छा..

मैत्री...

तुझ्या मैत्रीवर कितीही लिहीलं तरी उन वाटतं
सारे आहे माझ्याकडे तरी काहीतरी सुनं वाटतं
तुझ्या मैत्रीचे क्षण हवेहवेसे वाटू लागतात
आणि माझ्या मनाच्या निळ्या भोर आकाशात
तुझ्या आठवांचे ढग दाटु लागतात
तुझ्या मैत्रीची गर्द सावली आयुष्यभर दाटली होती
आयुष्यातील दुःख माझे तुझ्यामुळेच आटले होते
मैत्रीचं नातं तुझं माझ्याशी आजन्म असच राहिले
तुला ठेच लागली कधी तर अश्रू माझे वाहीले
वेडे माझे मन पुन्हा एकदा त्या क्षणांचा शोध घेतील..

चि.शेख अरबाज
बी.ए.प्रथम वर्ष

अस्तित्व

जळत रहाणं हेच
ज्योतीच सत्व आहे
जळत जोवर आहे तोवरच
तिचं अस्तित्व आहे..

कळतच नाही तिला...

प्रेम नसताना ही कसा गुंतत गेलो
काही कळतच नाही ते मला
प्रेम नसताना ही कसा गुंतत गेलो
काही कळतच नाही मला
कदाचित कळल्याच नाही
माझ्या मनातल्या भावना त्या तिला
कदाचित कळल्याच नाही
माझ्या मनातल्या भावना त्या तिला
जरी कळल्या आता
माझ्या मनातल्या भावना तिला
तरी काहीच अर्थ नाही त्याला
कारण दोन वर्षाच्या नंतर
तिची मुलगी मामाच म्हणेल मला..

चि.अलझेंडे सी.ए.
बी.एस्सी.एस.वाय.

किमती आयुष्य

अचानक मनात विचार आला
उद्या मी नसेल तर...
खरंच काही बिघडेल का?
मी नसेल जवळ म्हणून माझ्यासाठी
कोणी रडेल का..?
काही क्षणातच विसरतील सगळे
लागतील आपापल्या कामाला..
फोटोमध्ये कैद करून माझ्या आठवणी
लावतील भिंतीला..!
दिवसामागून जातील दिवस सगळे
पडेल विसर माझा..
काळा बरोबर दूर होतील आठवणी
निरोप घेतील सर्व माझा...!

कु.घनघाव रमा दत्ता
बी.एस्सी.द्वितीय वर्ष

माघार

टोकाला जाण्यापूर्वी
थोडं पहाव माघार घेऊन
थांबलेलं असतं कुणीतरी
आपल्यासाठी आपलच होऊन..

बळीराजा

धोनी पंधरा करोडात गेला
युवराज सतरा करोडात गेला
जगाचा पोशिंदा मात्र
झाडावर लटकून मेला
भारत कृषीप्रधान की क्रिकेट प्रधान
हाच मोठा प्रश्न पडतो
शेतकरी जगला काय मेला काय?
सांगा कुणाला फरक पडतो
अरे एखादी मॅच तुम्ही
वावरात घेऊन पहा
शेतकऱ्यांची जिंदगी
एक तरी दिवस जगून पहा
खेळाडूं सारखे करोड नको
फक्त पीक माला ला भाव द्या
कृषीरत्न,कृषीभूषण नको
फक्त शेतकऱ्याला मात्र सन्मान द्या..

कु.राधिका उरुणकर
बी.ए.एफ.वाय.

आयुष्याचे **Calculation** खूप
वेळा केले पण सुख-दुःखाचे
Account कधी जमलेच नाही
जेव्हा **Total** झाली तेव्हा समजले की
आठवण सोडून काहीच **Balance** उरत नाही..

कॉलेज...

आमचे कॉलेज जसे
पंढरपूरचे मंदिर दिसे
आमच्या कॉलेजचे प्राचार्य जसे
पंढरीचे विठोबा दिसे
आमच्या कॉलेजचे प्राध्यापक जसे
पंढरीचे वारकरी दिसे
आमच्या कॉलेजच्या मुली तश्या
चंद्रभागेतील मासोळ्या जश्या
आमच्या कॉलेजचे मुलं जसे
त्या मासोळ्या वर टपलेले बगळे जसे..

चि.ऋतिक लहू पट्टेकर
बी.एस्सी.द्वितीय वर्ष

चुकलेच माझे

मी कशाला जन्मलो चुकलेच माझे
हया जगाशी भांडलो चुकलेच माझे
मान्यही केलेस तू आरोप सारे
मीच तेव्हा लाजलो चुकलेच माझे
सांग आता ती तुझी का हाक होती
मी खुळा भांबावलो चुकलेच माझे
चालताना ओळखीचे दार आले
मी जरासा थांबलो चुकलेच माझे
पाहिजे पूजेस त्यांना प्रेत माझे
मी जगाया लागलो चुकलेच माझे
वाट माझ्या चार शब्दांचीच होती
मी न काही बोललो चुकलेच माझे..

चि.अनिकेत दादाराव काळे
बी.ए.एस.वाय.

विश्वास

असावा विश्वास नात्यात
नसावा द्वेष मनात
कटू आठवणी विसरून
नव्याने करावी सुरुवात
होणार ते होत असतं
चिंताही नसावी
फक्त विश्वास असावा कायम
जिंकण्याची आशा असावी
नातं कोणतही असो
वेळ कोणतीही असू दे
विश्वास कायम असावा
असंच जीवन असू दे..

Story

गावातल्या आडावर तीन बायका पाणी भरत होत्या
त्यातल्या एकीचा मुलगा तिथून निघाला होता
तर त्याला पाहून ती म्हणाली,
तो बघा माझा मुलगा इंग्लिश मीडियम ला आहे
त्यानंतर दुसरीचा मुलगा तिथून निघाला होता
तर त्याला पाहून त्याची आई म्हणाली
तो बघा माझा मुलगा
सीबीएसईला आहे
तेवढ्यात तिसरी चा मुलगा
तिथून निघाला असता त्याने आपल्या आईला पाहिले
जवळ आला पाण्याची कळशी खांद्यावर घेतली नि म्हणाला
आई चल घरी
त्याची आई म्हणाली
मराठी शाळेत शिकत आहे
आईच्या चेहऱ्यावरील आनंद पाहून
बाकी दोघींच्या नजरा खाली गेल्या..

तात्पर्य: लाखो रुपये खर्चून देखील संस्कार विकत घेता येत नाही..

चि.ऋतिक लहू पट्टेकर
बी.एस्सी.द्वितीय वर्ष

टाइमपास

ज्याच्याजवळ दोन कार आहेत तो : बेकार
चीन देशावर प्रेम करणारा : सचिन
जो सरकारचा कर बुडतो तो : नोकर
हार विकणारा काय म्हणतो : लोहार
जो सारखा शिवनकाम करतो तो : सदाशिव
जी महिला दुकान चालविते ती : मालविका
ज्या राज्यातले लोक नाटके करतात ते : कर्नाटक
सोन्यासारखी महिला : सोनिया
खानाला इच्छापत्र कसे सांगाल : खानविलकर
ज्याला कोणताही शोक नसतो तो : अशोक
जो करतो हजाराचं बिल तो : सोहील
जो लफडी करतो कितीक तो : ऋतिक
जो दररोज करतो विन तो : प्रवीण
कभी ना रोने वाला : कोरोना
जब चांद पुरा होता है तब आती है : पुनम

दररोज फक्त एवढेच करा

दुःख....Delete
आनंद...seve
नाते...Recharge
मैत्री....Download
शत्रुत्व...Erase
खरे....Brodcast
खोटे...Switch off
तणाव...Not Reachable
प्रेम...Incoming
हास्य...Inbox
अश्रू...Outbox
राग...Hold
स्मित हास्य...Send
मदत....Ok
मग बघा आयुष्यातील Ring Tone किती मधुर वाटते ते..

चारोळी

भरारीसाठी शोधावं रोज नवे आकाश
कर्तव्यासाठी तोडावेत भावनांची पार
कितीही दुःख असलं मनात तरी
चेहऱ्यावर असावेत हास्य तरंग..

कु.पुनम अंकुश तूपसमुद्रे
बी.एस्सी.द्वितीय वर्ष

गोस्वामी तुलसीदास

गोस्वामी तुलसीदास का जन्म राजापुर गांव वर्तमान बांदा जिला उत्तर प्रदेश में संवत् १५५४ की श्रावण मास की अमावस्या के सातवें दिन हुआ था।उनके पिता का नाम आत्माराम और माता का नाम हुलसी देवी था। किंवदंती है कि नौ महीने के बजाय तुलसी मां के गर्भ में बारह माह रहे।जन्म लेते ही उनके मुख से राम शब्द निकला । एवं उनका घर का नाम ही रामबोला पड गया। मां तो जन्म देने के बाद दूसरे ही दिन चल बसीं, पिता ने किसी और अनिष्ट से बचाने के लिये बालक को चुनियां नाम की एक दासी को सौंप दिया और स्वयं विरक्त हो गए। जब रामबोला साढ़े पांच वर्ष का हुआ तो चुनियां भी नहीं रही।वह गली गली भटकता हुआ अनाथों-की तरह जीवन जीने को विवश हो गया।मान्यता है कि भगवान शंकर की प्रेरणा से स्वामी नरहरिदास ने बालक तुलसी को ढूंढ़ निकाला और उन्हें शिक्षा दी।इसके बाद तुलसीदास का विवाह रत्नावली के साथ हुआ। सकारात्मक ऊर्जा से भरे और प्रेरणाप्रद विचार रखने वाले महापुरुषों में एक हैं गोस्वामी तुलसीदास।

तुलसी साथी विपत्ति के, विद्या विनय विवेक।
साहस सुकृति सुसत्यव्रत, राम भरोसे एक।।

तुलसीदास जी कहते हैं कि किसी भी विपदा से यह 7 गुण आपको बचाएंगे - 1:विद्या 2: विनय, 3:विवेक, 4:साहस, 5:आपके भले कर्म, 6: सत्यनिष्ठा और 7:भगवान के प्रति आपका विश्वास।

सूर समर करनी करहिं कहि न जनावहिं आपु।
बिद्यमान रन पाइ रिपु कायर कथहिं प्रतापु।।

तुलसीदास जी कहते हैं कि बहादुर व्यक्ति अपनी वीरता युद्ध के मैदान में शत्रु के सामने युद्ध लड़कर दिखाते हैं और कायर व्यक्ति लड़कर नहीं बल्कि अपनी बातों से ही वीरता दिखाते हैं।

आवत ही हरषै नहीं नैनन नहीं सनेह।
तुलसी तहां न जाइये कंचन बरसे मेह।।

तुलसीदास जी कहते हैं कि जिस समूह में शिरकत होने से वहां के लोग आपसे खुश नहीं होते और वहां लोगों की नजरों में आपके लिए प्रेम या स्नेह नहीं है, तो ऐसे स्थान या समूह में हमें कभी शिरकत नहीं करनी चाहिए, भले ही वहां स्वर्ण बरस रहा हो।

तुलसी मीठे बचन ते सुख उपजत चहुं ओर।
बसीकरन इक मंत्र है परिहरू बचन कठोर।।

तुलसीदास जी कहते हैं कि मधुर वाणी सभी ओर सुख का वातावरण पैदा करती हैं। यह हर किसी को अपनी ओर सम्मोहित करने का यही एक कारगर मंत्र है इसलिए हमें कटु वाणी त्याग कर मधुरता से बातचीत करनी चाहिए।

तुलसी भरोसे राम के, निर्भय हो के सोए।
अनहोनी होनी नही, होनी हो सो होए।।

तुलसीदास कहते हैं, भगवान पर भरोसा करें और किसी भी भय के बिना शांति से सोइए। कुछ भी अनावश्यक नहीं होगा, और अगर कुछ अनिष्ट घटना ही है तो वो घटकर ही रहेगी इसलिए बेकार की चिंता और उलझन को छोड़कर मस्त रहना चाहिए।

राम नाम मनिदीप धरु जीह देहरीं द्वार ।
तुलसी भीतर बाहेरहुँ जौं चाहसि उजिआर ।।

तुलसीदास जी कहते हैं कि हे मनुष्य,यदि तुम भीतर और बाहर दोनों ओर उजाला चाहते हो तो मुखरूपी द्वार की जीभरुपी देहलीज़ पर राम नामरूपी मणिदीप को रखो-|

तुलसी देखि सुबेषु भूलहिं मूढ़ न चतुर नर ।
सुंदर केकिहि पेखु बचन सुधा सम असन अहि ।।

तुलसीदास जी कहते हैं कि सुंदर वेष देखकर न केवल मूर्ख अपितु चतुर मनुष्य भी धोखा खा जाते हैं |सुंदर मोर को ही देख लो उसका वचन तो अमृत के समान है लेकिन आहार साँप का है ।

तुलसी नर का क्या बड़ा, समय बड़ा बलवान|
भीलां लूटी गोपियाँ, वही अर्जुन वही बाण||

तुलसीदास जी कहते हैं कि, समय बड़ा बलवान होता है, वो समय ही है जो व्यक्ति को छोटा या बड़ा बनाता है| जैसे एक बार जब महान धनुर्धर अर्जुन का समय ख़राब हुआ तो वह भीलों के हमले से गोपियों की रक्षा नहीं कर पाए|

काम क्रोध मद लोभ की, जौ लौं मन में खान|
तौ लौं पण्डित मूरखौं, तुलसी एक समान||

तुलसीदास जी कहते हैं कि, जब तक व्यक्ति के मन में काम, गुस्सा, अहंकार, और लालच भरे हुए होते हैं तब तक एक ज्ञानी और मूर्ख व्यक्ति में कोई भेद नहीं रहता, दोनों एक जैसे ही हो जाते हैं|

लसी पावस के समय, धरी कोकिलन मौन|
अब तो दादुर बोलिहं, हमें पूछिह कौन||

तुलसीदास जी कहते हैं कि, बारिश के मौसम में मेंढकों के टर्राने की आवाज इतनी अधिक हो जाती है कि कोयल की मीठी बोली उस कोलाहल में दब जाती है| इसलिए कोयल मौन धारण कर लेती है| यानि जब मेंढक रुपी धूर्त व कपटपूर्ण लोगों का बोलबाला हो जाता है तब समझदार व्यक्ति चुप ही रहता है और व्यर्थ ही अपनी उर्जा नष्ट नहीं करता|

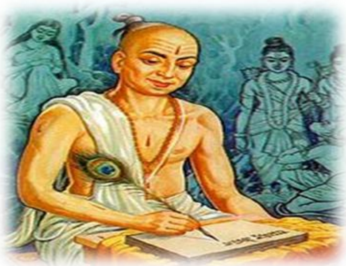

कु.संजना जयवंतराव डोखळे
बी.ए.द्वितीय वर्ष

संत कबीर

प्रत्येक वर्ष ज्येष्ठ मास में पूर्णिमा तिथि को संत कबीर की जन्मदिवस मनाई जाती है। इस बार उनकी जन्मदिवस २४ जून को मनाई जा रही है। कबीर दास का जन्म १३९८ में माना जाता है। इनके जन्म के समय हर तरफ सर्वत्र धार्मिक कर्मकांड, अंधविश्वास और पाखंड का बोलबाला था। इन्होंने समाज में व्याप्त भ्रांतियों और बुराइयों को दूर करने में अपना पूरा जीवन समर्पित कर दिया और लोगों में भक्ति भाव का बीज बोया। इनकी मृत्यु १५१८ में मगहर में हुई थी। कबीरदास जी के दोहे अत्यंत सरल भाषा में थे, जिसके कारण इनके दोहों ने लोगों पर व्यापक प्रभाव डाला। आज भी कबीर दास जी के दोहे जीवन जीने की सही राह दिखाते हैं। उनके कुछ ऐसे ही अनमोल दोहे।

बुरा जो देखन मैं चला, बुरा न मिलिया कोय ।
जो मन देखा आपना, मुझ से बुरा न कोय ।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,मैं सारा जीवन दूसरों की बुराइयां देखने में लगा रहा लेकिन जब मैंने खुद अपने मन में झांका तो पाया कि मुझसे बुरा कोई मनुष्य नहीं है। यहां पर कहने का तात्पर्य यह है कि मनुष्य दूसरो में बुराईयां खोजता है जबकि यदि स्वयं के भीतर देखा जाए तो बहुत सी बुराईयां हैं।

ऐसी वाणी बोलिए मन का आप खोऐं ।
औरन को शीतल करे, आपहुं शीतल होए ।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,मनुष्य को ऐसी वाणी बोलनी चाहिए जो सुनने वाले के मन को भाए कहने का तात्पर्य यह है कि मनुष्य को मधुर वाणी बोलनी चाहिए। मधुर वाणी दूसरों को तो सुख पहुंचाती ही है, स्वयं के मन को भी बड़े आनंद का अनुभव होता है।

कल करे सो आज कर, आज करे सो अब ।
पल में परलय होएगी, बहुरि करेगा कब ।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,जो कार्य करना है उसे आज ही कर लेना चाहिए और जो आज करना है उसे अभी कर लेना चाहिए। पलभर में प्रलय जो जाएगी तब अपने कार्य को कब करोगे। यहां पर कबीर दास जी ने मनुष्य को समय का मूल्य समझाया है।

कबीर,हाड़ चाम लहू ना मेरे, जाने कोई सतनाम उपासी।
तारन तरन अभय पद दाता, मैं हूं कबीर अविनाशी।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,मेरा शरीर हड्डी और मांस का बना नहीं है। जिसको मेरा द्वारा दिया गया सतनाम और सारनाम प्राप्त है, वह मेरे इस भेद को जानता है। मैं ही सबका मोक्षदायक हूँ, तथा मैं ही अविनाशी परमात्मा हूँ।

बड़ा भया तो क्या भया, जैसे पेड़ खजूर ।
पंथी को छाया नहीं फल लागे अति दूर ।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,खजूर का पेड़ भले ही बहुत बड़ा होता है लेकिन न तो वो किसी को छाया देता है और फल भी बहुत दूर ऊंचाई पर लगते हैं। जिस कारण वह राह चलते मनुष्य के लिए फल और छाया दोनों ही देने में असमर्थ होता है। कहने का तात्पर्य यह है कि जो किसी का भला नहीं कर सकता उसके बड़े होने का भी कोई फायदा नहीं होता है।

क्या मांगुँ कुछ थिर ना रहाई, देखत नैन चला जग जाई।
एक लख पूत सवा लख नाती, उस रावण कै दीवा न बाती।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,यदि एक मनुष्य अपने एक पुत्र से वंश की बेल को सदा बनाए रखना चाहता है तो यह उसकी भूल है। जैसे लंका के राजा रावण के एक लाख पुत्र थे तथा सवा लाख नाती थे। वर्तमान में उसके कुल (वंश) में कोई घर में दीप जलाने वाला भी नहीं है। सब नष्ट हो गए। इसलिए हे मानव! परमात्मा से तू यह क्या माँगता है जो स्थाई ही नहीं है।

सतयुग में सतसुकृत कह टेरा, त्रेता नाम मुनिन्द्र मेरा।
द्वापर में करुणामय कहलाया, कलयुग में नाम कबीर धराया।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,सतयुग में मेरा नाम सत सुकृत था। त्रेता युग में मेरा नाम मुनिंदर था द्वापर युग में मेरा नाम करुणामय था और कलयुग में मेरा नाम कबीर है।

पत्थर पूजें हरि मिले तो मैं पूजूँ पहार।
तातें तो चक्की भली, पीस खाये संसार।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,किसी भी देवी-देवता की आप पत्थर की मूर्ति बनाकर उसकी पूजा करते हैं जो कि शास्त्र विरुद्ध साधना है। जो कि हमें कुछ नही दे सकती। इनकी पूजा से अच्छा चक्की की पूजा कर लो जिससे हमें खाने के लिए आटा तो मिलता है।

जाति न पूछो साधु की, पूछ लीजिए ज्ञान।
मोल करो तलवार का, पड़ी रहन दो म्यान ।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,किसी व्यक्ति से उसकी जाति नहीं पूछनी चाहिए बल्कि ज्ञान की बात करनी चाहिए। क्योंकि असली मोल तो तलवार का होता है, म्यान का नहीं।

माला फेरत जुग भया, फिरा न मन का फेर।
कर का मनका डार दे, मन का मनका फेर।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,जो लम्बे समय तक हाथ में माला तो घुमाते है, पर उनके मन का भाव नहीं बदलता, उनके मन की हलचल शांत नहीं होती। कबीर जी ऐसे व्यक्ति को कहते हैं कि हाथ की इस माला को फेरना छोड़ कर मन को सांसारिक आडंबरों से हटाकर भक्ति में लगाओ।

मानुष जन्म दुर्लभ है, मिले न बारम्बार ।
तरवर से पत्ता टूट गिरे, बहुरि न लागे डार ।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,मानव जन्म पाना कठिन है। यह शरीर बार-बार नहीं मिलता। जैसे पेड का पत्ता एक बार अपनी डाल से अलग होने के बाद डाल नही लगता इसी तरह मानव शरीर है । फल वृक्ष से नीचे गिर पड़ता है वह पुन:छुटजाने पर दोबारा उस वृक्ष की डाल पर नहीं लगता। उसी तरह मनुष्य जन्म का है । एक बार समाप्त होने के बाद पछताने के अलावा कोई चारा नहीं रह जाता।

पानी केरा बुदबुदा, अस मानस की जात ।
एक दिना छिप जाएगा, ज्यों तारा परभात ।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,इस क्षणभंगुर मानव शरीर की सच्चाई लोगों को बता रहे हैं कि पानी के बुलबुले की तरह मनुष्य का शरीर क्षणभंगुर है। जैसे प्रभात होते ही तारे छिप जाते हैं, वैसे ही ये देह भी एक दिन नष्ट हो जाएगी।

कबीर माया पापणी, फंध ले बैठी हटी ।
सब जग तौं फंधै पड्या, गया कबीरा काटी ।।

कबीरदास जी कहते हैं कि,यह पापिन माया फंदा लेकर बाज़ार में आ बैठी है । इसने बहुत लोगों पर फंदा डाल दिया है । पर कबीर ने उसे काटकर साफ़ बाहर निकल आयें है । हरि भक्त पर फंदा डालने वाला खुद ही फंस जाता है ।

चि.भोजने सुनिल विष्णू
बी.ए.एस.वाय.

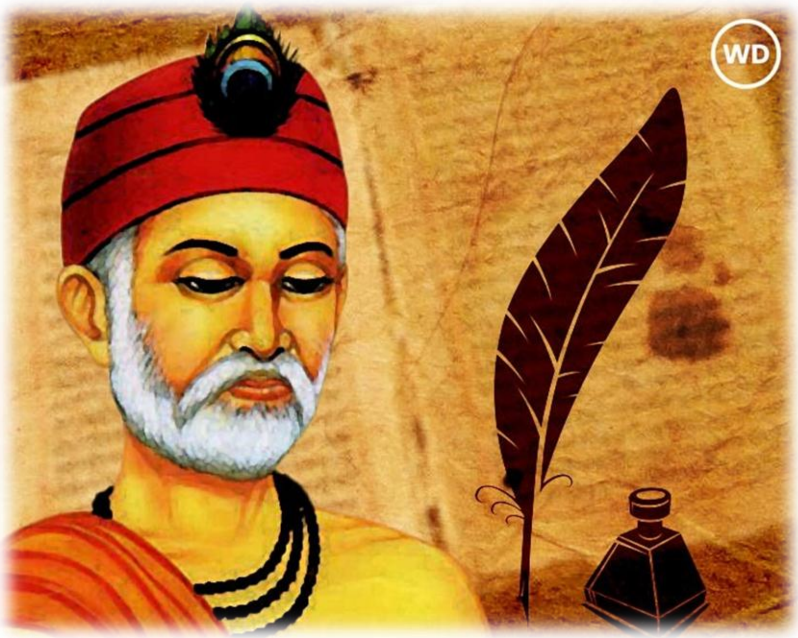

पिता और बेटा

बाप एक ऐसा क्रेडिट कार्ड है जिसके पास बैलेंस ना होते हुए भी औलाद के सारे ख्वाब पूरे करता है। एक 80 वर्षीय व्यक्ति अपने 45 वर्षीय उच्च शिक्षित बेटे के साथ अपने घर में सोफे पर बैठा था। अचानक उनकी खिड़की पर एक कौवा बैठ गया पिता ने अपने बेटे से पूछा,"यह क्या है"? बेटे ने जवाब दिया, यह एक कौवा है। कुछ मिनटों बाद, पिता ने अपने बेटे से दूसरी बार पूछा यह क्या है? थोड़ी देर बाद बूढ़े पिता ने पूछा यह क्या है? बेटे ने कहा पिता यह एक कौवा है मैंने अभी आपको बताया था। थोड़ी देर बाद बूढ़े पिता ने फिर से अपने बेटे से पूछा तीसरी बार, "यह क्या है?" इस समय बेटे के स्वर में जलन की कुछ अभिव्यक्ति महसूस की गई थी जब उसने अपने पिता से कहा था यह एक कौवा है? थोड़ी देर बाद पिता ने चौथी बार पूछा यह क्या है?इस बार बेटा अपने पिता से चिल्लाया,आप मुझसे बार-बार एक ही सवाल क्यों पूछते रहते हैं। हालांकि मैंने आपको कई बार यह बताया है कि यह एक क्राउड है? क्या आप इसे समझ नहीं पा रहे हैं? थोड़ी देर बाद पिता अपने कमरे में गए और एक पुरानी थकाऊ डायरी लेकर आए, जिसे उन्होंने अपने बेटे के जन्म के बाद से बनाए रखा था एक पेज खोलने पर उन्होने अपने बेटे को उस पेज को पढ़ने के लिए कहा जब बेटे ने इसे पढ़ा तो निम्नलिखित शब्द डायरी में लिखे गए थे।

आज तीन साल की उम्र में मेरा छोटा बेटा मेरे साथ सोफे पर बैठा था, कौआ तब खिड़की पर बैठा था। मेरे बेटे ने मुझसे तेईस बार पूछा। मैं तेईस बार जवाब दिया कि यह एक कौवा था। मैंने हर बार उसे प्यार से गले लगाया था और उसने मुझसे तेईस बार वही सवाल पूछा। मुझे इस बात से बिल्कुल भी चिड नहीं हुई कि अपने मासूम बच्चों से प्यार है। और आज जब पिता ने अपने बेटे से सिर्फ चार बार एक ही सवाल पूछा,तो बेटा चिढ़ गया और नाराज हो गया। इसलिए यदि आपके माता-पिता बुढ़ापे में एक ही सवाल पूछते है तो उन्हें जवाब देते जाओ यही मेरी विनम्रता से प्रार्थना हैं।

नींद अपनी भुलाकर सुलाया हमको,
आंसू अपने गिराकर हंसाया हमको।
दर्द कभी न देना उन हस्तियों को,
भगवान ने मां-बाप बनाया जिनको।

कु. सय्यद तस्कीन जाकेर
बी.एस्सी.एस.वाय

सकारात्मकता

एक गांव था उस गांव में एक सरोवर था। उस सरोवर के बीचों बीच एक बड़ा सा खंभा था। इस सरोवर के आस-पास अन्य मेंढक रहते थे सभी मेंढक सरोवर में लगे उस खंभे पर चढ़ने का प्रयास करते थे। सभी मेंढको ने तय किया कि हम एक रेस लगायेंगे की कौन सबसे पहले खंभे पर चढ़ेगा। यह बात सभी आसपास के सरोवरों में फैल गई वो दिन आ ही गया। अखीरकार रेस शुरू हो गई और एक-एक कर-कर सभी मेंढक उस खंभे पर चढ़ने लगे सभी मेंढक उस खंभे पर से नीचे गिर रहे थे।सभी मेंढक के मन में यह भावना निर्माण हो गई थी कि यह रेस कोई जीत नहीं सकता। सभी मेंढक यही कह रहे थे कि इस खंभे पर कोई भी नहीं चढ सकता यह खंभा बहुत ही चिकना है।सभी मेंढकों ने प्रयास करना ही छोड़ दिया।

मगर दो तीन मेंढको ने हार नहीं मानी वे बार-बार उस खंभे पर चढ़ते ही रहे और उस खंभे पर से गिरते रहे।इन तीनों मेंढकों में से दो मेंढकों ने भी हार मान ली मगर वह एक मेंढक ही छोटा सा मेंढक था जिसने हार नहीं मानी। मेंढकों के कहने पर भी वो न रूका। सभी मेंढक कह रहे थे कि बस हो गया यह रेस कोई भी नहीं जीत सकता । रेस बंद कर दो और अपने घर चलो सभी मेंढक यह देखने में लगे थे कि वो छोटा सा जो मेंढक है वह कब तक प्रयास कर सकता है। मगर वह छोटा सा मेंढक उस खंभे पर चढ गया और वे खंभे की चोटी पर जाकर बैठ गया। सभी मेंढक आनंदित हो गए मेंढक नीचे उतर गया और सभी मेंढक उसे पूछने लगे तुमने यह कैसे किया तभी उसमें से एक मेंढक ने उत्तर दिया कि उसे क्या पूछते हो वह तो बहरा है। लक्ष्य के लिए बढ़ते तो वह लक्ष्य को पूरा कर पाना हमसे तो नहीं हो पाता है। जब हम कई बार असफल होते हैं तो कहीं लोग ऐसे होते हैं कि तुमसे नहीं हो पाएगा। लोग ऐसा कहते हैं और हम मान लेते हैं।जीवन में कुछ पाने के लिए हमें निरंतर मेहनत करनी पड़ती है। हमें बहरा बन जाना पड़ता है।

तभी हम जिंदगी में कुछ कर पाएंगे सभी मेंढकों की तरह वो छोटा मेंढक भी उन मेंढकों की बात सुनता तो वह भी कभी नहीं जीत पाता। हमेशा हमे हमारे दिल की बात सुननी चाहिए और हमें लक्ष्य को हासिल करना चाहिए।

चि.सोहेल गफार अत्तार
बी.ए.एस.वाय.

उम्मीद...!

एक लड़की कार चला रही थी और पास में उसके पिताजी बैठे थे। राह में एक भयंकर तूफान आया और लड़की ने पिता से पूछा अब हम क्या करें ? पिता ने जवाब दिया कार चलाते रहो। तूफ़ान में कार चलाना बहुत ही मुश्किल हो रहा था और तूफ़ान और भयंकर होता जा रहा था। अब मैं क्या करू ? लड़की ने पुनः पूछा। कार चलाते रहो पिता ने पुनः कहा।थोड़ा आगे जाने के बाद लड़की ने देखा की राह में कई वाहन तूफ़ान की वजह से रुके हुए थे।

उसने फिर अपने पिता से कहा मुझे कार रोक देनी चाहिए। मैं मुश्किल से आगे देख पा रही हू। यह भयंकर है और प्रत्येक ने अपनी- अपनी वाहन रोक दिया है। उसके पिता ने फिर निर्देशित किया कार चलाते रहो।कार रोकना नहीं। बस कार चलाते रहो।अब तूफ़ान ने बहुत ही भयंकर रूप धारण कर लिया था किंतु लड़की ने कार चलाना नहीं रोका और अचानक ही उसने देखा कि कुछ साफ दिखने लगा है। कुछ किलोमीटर आगे जाने के पश्चात लड़की ने देखा कि तूफान थम गया और सूर्य निकल आया।

उसके पिता ने कहा अब तुम कार रोक सकती हो और बाहर आ सकती हो। उस लड़की ने पूछा अब क्यों? पिता ने कहा जब तुम बाहर आओगी तो देखोगी कि जो राह में रुके थे वह अभी भी तूफ़ान में फंसे हुए हैं। क्योंकि तुमने कार चलाने का प्रयत्न नहीं छोड़ा तूफान के बाहर हो। दोस्तों कठिन समय हर किसी के जीवन में आता है मजबूत से मजबूत इंसान प्रयास छोड़ देता है किंतु हमें प्रयास नहीं छोड़ना चाहिए कभी भी। निश्चित ही जिंदगी के कठिन समय गुजर जाएंगे और सुबह के सूर्य की भांति चमक आपके जीवन में पुनः आएगी! तो हमें निराश न होकर डटे रहना चाहिए।

डरने वालों को मिलता नहीं जिंदगी में कुछ....
लड़ने वालों के कदमों में जहान होता है....

कु.फरीन शेख
बी.एस्सी.एस.वाय.

पढ़ाई

मेरे आस-पास के लोगों को, मेरे दोस्तों को जब मैं देखती हूं, वह पढ़ाई के बारे में क्या सोचते हैं देखो। पढ़ाई करके क्या होने वाला है, हमें थोड़ी ना नौकरी लगेगी,नौकरी तो सिर्फ उसे लगती है जिनके पास पैसा होता है। पढ़ाई मत करो सिर्फ मौज मजा करो ऐसा मेरे दोस्त और आसपास के लोग कहते हैं। लेकिन ऐसा कुछ भी नहीं है अगर आप कहीं कड़ी मेहनत करके पढ़ाई करते हो तो यकीन मानो आपको आपकी मंजिल जरूर मिलेगी। मैं आपको दो दोस्तों का उदाहरण बताती हूं देखो, एक राम होता है और दूसरा शाम यह दोनों दोस्त हैं। साथ ही पढ़ाई करते हैं। एक ही कक्षा में है यह दोनों। राम बहुत कड़ी मेहनत करके पढ़ाई करता है और शाम बिल्कुल भी पढ़ाई नहीं करता सिर्फ मौज-मजा करने में अपना समय गवाता है।

साल बाद यह दोनों अलग अलग हो जाते हैं। राम को आईपीएस की नौकरी लगती है और राम का जीवन पूरे आराम से बीत रहा था। लेकिन शाम का पूरा उल्टा ही था। शाम कुछ काम भी नहीं करता था और उसने कुछ पढ़ाई भी नहीं की थी। सिर्फ मौज मजा करके उसने सिर्फ यादें बनाई थी। उन यादों से उसे पैसे मिलने वाले हैं क्या? तो नहीं। जीवन में जीने के लिए सबसे महत्वपूर्ण कुछ है तो वह है पैसा और इसके लिए मेहनत, इमानदारी से पढ़ाई या कुछ और काम करना पड़ता है तभी हम सफलता को प्राप्त कर सकते हैं।

हमें हमारी मंजिल पता होती है, हमें हमारी मंजिल का रास्ता भी पता होता है,लेकिन सिर्फ कहने से क्या होगा हमें मेहनत करनी होगी। पढ़ाई करनी होगी। तो ही हम हमारी मंजिल या हमारे सपनों को हासिल कर पाएंगे।अब यह उदाहरण देख लीजिए, हमें बीड जाना है, मुझे बीड का रास्ता भी पता है, हमारी मंजिल बीड है लेकिन हम जाने के लिए उस रास्ते पर चलेंगे ही नहीं तो हम हमारी मंजिल याने की बीड को जा सकेंगे क्या?नहीं ना तो वैसे ही अगर हमें आईएएस, आईपीएस या फिर कोई भी नौकरी या कोई भी काम हो करने के लिए कड़ी मेहनत से पढ़ाई करनी जरूरी है। पढ़ाई आज नहीं तो कभी नहीं कर पाओगे यह समझ लो समय किसी के लिए नहीं रुक सकता।हमें समय के लिए समय के साथ चलना पड़ता है। हमेशा सकारात्मक सोचो और कामयाबी की ओर एक कदम बढ़ाओ।

कु.सना गफार अत्तार
बी.ए.एस.वाय.

संविधान दिन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना डॉ.केदारनाथ मालु व्यासपीठावर प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड, कार्यक्रमाधिकारी उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना, प्रा.युवराज मुळये व जिजाराम बागल.

कु.निकिता पायघन १२ वी विज्ञान शाखेत प्रथम क्रमांक आल्याबद्दल अभिनंदन करताना महाविद्यालय वि.स.अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड, उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना व संतोष लिंबकर

श्रीनिवास रामानुजन जयंती निमित्त अभिवादन करताना प्रा.संजय तरटे, गणितशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ.प्रेम राठोड, उपस्थित मान्यवर व विद्यार्थी.

रौप्य महोत्सवी वर्षा निमित्त मार्गदर्शन करताना मा.गौरीताई देशमुख, उपस्थित प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड व मान्यवर.

राष्ट्रीय मतदार दिवस प्रसंगी मार्गदर्शन करताना मा.ए.एन.भंडारे उपस्थित प्राचार्य, रासेयो कार्यक्रमाधिकारी व मान्यवर.

पत्रकार दिना निमित्त बालशास्त्री जांबेकर यांना अभिवादन करताना प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड व प्राध्यापक वृंद.

डॉ.ए.पी.जे अब्दुल कलाम जयंती निमित्त अभिवादन करताना प्रचार्य डॉ.भालचंद्र कराड व प्राध्यापक वृंद.

वसंतरावजी नाईक जयंती निमित्त अभिवादन करताना महाविद्यालय वि.स.अध्यक्ष अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.महेश देशमुख व प्राध्यापक वृंद.

१५ ऑगस्ट स्वातंत्र्य दिनाचा एक अनमोल क्षण.

टोकियो येथील ऑलिंपिक स्पर्धा २०२० मध्ये भारतीय हॉकी संघाला कास्य पदक मिळाले त्याबद्दल क्रीडा विभागाच्या वतीने मैदानावर अभिवादन करताना एक क्षण.

डॉ.एस.आर. रंगनाथन जयंती निमित्त ग्रंथ प्रदर्शन प्रसंगी महाविद्यालय विकास समिती अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.महेश देशमुख व प्राध्यापक वृंद.

जागतिक पर्यावरण दिन औचित्य साधून वृक्षारोपन करताना स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकाशजी दुगड, महाविद्यालय वि.स.अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.महेश देशमुख, रासेयो कार्यक्रमाधिकारी उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना, प्रा.युवराज मुळये, प्राध्यापक व विद्यार्थी.

सरदार वल्लभभाई पटेल जयंती निमित्त अभिवादन करताना प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड, प्राध्यापक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी.

जागतिक एड्स दिना निमित्त मार्गदर्शन करताना मा.नईमुद्दीन शेख, प्राचार्य रासेयो कार्यक्रमाधिकारी डॉ.गजानन होन्ना, प्रा.युवराज मुळये व मान्यवर.

व्यसन मुक्तीची शपथ घेताना महाविद्यालयीन विद्यार्थी.

सावित्रीबाई फुले जयंती निमित्त मार्गदर्शन करताना प्रा.परमेश्वर खेत्री, प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड, उपप्राचार्य प्रा.युवराज मुळये, प्रा.संतोष लिंबकर व प्रा.जिजाराम बागल.

जीवन क्यों महत्वपूर्ण है?

जीवन का एक महत्वपूर्ण पहलू यह है कि यह आगे बढ़ता रहता है। इसका मतलब यह है कि कुछ भी स्थायी नहीं है। इसलिए,आपत्ति में बने रहने का एक कारण होना चाहिए। एक खुशी का मौका पास आएगा एक उदास की तरह इन सबसे ऊपर किसी को भी आशावादी होना चाहिए चाहे वह कितनी भी बुरी चीज हो।ऐसा इसलिए है कि कुछ भी हमेशा के लिए नहीं रहेगा। हर स्थिति,अवसर और घटना बीत जाएगी यह निश्चित रूप से जीवन का सत्य है। कहीं लोग असफलता के कारण बहुत दुखी हो जाते हैं। हालांकि यह लोग निश्चित रूप से उज्जवल पक्ष को देखने में विफल होते हैं। उज्जवल पक्ष यह है कि हर विफलता का एक कारण है। इसलिए, हर असफलता में एक मूल्यवान सबक सिखने को मिलती है। इसका मतलब यह है कि हर असफलता अनुभव का निर्माण करती है। यह अनुभव मनुष्य के कौशल और दक्षता में सुधार करता है।

संभवत: बड़ी संख्या में व्यक्तियों को शिकायत है कि जीवन एक दर्द है। बहुत से लोग मानते हैं कि दर्द शब्द जीवन का पर्याय है। हालांकि यह दर्द है जो हमें मजबूत बनाता है, दर्द निश्चित रूप से मानसिक लचीलापन बढ़ाने का एक शानदार तरीका है।सबसे बढ़कर दर्द मन को शुद्ध करता है।जीवन में समय के महत्व को भी जानना बहुत जरूरी है, क्योंकि बीता हुआ समय फिर से नहीं आ सकता। जीवन में कोई स्थायी नहीं रहने वाला इसीलिए ऐसे कुछ महान कार्य, आदर्श कार्य, ईमानदारी से कार्य करो और जीवन में एक मिसाल बन जाओ। लोग आपकी मृत्यु के बाद भी आप को पहचाने ऐसा कुछ अच्छा कार्य करो।

कु.नेहा राम पोतदार
बी.ए.एस.वाय.

संगत

एक गांव था उस गांव में एक घने पेड़ पर एक तोता रहता था उसके दो छोटे से एक जैसे ही दिखने वाले बच्चे थे। एक दिन तोता खाना लाने गया था तो एक शिकारी उस पेड़ पर चढ़ा और दोनों बच्चों को पकड़ लिया और जब वे बच्चों को झोली में डाल रहा था तो एक तोता उड़ गया मगर उस दूसरे को उसने झोली में डाल दिया और अपने घर ले गया। वहां से एक साधु महात्मा जा रहे थे उन्होंने दूसरे तोते के बच्चों को उठाया और अपने आश्रम ले गए। इस तरह दोनों तोते के बच्चे बड़े हो गए। एक तोता शिकारी के साथ और दूसरा साधु महात्मा के साथ बहुत दिन बीत गए।

एक दिन उस गांव का राजा जंगल से गुजर रहा था। राजा ने एक आवाज सुनी मारो मारो, पकड़ो पकड़ो, कत्ल करो, राजा ने तुरंत गर्दन घुमाई और देखा यह तो तोता है। यह कैसा अजीब तोता है राजा ने देखा और आगे बढ़ गया साधु महात्मा के कुटिया में पहुंचकर पानी पीने के लिए वे अंदर गया। राजा ने अब दूसरे तोते की ओर देखा और कहा कि यह भी ऐसा ही बोलता होगा। जिसे मैं अभी मिलकर आ रहा हू। स्वागत है-स्वागत है हे महान राजा तुम्हारा इस घर में स्वागत है। यह सुनकर राजा आश्चर्य मे पड़ गया । राजा सोचने लगा कि वो तोता भी बिल्कुल ऐसा ही है । दिखता था परंतु दोनों के स्वभाव में कितना अंतर है।

राजा तोते के पास गया और कहा कि मैंने जंगल में बिल्कुल देखने में तो तुम्हारी तरह ही था परंतु वह स्वभाव में बड़ा कठोर था क्या वह शिकारी के घर में रहता था। राजा कहता है हां वही था, वह तोता अत्यंत दुखी हुआ उसकी आंखें भर आई उसने राजा को उत्तर दिया वही तो मेरा भाई है।हम दोनों एक ही घोसले में रहते थे एक दिन जब मेरी मां दाना चुगने गई थी तब शिकारी ने हम दोनों भाइयों को अपने जाल में फंसा लिया । मैं तो बच कर निकल गया और मेरा भाई उसी शिकार के पंजे में फस गया । मेरा बेचारा भाई शिकारी के साथ रहकर उसके जैसा ही बन गया पर मेरे मालिक बहुत अच्छे हैं साधु प्रवृत्ति के हैं इसीलिए मैं ऐसा हूं।अच्छी संगति का अच्छा प्रभाव और बुरी संगति का बुरा प्रभाव। बुरी संगत उस कोयले के समान है जो गरम हो तो हाथ को जला देता है और ठंडा हो तो हाथ को काला कर देता है।अगर संगति अच्छी हो तो हर जगह तारीफ मिलती है और संगति बुरी हो तो हर जगह से बदनामी मिलती है।

कु.अंजली प्रविण खळगे
बी.ए.एफ.वाय

पहली मुलाकात

पहली मुलाकात यूं ही उनसे किए कुछ सवाल दिल से ही पूछे मैंने और उनको पहली बार देखना और उन्होंने देखना यह नजरिया कुछ अलग ही था। ना वह मुझे जानते थे ना मैं उन्हें बस यूं ही मैं देखता रहा उन्हें और वह मुझे बस पहली ही मुलाकात में हुआ यह सब मैंने जब उन्हें देखा तब मेरा बहुत बुरा हाल मेरी हालत एकदम उतर गई ना रात को नींद ना सुबह को सुकून बस इस तरह से गुजरे मेरे दिन और उसका कारण एक ही था उन्होंने जब देखा था मुझे और मैंने उन्हें यह सब बातें पहली बार में हुई है।

चांदनी रात और उस से पहली मुलाकात थी।उनका वह सुंदर सा चेहरा प्यारी सी मुस्कुराहट बस दिल को भा गई। उनकी हर मुस्कान पर हम फिदा उनकी प्यारी सी बातों पर हम फिदा बस यह बातें दिल को चुरा गई। फिर हमारी आंखें उन्हें देखकर शरमा गई और इस पहली मुलाकात का असर हम पर हुआ। बहुत चाहते हैं उन्हें एक पल भी उनका नाम लिए बिना दिल नहीं लगता एक पल की भी दूरी अब हम से सही नहीं जाती है। उनके आने से कुछ अजीब सी मुस्कान हमारे चेहरे पर छा जाती है। यह मुलाकात का सिलसिला बहुत बड़ा है। प्यार एक तो करना नहीं अगर हुआ तो फिर खैर नहीं। इस बात पर एक शायरी बनती है- हम चाह कर भी तुमसे ज्यादा देर तक नाराज नहीं रह सकते

क्योंकि तुम्हारी प्यारी सी मुस्कान में मेरी जान बसती है।

सामने बैठे रहो दिल को करार आएगा।

जितना देखेंगे तुम्हें उतना ही प्यार आएगा।

बस कुछ इस तरह से होती है मोहब्बत यह अच्छी नहीं होती है। हो गई तो इसे पूरा भी करना पड़ता है। इसलिए मोहब्बत ही ना किया करें क्योंकि अपना टाइम फालतू में ही चला जाता है। लेकिन इंसान को मोहब्बत भी करनी चाहिए उसके बिना जिंदगी अधूरी है।

चि.खिजर नजीर सय्यद
बी.ए.एफ.वाय.

शेर शायरी

आज परछाई से पूछ ही लिया मैने
की क्यू चलती हो मेरे साथ..
उसने भी हंसकर कहा
तू ही बता और कौन है तेरे साथ..

मां-बाप

मां-बाप यह एक ऐसी चीज है जो बिना मांगे ही मिली हुई अमानत है। हर किसी को मां-बाप दिए हैं। बाप को बहुत ही बड़ा दर्जा दिया गया है और उसे एक खुदा जैसा माना जाता है। बाप के बिना हर चीज उदास और बे मजा है।मां को भी एक बहुत ही और अच्छा अल्फाज दिया गया है। जिसका नाम है मां के कदमों के नीचे जन्नत है। यह एक खूबसूरत अल्फाज बताया गया है। हमें कुछ पाना है तो पहले हमें मां-बाप की बोली हुई बातों पर अमल करना होगा। जो एक बहुत ही बड़ा मंजिल पर ले जा सकती है।

बाप को एक जन्नत का दरवाजा कहा गया है पर वैसे सोचने वाले लोग बहुत ही कम नजर आ रहे हैं। बहुत से लोग मां-बाप की नफरत करते हैं और कुछ लोग मां-बाप की इज्जत करते हैं। लेकिन अब मां-बाप को चाहने वाले काफी कम होते जा रहे हैं।हर कोई मां-बाप की देखभाल बहुत कम करते जा रहे हैं।जो लोग अपने मां-बाप की सेवा करते हैं उन्हें ही जन्नत मिलती है।और उन्हे अच्छी और सुकून की जिंदगी मिलती है।

क्योंकि मां बाप की नफरत करने वाला शख्स कभी भी अपने जिंदगी में कामयाब नहीं हो सकता है। खुदा भी उसी को देखता है जो अपनी मां-बाप का ख्याल रखता है। मां-बाप को बस इतना ही सपना होता है कि मेरा बेटा या मेरी बेटी अच्छी बात करें इतना ही सपना होता है। मां-बाप इसी में स्वर्ग मानते हैं।

चि.भीम शिंदे
बी.ए.एफ.वाय.

शेर शायरी

ऊंचे ख्वाबो के लिये दिल की गहराई से
काम करना पडता है
युही नही मिलती सफलता किसी को..
मेहनत की आग मे दिन रात जलना पडता है..

कामयाबी

कामयाब बनने के लिए इंसान को बहुत कुछ पाना पड़ता है क्योंकि कुछ पाने के लिए कुछ खोना भी पड़ता है। तभी तो कामयाबी हमारे कदम चूमेगी। इंसान को कामयाब बनने के लिए सबसे पहले उसे अपने मां-बाप की बोली हुई बात को समझना होगा और उस बात पर अमल करना होगा तभी कामयाबी हमारे कदम चूमेगी। इंसान अपने आप को अच्छा बनाने के लिए उसे कष्ट करना होगा, बोली हुई बातों पर सोचना होंगा उसे गौर से उस बात पर अमल करना होगा ताकि आगे जाकर हम एक अच्छा इंसान और समझदार हो जाए। आदमी को दुनिया में सक्सेस होने के लिए कुछ चीजों की जरूरत होती है जिससे आदमी कुछ भी कर सकता है।

कामयाबी यह एक ऐसी बीमारी है जो इंसान को एक अच्छे रास्ते पर ले जाती है। कामयाब इंसान कभी भी जिंदगी में बिगड़ नहीं पाता है और वह एक अच्छे मोड पर जा पहुंचता है। हर इंसान को कामयाब बनने के लिए उसे कुछ कार्य करने पड़ते हैं और वह यह है कि इंसान उसको करने से पहले ही कहता है कि मुझसे नहीं हो पाएगा। अगर दिल में ठान ली ना जो बात वह होना ही होना है। बोलते है ना ढूंढने से भगवान भी मिलता है। हम ढूंढेगे ही नहीं तो कहां से मिलेगा इसके लिए हमें मेहनत करनी होगी। तभी तो हम कामयाब होंगे।

चि.जफिरोद्दिन शफियोद्दिन सिद्दिकी
बी.ए.एफ.वाय.

बेटी

तुझे फूल कहूं या क्यारी, तू मन मधुबन फुलवारी
मेरा मन वृंदावन झूमे जब गूंज उठी किलकारी
तू मां की निर्मल छाया, तू बाप की राजदुलारी
जिस घर में तू आया आ जाये, वह घर जन्नत से प्यारी
मैं झुम के अब इत्तरांक इतराये दुनिया सारी
मेरा मन वृंदावन झूमे जब गूंज उठी किलकारी
दुनिया कितनी है जालिम, इनमें से तू मत डर जाना जब तक यह सांस चलेगी,
तुम सच का साथ निभाना तू बन झांसी की रानी तू धर ले छोरी कटारी
मेरा मन वृंदावन झूमे जब गूंज उठी किलकारी
यह नेता और प्रशासन सब नाम के है अनुशासन
खुद ही ये जंग लड़ो तुम जीते ना कभी दुशासन
यह वीरों की धरती तू बन दुर्गा अवतारी
मेरा मन वृंदावन झूमे जब गूंज उठी किलकारी
बेटियां सब मुखदर में कहां होती है बेटियां सब के मुंह में कहां होती है
जो घर खुदा के पसंद आये वहां बेटियां होती है।

कु.सय्यद बुशरा मसूद
बी.ए.एस.वाय.

कोरोना

मिलकर कोरोना को हराना है
घर से हमें कहीं नहीं जाना है
हाथ किसी से नहीं मिलाना है
चेहरे से हाथ नहीं लगाना है
बार-बार अच्छे से हाथ धोते जाना है
सैनिटाइज करके देश को स्वच्छ बनाना है
बचाव ही इलाज है यह समझना समझाना है
कोरोना से हमें नहीं घबराना है
सावधानी रखकर कोरोना को मिटाना है
देशहित में सभी को यह कदम उठाना है
हर चमकती चीज सोना नहीं होती
वैसे ही हर छिक कोरोना नहीं होती।

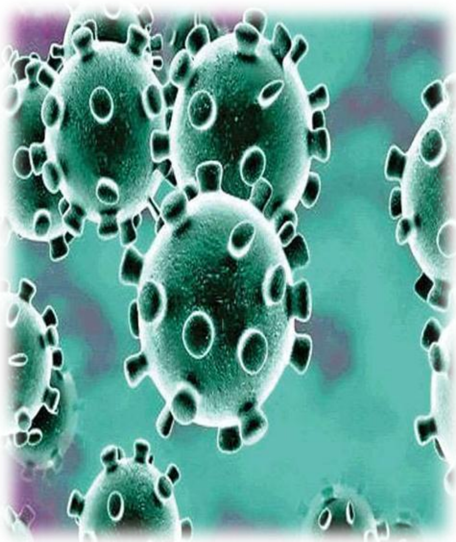

कु.सना गफार अत्तार
बी.ए.एस.वाय

परिवार का महत्व

एक परिवार के बिना किसी व्यक्ति की पहचान सामाजिक दुनिया में पूरी नहीं होती है।
परिवार वह है जो एक दूसरे का ख्याल रखता है।
समाज में, एक परिवार स्थिरता और शांति बनाए रखने में मदद करता है।
परिवार एक-दूसरे के प्रति प्यार और वफादारी के मजबूत करने में मदद करता है।
निर्णय लेने की प्रक्रिया में परिवार वह है जो मुल्य को सिखाता है
और हमे समझाता है कि सही और गलत क्या है।
समाज के बुरे प्रभावों से, परिवार वही है जो हमें बचाता है।
संयुक्त परिवार हमें जीवन में प्रतिबद्धता के महत्व को सिखाने में
मदत करते हैं और हमारी एकता को मजबूत करते हैं।
परिवार हमें रीति-रिवाजों, परंपराओं और समाज की संस्कृति के
बारे में सिखाने में मदत करता है।

कु.रासवे ज्ञानेश्वरी बाबासाहेब
बी.ए.टी.वाय.

जरा प्यार से बोलना सीख लीजे

वानी में शहद बोलना सीख लीजिए,
जरा प्यार से बोलना सीख लीजिए।
चुप रहने के, यारों बड़े फायदे हैं,
जुबां वक्त पर खोलना सीख लीजिए।
कुछ कहने से पहले जरा सोचिए,
खयालों को खुद बोलना सीख लीजिए ।
तु लड़ाक हो या फिर हो तू- तू मैं-मैं ,
अपने आपको ठोकना सीख लीजिए।
पटाखे की तरह फटने से पहले,
रोशनी के रंग बोलना सीख लीजिए।
कटु वचन तो सदा बोते हैं कांटे,
मीठी बोली के गुल रोपना सीख लीजिए।
बात बेताब कोई चुभने लगे तो,
बदलकर उसे मोड़ना सीख लीजिए।
ये किसने कहां होंठ सिकट के बैठो,
जरूरत पे मुंह खोलना सीख लीजिए

चि.सचिन किसनराव राक्षे
बी.ए.एस.वाय.

आजादी

पंछी है कैद अगर,
तो उड़ने में कर मदद तू।
रात है काली अगर,
दिया जलाकर, रोशन कर तू
बीत गई कई साल रूढ़िवादी
विचारों में उलझकर,
सुलझा मन के भाव तू।
औरत,आदमी या हो कोई बच्चा,
सबके जीवन का कर सम्मान तू।
तोड़ दे दीवारें सारी,
आगे बढ़ विजय है राह पर।
उन वीरों ने क्या पाया, अगर तू अब भी डर में खोया।
उठ- जा तू, छू ले आसमान,
आजादी ये है सबका हल्का।

कु.नेहा पोतदार
बी.ए.एस.वाय

आज की नारी

तोड़ के हर पिंजरा
जाने कब मैं उड़ जाऊंगी
चाहे लाख बिछा लो बंदीशे
फिर भी दूर आसमान में मैं अपनी जगह बनाऊंगी
हां गर्व है मुझे मैं नारी हूं
भले ही परंपरावादी जंजीरों से बांधे है दुनिया के लोगों ने पैर मेरे
फिर भी उस जंजीरों को तोड़ जाऊंगी
मैं किसी से कम नहीं
यह सारी दुनिया को दिखाऊंगी
हां गर्व है मुझे मैं नारी हूं ।

कु.आरती बबन माने
बी.ए.एफ.वाय.

जीवन

रंग जीवन का उड़ा
आंखों से सपना बह गया
खो गई सारी खुशियां
बस खोया था शरीर रह गया
रूठ कर मुझसे कोई
मेरा अपना खो गया
दिन उजाला होकर भी
घनघोर अंधेरा छा गया
जिंदगी कुछ तो बता
आखिर ये क्या हो गया
पल भर की भी सजा
यह जीवन मेरा मुरझा गया।

मां

मां तो जन्नत का फूल है
प्यार करना उसका उसूल है
दुनिया की मोहब्बत फिजूल है
मां की दुआ कुबूल है
ए इंसान....मां को नाराज करना तेरी भूल है
मां के कदमों की मिट्टी जन्नत की धूल है
न अपनों से खुलता है
न गैरों से खुलता है
ये जन्नत का दरवाजा है
मां के पैरों से खुलता है

चि.आकाश चव्हाण
बी.एस्सी.एफ.वाय.

जोक

पोलीस वाले को देखकर लोग
मास्क ऐसे पहनते है..
जैसे बहु ससुर,जेठ को देखते ही
सीर पे पल्लु डालती है..

ऐ उम्र

कुछ कहा मैंने
पर शायद तूने सुना नहीं
तू छीन सकती है बचपन मेरा
पर बचपना नहीं
हर बात का कोई जवाब नहीं होता
हर इश्क का नाम खराब नहीं होता
यूं तो झूम लेते हैं नशे में पीने वाले
मगर हर नशे का नाम शराब नहीं होता
खामोश चेहरे पर हजारों पहरे होते हैं
हंसती आंखों में भी जख्म गहरे होते हैं
जिनसे अक्सर रूठ जाते हैं हम
असल में उनसे ही रिश्ते गहरे होते हैं
किसी ने खुद से एक दुआ मांगी

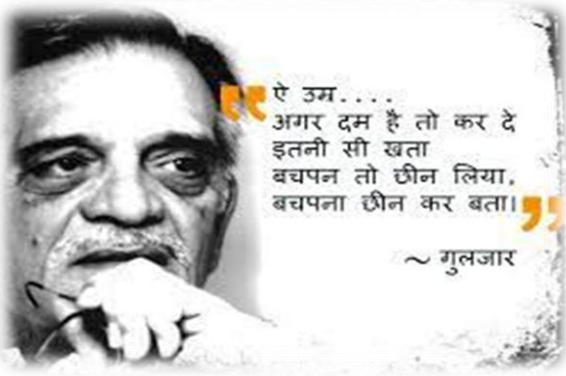

दुआ में अपनी मौत मांगी
खुदा ने कहा मौत तो तुझे दे दे मगर
उसे क्या कहूं जिसने तेरी जिंदगी मांगी
हर इंसान का दिल बुरा नहीं होता
हर एक इंसान बुरा नहीं होता
बुझ जाते हैं दीये कभी तेल की कमी से
हर बार कसूर हवा का नहीं होता ॥

कु.देशमुख उजमा सज्जाद
बी.ए.टी.वाय.

जोक

एक समारोह में अध्यापक ने सभी छात्रो से पूछा
इस कॉलेज मे आपका कोई कडवा अनुभव
एक छात्र बोला
मै और मेरी वाइफ इसी कॉलेज मे मिले थे।

साप्ताहिक विवेक संघमंत्राचे उद्गाते डॉ.हेडगेवार अंक प्रकाशन करताना प्राचार्य डॉ. महेश देशमुख, उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना, प्रा.युवराज मुळ्ये, प्रा.संतोष लिंबकर व प्राध्यापक वृंद

छत्रपती शाहू महाराज जयंती निमित्त अभिवादन करताना स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकाशजी दुगड, प्राचार्य डॉ.महेश देशमुख व प्राध्यापक वृंद

डॉ.केशव बळीराम हेडगेवार जयंती निमित्त अभिवादन करताना म.वि.स. अध्यक्ष अभयजी कोकड, उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना, प्राध्यापक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी

महात्मा फुले जयंती निमित्त अभिवादन करताना प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड, उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना, प्रा.युवराज मुळ्ये, प्रा.संतोष लिंबकर

आण्णाभाऊ साठे जयंती व लोकमान्य टिळक पुण्यातिथी निमित्त अभिवादन करताना महाविद्यालय वि.स.अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.महेश देशमुख व प्राध्यापक वृंद

मेजर ध्यानचंद जयंती निमित्त मार्गदर्शन करताना डॉ.ज्ञानेश्वर गवते, महाविद्यालय वि.स.अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.महेश देशमुख, क्रीडा विभाग प्रमुख डॉ.उमेश साडेगावकर व प्राध्यापक वृंद

संत गाडगेबाबा पुण्यतिथी निमित्त अभिवादन करताना प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड व प्राध्यापक वृंद

यशवंतराव चव्हाण जयंती निमित्त मार्गदर्शन करताना डॉ.रमेश गटकळ, उपप्राचार्य प्रा.युवराज मुळ्ये, प्राध्यापक व विद्यार्थी

मराठी विभाग आयोजित कथाकथन कार्यक्रमात मार्गदर्शन करताना मा.रामदीप डाके, प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड, मराठी विभाग प्रमुख डॉ.रमेश गटकळ, डॉ.ज्ञानेश्वर गवते, प्राध्यापक व विद्यार्थी.

अखंड भारत दिन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना डॉ.केदारनाथ मालु, प्राचार्य डॉ.महेश देशमुख, उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना, प्रा.युवराज मुळये, प्रा.संतोष लिंबकर

स्वा.सावरकर जयंती प्रसंगी मार्गदर्शन करताना भौतिकशास्त्र विभागाचे डॉ.विनायक देशमुख, प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड व उपस्थित प्राध्यापक.

प.पू.गोळवलकर गुरुजी यांना स्मृति दिना निमित्त अभिवादन करताना स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकाशजी दुगड, म.वि.स.अध्यक्ष अभयजी कोकड, प्रचार्य डॉ.महेश देशमुख व प्राध्यापक वृंद.

श्रध्देय दत्तोपंत ठेंगडी जन्म शताब्दी वर्षा निमित्त मार्गदर्शन करताना डॉ.सुनिल पाटील, स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकाशजी दुगड व प्रचार्य डॉ.भालचंद्र कराड.

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर जयंती निमित्त अभिवादन करताना स्थानिक अध्यक्ष मा.प्रकाशजी दुगड, महाविद्यालय वि.स.अध्यक्ष मा.अभयजी कोकड, प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड व प्राध्यापक वृंद.

पुण्यश्लोक अहिल्याबाई होळकर जयंती निमित्त अभिवादन करताना प्राचार्य डॉ.भालचंद्र कराड, उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना, प्रा.युवराज मुळये, प्रा.संतोष लिंबकर व प्राध्यापक वृंद

शिवराज्यभिषेकोत्सव दिन साजरा करताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.महेश देशमुख, उपप्राचार्य डॉ.गजानन होन्ना, प्रा.युवराज मुळये, प्रा.संतोष लिंबकर व प्राध्यापक वृंद

रख सको तो एक निशानी हूं मैं

रख सको तो एक निशानी हूं मैं
खो दो तो सिर्फ एक कहानी हूं मैं
रोक ना पाए जिसको ये सारी दुनिया
वह एक बूंद आंख का पानी हूं मैं
सबको प्यार देने की आदत है हमें
अपनी अलग पहचान बनाने की आदत है हमें
कितना भी गहरा जख्म दे कोई
उतना ही ज्यादा मुस्कुराने की आदत है हमें
इस अजनबी दुनिया में अकेला ख्वाब हूं मैं
सवालों से खफा छोटा सा जवाब हूं मैं
जो समझ ना सके मुझे उनके लिए कौन
जो समझ गए उनके लिए खुली किताब हूं मैं
आंख से देखोगे तो खुश पाओगे
दिल से पूछोगे तो दर्द का सैलाब हूं मैं
अगर रख सको तो एक निशानी निशानी हूं मैं
खो दो तो सिर्फ एक कहानी हूं मैं

चि.मोगरे ज्ञानेश्वर गणेशराव
बी.ए.टी.वाय.

सीख

हारना तब आवश्यक हो जाता है
जब लड़ाई अपनों से हो।
और जितना तब आवश्यक हो जाता है
जब लड़ाई अपने आप से हो।
मंजिलें मिले ये तो मुकद्दर की बात है
हम कोशिश ही ना कारे ये तो गलत बात है।
किसी ने बर्फ से पूछा कि, आप इतने ठंडे क्यों हो?
बर्फ ने बड़ा अच्छा जवाब दिया
मेरा अतीत भी पानी
मेरा भविष्य भी पानी
फिर गर्मी किस बात पे रखूं।

कु.शेख शारमीन मैनू
बी.ए.एफ.वाय.

मौन है स्त्री

नि:शब्द नहीं
आवाज है
बस बोलती नहीं
जज्बात है
मुंह खोलते नहीं
चाहत हैं पर
किसी से उम्मीद नहीं
पहल ना करती पर
किसी से डरती नहीं
जीत की चाह नहीं
हार मानती नहीं
आईना है पर
बिखरती नहीं
दर्द से भरी है
पर जीना छोड़ती नहीं

कु.आसमा सय्यद
बी.ए.टी.वाय.

जोक

अंग्रेज: भारतीय स्त्रियां हाथ क्यों नहीं मिलाती है,इसमें कुछ भी नुकसान नहीं है।

स्वामी विवेकानंदजी: क्या आपके देश में कोई साधारण व्यक्ति आपकी रानी से हाथ मिला सकता है?

अंग्रेज: नहीं

स्वामी विवेकानंदजी: हमारे देश में हर एक स्त्री रानी(Queen) होती है।

कु.देशमुख उजमा सज्जाद
बी.ए.टी.वाय.

माता-पिता को भूलो नहीं

भूलो सभी को तुम,
मगर माता-पिता को भूलो नहीं,
उपकार अगणित है,
कभी इस बात को भूलो नहीं।
पत्थर कहीं पूजे,तुम्हारे जन्म के खातिर अरे,
पत्थर बन माता-पिता की छाती कभी कुचलो नहीं।
मुख का निवाला दे,अरे जिसने तुमको बड़ा किया,
अमृत दिया तुमको,जहर उनके लिए उंगलो नहीं।
कितने लड़ाए लड़ाए, सभी अरमान भी पूरे किये,
पूरे करो अरमान उनके, बात यह बदलो नहीं।
लाखों कमाते हो भले, माता-पिता से ज्यादा नहीं,
सेवा बिना सब राख है,मद में कभी फूलों।
संतान की सेवा मिले,संतान बन सेवा कर,
जैसा करो,वैसा भरो,इस सत्य को भूलो नहीं।
जो स्वयं गीले में, सुला दी थी तुम्हें सूखी जगह,
मां की बरसती भावना को, तुम कभी कुचलो नहीं।
जिसने बिछाए फूल थे, हर दम तुम्हारी राहों में,
उस राह पर के प्राण को, कंकड़ बन कुचलो नहीं।
धन तो मिलेगा फिर मगर, माता-पिता क्या मिल पाएगी,
नित्य उनके चरण की धूल लेना, तुम कभी भूलो नहीं।
भूलो सभी को तुम, मगर माता-पिता को भूलो नहीं।

कु.रुपाली महादेव नाईकवाडे
12 वीं वाणिज्य

जोक्स

हर सवाल का जवाब देना जरुरी नही होता
काश ये बात **Exam** मे भी लिख सकते..

वाह रे जिंदगी

दौलत की भूख ऐसी लगी की कमाने निकल गए
ओर जब दौलत मिली तो हाथ से रिश्ते निकल गए
बच्चो के साथ रहने की फुरसत ना मिल सकी
ओर जब फुरसत मिली तो बच्चे कमाने निकल गए
जिंदगी की आधी उम्र तक पैसा कमाया
पैसा कमाने में इस शरीर को खराब किया
बाकी आधी उम्र उसी पैसे को
शरीर ठीक करने में लगाया
ओर अंत मे क्या हुआ
ना शरीर बचा ना ही पैसा
मंजिल तो तेरी ये ही थी
बस जिंदगी बित गई आते आते
क्या मिला तुझे इस दुनिया से
अपनो ने ही जला दिया तुझे जाते जाते

चि.जाधव सुनिल
12 वी कला

शेर शायरी

आंखे कितनी भी छोटी क्यू ना हो
ताकत तो उसमे सारा आसमान
देखने की होती है..

फुल कितना भी सुंदर हो
तारीफ खुशबू से होती है
इंसान कितना भी बडा हो
कदर उसके गुनो से होती है..

इतनी जानकारी जरूर रखें

भारत का राष्ट्रीय ध्वज – तिरंगा
भारत का राष्ट्रीय गान - जन-गन-मन
भारत का राष्ट्रीय गीत - वन्दे मातरम्
भारत का राष्ट्रीय चिन्ह - अशोक स्तम्भ
भारत का राष्ट्रीय पंचांग - शक संवत
भारत का राष्ट्रीय वाक्य - सत्यमेव जयते
भारत की राष्ट्रीयता – भारतीयता
भारत की राष्ट्र भाषा – हिंदी
भारत की राष्ट्रीय लिपि - देव नागरी
भारत का राष्ट्रीय ध्वज गीत - हिंद देश का प्यारा झंडा
भारत की राष्ट्रीय विदेशनीति -गुट निरपेक्ष
भारत का राष्ट्रीय पुरस्कार - भारत रत्न
भारत का राष्ट्रीय सूचना पत्र - श्वेत पत्र
भारत का राष्ट्रीय वृक्ष – बरगद
भारत की राष्ट्रीय मुद्रा – रूपया
भारत की राष्ट्रीय नदी – गंगा
भारत का राष्ट्रीय पक्षी – मोर
भारत का राष्ट्रीय पशु – बाघ
भारत का राष्ट्रीय फूल – कमल
भारत का राष्ट्रीय फल – आम
भारत की राष्ट्रीय योजना - पंच वर्षीय योजना
भारत का राष्ट्रीय खेल – हॉकी
भारत की राष्ट्रीय मिठाई – जलेबी
भारत के राष्ट्रीय पर्व 26 जनवरी (गणतंत्र दिवस) और 15 अगस्त (स्वतंत्रता दिवस)

कु.साक्षी डाके
बी.ए.तृतीय वर्ष

शेर शायरी

किसी की नजर में मै अच्छा हू
किसी की नजर में मै बुरा हू
हकीकत तो ये है की जो जैसा है
उसकी नजर मे वैसा हू मे..

आदमी की औकात

फिर घमंड कैसा घी का एक लोटा,
लकड़ियों का ढेर, कुछ मिनटों में राख.....
बस इतनी-सी है
एक बूढ़ा बाप शाम को मर गया,
अपनी सारी ज़िन्दगी, परिवार के नाम कर गया,
कहीं रोने की सुगबुगाहट, तो कहीं ये फुसफुसाहट....
अरे जल्दी ले चलो
कौन रखेगा सारी रात.....
बस इतनी-सी है
मरने के बाद नीचे देखा तो
नज़ारे नज़र आ रहे थे,
मेरी मौत पे.....
कुछ लोग ज़बरदस्त, तो कुछ ज़बरदस्ती
रोए जा रहे थे।
नहीं रहा........चला गया.....
दो चार दिन करेंगे बात.....
बस इतनी-सी है
बेटा अच्छी सी तस्वीर बनवायेगा,
उसके सामने अगरबत्ती जलायेगा,
खुश्बुदार फूलों की माला होगी....
अखबार में अश्रुपूरित श्रद्धांजली होगी.........
बाद में शायद कोई उस तस्वीर के
जाले भी नही करेगा साफ़....
बस इतनी-सी है
जिन्दगी भर, मेरा- मेरा- किया....
अपने लिए कम , अपनों के लिए ज्यादा जिया....
फिर भी कोई न देगा साथ.....
जाना है खाली हाथ.... क्या तिनका ले जाने के लायक भी,
होंगे हमारे हाथ ? जाने कौन सी शोहरत पर,
आदमी को नाज है!
जो आखरी सफर के लिए भी, औरों का मोहताज है!!!!

चि.काळे भगवान
बी.ए.टी.वाय.

छोड गये क्यू पापा मुझे

जाने क्या गलती हो गई मुझसे पापा क्यू रुठे है मुझसे
जो इतनी दूर चले गये है मुझसे..
जो साथ निभाना था मरते दम तक क्यू छोड गये है
अकेले मुझे जाने क्या गलती हो गई मुझसे
जो इतनी दूर छोड गये है
मुझे जो सपने दिखाये ये आसमा
मे उडान भरणे के क्यू एक पल मे ही तोड दिये है
ऐसे..जाने क्या गलती हो गई मुझसे
जो इतनी दूर छोड गये है मुझे
जो गये हो छोडके लोटकर कब आओगे..
नजरे तरस गई है देखने को आपको पापा
लोट कर कब आओगे
या हमेशा के लिए छोड चले जाओगे..

कु.स्नेहा नारायण गायकवाड
बी.ए.प्रथम वर्ष

शेरो-शायरी

ठोकरे खाता हू पर शान से चलता हू
मै खुले आसमान के नीचे सीना तान के चलता हू
मुश्किले तो सच है जिंदगी का आने दो आने दो
उठुंगा गिरुंगा फिर उठूंगा और आखिर मे जितुंगा
मै ही ये सोच के चलता हू..

माना आज तू बिखरा है

आज तू बिखरा है
एक रोज तु निखरेगा ही
ढला हे आज सुरज
कल सुबह फिर निकलेगा ही
माना तेरी मंजिले..
माना तेरी मंजिले इन
लोहो की जंजीरो मे है
पर तू तपेगा जब तेरी तपन से
वो लोहा भी पिघलेगा ही
मंजिल की रास्तो मे काटे सभी के है
पर तेरे अंदर जुनून है
तो तु काटो पे चलेगा ही
माना आज तू बिखरा है
एक रोज तू निखरेगा ही
ढला हे आज सुरज कल सुबह फिर निकलेगा ही
हस्ता विपरीत हि ना क्यू चले
तू कदम कदम बढेगा ही
तुझे कल के लिए है तयार होना तो आज तो गिरगा ही
तेरी कोशिश देख हवावो का रुख एक रोज बदलेगा ही
माना आज तू बिखरा है..

चि.खान मोईन मेरताज
बी.ए.द्‌वितीय वर्ष

दोस्ती

अगर दोस्ती गुन्हा है
तो उसे होने मत देना
अगर दोस्ती खुदा है
तो उसे खोने मत देना
अगर दोस्ती करनी है किसी से तो
उस दोस्त को कभी खफा मत होने देना..

कु.माने आरती बबनराव
बी.ए.प्रथम वर्ष

दोस्ती की शेरो शायरी

खुशबूं की तरह मेरी सासो मे बसना
रक्त बनकर मेरी रग रग मे बहना
दोस्ती होती है रिश्तों का कीमती गहना
अपनें यार को कभी अलविदा न कहना।

दुनियां रँग रूप देखती हैं ,हम जिगर देखते हैं
दुनिया सपने देखती है हम सच्चाई देखते है
दुनिया जहाँ मे दोस्त देखती हैं
हम दोस्ती में जहाँ देखते हैं।

कही धूप है तो कही छाव भी होगी
मेरी हर ख़ुशी यार तुम्हारें नाम होगी
कभी माग कर तो देख मुझसें ऐ दोस्त
होठो पे हसी हथेली पे मेरी जान हाजिर होगी।

आपकी फ्रेंडशिप हमारी सुरूर का
नाज है आप सरीके दोस्त पे हमे
यकीन है चाहे कुछ भी हो जाए फ्रेंडशिप
वैसी ही रहेगी जैसी आज है...!!

गुजर जाता हैं वक्त कुछ यादे बनकर
महज बातें रह जातीं है कहानी बनकर
मगर सच्चे यार तो दिल में बसते है
कभी होठों की मुस्कान बनकर
तो कभी आँखों के आंसू बनकर।

चि.अजय जुजगर
बी.एस्सी.एफ.वाय.

गलतफहमी

हमे बताना कुछ और था
उन्होने कुछ और ही सून लिया
गलती तो अल्फाजो से ही हो गई
गलत फहमी दो लोगो मे हो गई
हमे समझना कुछ और था
उन्होने कुछ और ही समझ लिया
गलती दोनो के समझदारी में हो गई
गलत फहमी दो लोगो मे हो गई
हमे जताना कुछ और था
उन्होने कुछ और ही मान लिया
गलती दो जब बातो से हो गई
गलत फहमी दो लोगो मे हो गई
हमे दिखाना कुछ और था
उन्होने कुछ और ही देख लिया
गलती दोनो के नजरियों मे हो गई
गलत फहमी दो लोगों में हो गई

चि.रघुनंदन काळे
बी.एस्सी.एस.वाय

वक्त

ये तो वक्त वक्त की बात है कभी अच्छा कभी बुरा होता है
ये कैसा वक्त है जो सबको परेशान करता है..
ये खेल है कुदरत का जिसे जिंदगी कहते है..
हमे जो चाहे वो नही होता वक्त कभी हमारे साथ नही रहता..
यू तो वक्त के साथ लडकर ही जीत हासिल करना पडता है..
पर कभी अपनों का साथ नही मिलता..
वक्त और रिश्ते निभाते निभाते जिंदगी कट जाती है और इंसान कहता है काश थोडा और वक्त होता..

चि.विशाल वाघमारे
बी.एस्सी.एफ.वाय.

Online Education

Meaning

"Online education is electronically supported learning that relies on the Internet for teacher/student interaction and the distribution of class materials." Online education refers to the use of electronic applications and learning processes. For online education, important connections like internet connection, computers, smartphones, etc. are required.

Introduction

Education is an important part of our life, it can also make our future and if it is not taken care of properly, it can also spoil. The process of learning and teaching in **online education** takes place through the electronic medium that is done through **digital platforms**. It enables students to gain educational experience through technology.

Online education includes an electronic way of learning and teaching. Online education takes place outside the classroom through digital platforms. Online education can be delivered in the form of lessons, animation, audio, video, and images.

Online learning or E learning is a term used to describe various learning environments that are conducted and supported by the use of computers and the internet. There are a number of definitions and terminologies that are used to describe online learning.

E learning, distance learning, computer learning among others (Anon, 2001). Distant learning is one of the terminologies used in E learning and encompasses all learning methods that are used to train students that are geographically away from the training school. Online learning on the other hand is used to describe all the learning methods that are supported by the internet.

One of the most important benefits of Online Education is that beneficial for gifted and slower Students for many reasons such as : one hand, Provides advanced education and good for all ages, especially for students who have been deprived of the school environment . On the other hand, it provides students with individualized Online Education classes allow interactive. Stimulate and support and boost the morale of students that will enable them to progress in our time. Help develop and expand the horizons of children from gifted students through improved curricula.

On the other hand, one can not deny that online education works to save money, and one of its advantages. While in traditional education to provide a budget for many requirements such as housing and gas, and other needs of students both in online education do not need them, with the student's ability to full education at But, we can conclude that Become rare to use and transport, and they only need a computer and a quiet place suitable for the study, and there are a lot of students dream to go to the headquarters of the study.

Present and future of Online Education.

In the changing era, where everything is going digital today, the field of education is also not behind in this matter. The Pandemic like **Coronavirus** (or **Covid-19**) has affected almost all areas of human life, including education. Therefore, there is a need to promote online education today.

The Government of India has launched the '**Bharat Padhe Online Campaign**' to reduce the loss in education in this era of the Covid-19 **Pandemic**, which underscores the growing importance of online education. In fact, the importance of online education will continue to increase in the present as well as in the future, but we should keep in mind that there are some practical drawbacks along with the benefits of online education, due to which it needs to be adopted carefully.

Impact of online education in Lockdown

COVID-19 has closed schools around the world. Globally, more than **1.2 billion** children are out of the classroom. As a result, education has changed considerably with the rise of e-learning, under which teaching is carried out on digital platforms.

Due to the high demand for online education, many online learning platforms are providing their services free of cost, including platforms like BYJU'S, Unacademy, Careerwill, CBSE Digital Education, etc.

Advantages of Online Education

- There is not enough school college in a huge country like India. With the option of **online education**, the pressure on schools and colleges will be reduced and there will be freedom for parents and children to read and teach in their own way, that is, the imperative of admission in school college will be over.
- By encouraging online education, students will also gain new **knowledge**. Also, the allegations of shortage of teachers can also be removed.
- Through online education, the teaching of classes is being made more interesting, due to which children are paying more and more attention to it.
- Online education is also environmentally beneficial because the dependence on online will reduce the need for copies and books.
- **Online learning** saves time, as well as a greater diversity of knowledge.
- With the help of online education, students can get **quality education** from the best universities and best teachers in the world.

Disadvantages of Online Education

- Online education is related to a **computer-based network**, which requires many devices which are quite expensive. Due to this, it is not possible for everyone to get online education.
- According to the new survey, **online education** is adversely affecting the physical and mental health of children.
- The home environment will not be suitable for the study of online education, as students can get distracted by games, **social media** (Facebook, WhatsApp, Instagram, etc,) at home, while schools and colleges have an organized learning environment.
- No matter how much facility the online and **digital education** is made available to the students, but this facility is promoting poor study habits among the students, lazy attitude is developing in the students.
- Online education can affect the learning ability of the students because the student is not able to become an active part of the study then his / her motivation may be lost.

Conclusion

It can be said about online education that there are some challenges in online education that must be overcome. Also, the benefits of online education are more as per the situation today. Online education has grown significantly due to the **digital age** and the **Covid-19 Pandemic**.

Certainly, looking at the situation today, it can be said that the future of **online education** is very bright and it is bringing a revolution in the field of education.

Ku. Vaibhavi Vinayak Deshmukh
B. Sc. F.Y.

IMPACT OF COVID-19 PANDEMIC ON ENVIRONMENT

Introduction:

As we all know the typical or very standard definition of environment is that the branch which deals with the the study of conversation resources and also it's management and one can analyse that with respect to human life and science which deals with that provides an approach towards understanding the environment and their good or bad impact on human life. The assumption that the only indicator of human progress is economic growth is not true. We expect urbanization and industrialization to bring in prosperity, but on the downside, it leads to diseases related to overcrowding and poor quality drinking water, resulting in an increase in water borne diseases like infective diarrhoea and air-borne bacterial diseases like tuberculosis. High density city traffic leads to an increase in respiratory diseases like asthma. Agriculture pesticides that enhance food supplies during the green revolution have affected both the farm worker and all of us who consume the produce. Modern medicine promised to solve many health problems, especially associated with infectious diseases through antibiotics, but bacteria have found ways to develop resistant strains frequently even changing their behaviour in the process, making it necessary to keep on creating newer antibiotics. Many drugs have been found to have serious side-effects. Sometimes, the cure is a damaging as the disease process itself (The World Health Report 2002)

Positive impact:

We still not getting over the nightmare that covid-19 pandemic had adverse effect on world's economy and also the reduction in the generous gases emission in many developing and developed Nations, yet the new strain of corona virus are precisely more dangerous than the previous one. millions of people among the population don't have proper access to basic needs such as water supply, basics sanitization and many more .In the worst situation we got the ray of hope that there are a few positive impact we see like the pollution in the air has reduced to maximum level as people are advised to stay at home, there are less vehicles in use so automatically its helping Nature to heal.On the other hand noise pollution also decreased as many of these anthropogenic activities are less activated. As there are no activities or people roaming here and there for their work there is less use of car ,bike or public transport. The good or healthy impact is that noise or air pollution reduced to maximum level,the flow of oxygen in air is quite pure and healthy so this could be the great impact of pandemic on the environment but on the other hand we cannot neglect the few negative impact on nature our environment as we see beaches are clean we can even see animals roaming around the cities or on the streets.

Negative impact:

We see china publish the photos of reduced smog and also countries like USA ,UK a Italy they also confront the positive effect of this pandemic on various social site, we also heard that many developed Nations have suspended their waste recycling program. There is much more reduction in in use of recycle cups in the end of 2020. we might have heard that. Since Past year most of the people doing work from home many malls, offices, schools are not in the work . So online purchasing has been increased, so use of fossil fuel also has increased. The ecosystem is also at risk .many varieties of protected flora and fauna species are also at much risk. Zoo parks and gardens are unmonitored there is abruptly huge rise wildlife hunting, deforestation and many more illegal activities. putting

the sudden restriction on tourism activities also puts the forest and ecosystem at much more higher risk.

Conclusion :

As there are many more cases increases due to new active strains of covid-19 the rise in the medical waste is considerably high as compared to few positive impact this might be the greatest negative impact we are facing . not only India but many countries like China,USA,UK and also Italy are facing same kind of problem. The covid-19 pandemic is the reminder that human health is linked to environment's health as we conclude that the covid-19 pandemic had sustainable impact on many aspects of general life . A small representation that shows what are positive impact or what had decreased or what had increased with respect to negative impact :

Decreased:-

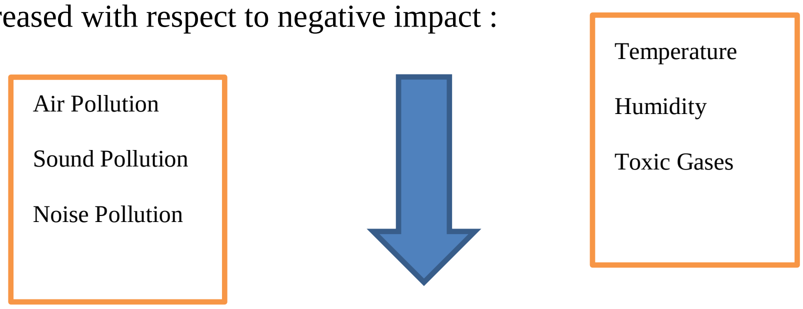

Increased:-

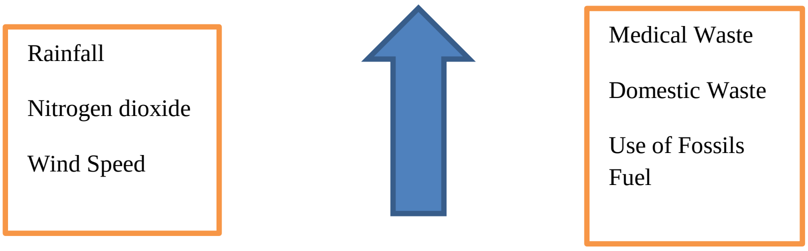

So in the end we conclude that the covid -19 pandemic isn't 100% beneficial to the Environment, it has many positive impacts with threat of adverse effect on environment with respect to human life.

.

ku. Shailaja S. Ingole
B.Sc.T.Y.

Covid-19 : World Fatal Disease

Corona virus disease 2019 (COVID-19) is a contagious disease caused by severe acute respiratory syndrome corona virus 2 (SARS-CoV-2). The first known case was identified in Wuhan, China, in December 2019. The disease has since spread worldwide, leading to an ongoing pandemic.

Symptoms of COVID-19 are variable, but often include fever,cough, headache, fatigue, breathing difficulties, and loss of smell and taste.Symptoms may begin one to fourteen days after exposure to the virus. At least a third of people who are infected do not develop noticeable symptoms. Of those people who develop symptoms noticeable enough to be classed as patients, most (81%) develop mild to moderate symptoms (up to mild pneumonia) while 14% develop severe symptoms (dyspnea, hypoxia, or more than 50% lung involvement on imaging), and 5% suffer critical symptoms (respiratory failure, shock, or multi organ dysfunction) Older people are at a higher risk of developing severe symptoms. Some people continue to experience a range of effects (long COVID) for months after recovery, and damage to organs has been observed. Multi-year studies are underway to further investigate the long-term effects of the disease. COVID-19 transmits when people breathe in air contaminated by droplets and small airborne particles containing the virus. The risk of breathing these in is highest when people are in close proximity.They can be inhaled over longer distances, particularly indoors. Transmission can also occur if splashed or sprayed with contaminated fluids in the eyes, nose or mouth, and, rarely, via contaminated surfaces. People remain contagious for up to 20 days, and can spread the virus even if they do not develop symptoms.

Several testing methods have been developed to diagnose the disease.The standard diagnostic method is by detection of the virus nucleic acid by real-time reverse transcription polymerase chain reaction (RT-PCR), transcription-mediated amplification (TMA), or by reverse transcription loop-mediated isothermal amplification (RT-LAMP) from a nasopharyngeal swab.

Several COVID-19 vaccines have been approved and distributed in various countries, which have initiated mass vaccination campaigns. Other preventive measures include physical or social distancing, quarantining, ventilation of indoor spaces, covering coughs and sneezes, hand washing, and keeping unwashed hands away from the face. The use of face masks or coverings has been recommended in public settings to minimize the risk of transmissions. While work is underway to develop drugs that inhibit the virus, the primary treatment is symptomatic. Management involves the treatment of symptoms, supportive care, isolation, and experimental measures.

ku.Neha Shaikh
B.Sc.S.Y.

Ignore

Don't care for those who are ignoring
you care for those who are ignoring others for you..

महाविद्यालयातील गुणवंत विद्यार्थी

वरिष्ठ विभाग कला शाखा

चि.अमर अफसर सय्यद
प्रथम

कु.गायत्री धनंजय डुकरे पा.
व्दितीय

कु.वर्षा हनुमान जाधव
तृतीय

१२ वी कला

कु.निता बंडु हराळे
प्रथम

कु.झोयबा फेरोज खॉन
व्दितीय

कु.अश्विनी गौतम साळवे
तृतीय

वरिष्ठ विभाग विज्ञान शाखा

कु.सोनल गजानन होन्ना
प्रथम

कु.ऋतुजा नवनाथ नित्रुडकर
व्दितीय

चि.सागर राजेंद्र घोलप
तृतीय

१२ वी विज्ञान

चि.गणेश बाबुराव राऊत
प्रथम

कु.अंकिता त्रिंबक डाके
व्दितीय

चि.महेश संदिपान अस्वले
तृतीय

वरिष्ठ विभाग वाणिज्य शाखा

कु.श्रध्दा विष्णू पंडीत
प्रथम

कु.श्रध्दा जनार्धन रत्नपारखी
व्दितीय

कु.योगेश्वरी सुखदेव शिंदे
तृतीय

१२ वी वाणिज्य

कु.साक्षी गजानन लाहोटी
प्रथम

चि.उमेशकुमार कमलेश यादव
व्दितीय

कु.मनस्वी रघुनाथ होके
तृतीय

एम.ए.मराठी विभाग

कु.अर्चना वसंत चोपडे
प्रथम

कु.सोनाली जिवनराव कुलकर्णी
व्दितीय

कु.मंगल बालासाहेब लाड
तृतीय

विज्ञान प्रदर्शनची क्षणचित्रे